

Klasszikus és Jazz

GRAMOFON

750 Ft

Nikolaus Harnoncourt

a Budapesti Tavaszi Fesztivál vendége

82 oldalon, hangtechnikai rovattal
Előfizetőknek ajándék koncertjegy

Mandel Róbert 25 éve a pályán

Jandó Jenő 50 éves

Pat Metheny magyar kapcsolatai

2002. tavasz

ISSN 1416-1109

a *matáv* bemutatja

Kovács Gyula

Jazzdob Gála

az est sztárvendége:

Jack DeJohnette
(USA)

Helyszín:

Budapest Kongresszusi Központ

Időpont:

2002. május 18. szombat 19 óra

Közreműködnek:

Szakcsi Lakatos Béla - zongora

Egri János - bőgő

a Kőszegi Imre - Jávori Vilmos Dob-show

Borbély Mihály - Berkes Balázs -

Jeszenszky György

Balázs Elemér

a verseny I., II., III. helyezette, a Közönség-díjas
és a legjobb határon túli magyar

Lakatos Róbert - Barcza Horváth József

Jegyek válthatók:

Budapest Kongresszusi Központ (XII., Jagelló u. 1-3., tel.: 372-5429)

Matáv jegyiroda (VI., Nagymező u. 19., tel.: 302-3841)

CD-Bár (VIII., Krúdy Gyula u. 4-6., tel.: 486-0572)

és a 06-20-312-3314-es telefonszámon

A műsor és szereplőválttatás jogát fenntartjuk! Felelős kiadó: MAL-COM Bt.

matáv

ty
színter

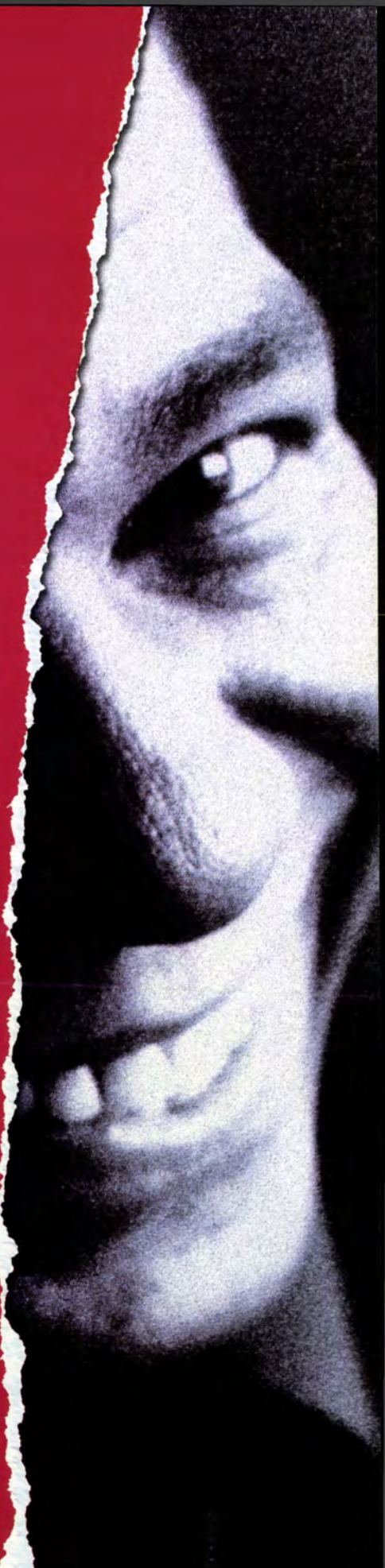

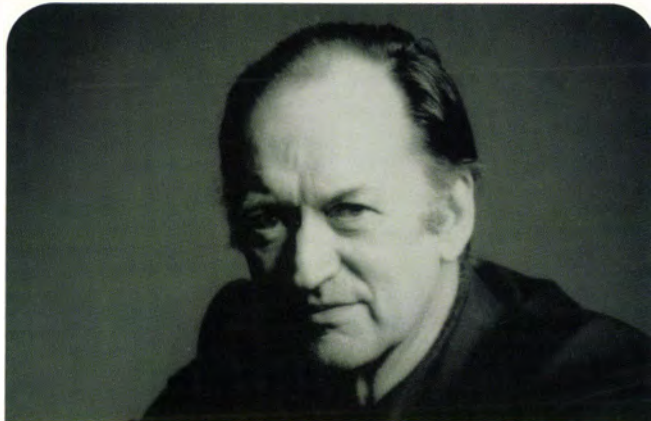
zenész

HTSAR?

The Drummers' Drummer

A gálaest sztárvendége – A dobosok dobosa – 1942. augusztus 9-én született Chicago-ban. Komolyzenei konzervatóriumban végzett zongora szakon. Tinédzserként kezdett érdeklődni a blues, majd a jazz iránt. 19 éves kora óta fő hangszere a dob. Az 1960-as évek közepén a chicagói AACM (Association for the Advancement of Creative Musicians) tagjaként közelebbi ismeretségbe került a free jazz-zel. 1966-ban költözött New Yorkba, ahol többek között John Coltrane-nel is játszott. A következő két évben a nagyon népszerű Charles Lloyd Quartet dobosaként (Keith Jarrett volt a zongorista!) országos hírnévre tett szert. Első önálló lemeze, a „The Jack DeJohnette Complex” 1968-ban jelent meg. 1969-ben csatlakozott Miles Davis zenekarához, amellyel olyan historikus jazz-rock lemezeket készített, mint a „Bitches Brew”. 1972-ben alakította meg első önálló együttesét (Compost), amit az ECM-es évek során a Directions, a New Directions, majd az 1979-ben alapított Special Edition követett. 1983 óta tagja Keith Jarrett Standards Trio-jának. Időközönként fellép, illetve lemezt készít a Gateway Trio-val (John Abercrombie+Dave Holland) is. Az elmúlt 35 évben a jazz szinte teljes spektrumát felölelő közel ötszáz lemezen működött közre. Így játszott többek között Ornette Coleman-nel, Bill Evans-szel, Pat Metheny-vel, Herbie Hancock-kal, Stan Getz-cel, Chet Baker-rel, Sonny Rollins-szal, Chico Freeman-nel, David Murray-vel, Joe Henderson-nal, Michael Brecker-rel, Jan Garbarek-kel és John Surman-nel.

24

Végre Magyarországon is köszönhetjük a világhírű osztrák karmestert és zenekarát. Nikolaus Harnoncourt és a Concentus Musicus Wien a Budapesti Tavasz Fesztivál egyik sztárvendége lesz.

25

Kiri Te Kanawa először Libanonban, egy fesztiválon dolgozott együtt a MÁV Szimfonikusokkal – most a Budapesti Kongresszusi Központban is meghallgathatjuk a maori pacsirta énekét.

20

Mandel Róbert negyedszázada, 1977-ben lépett a zenei pályára. Vele készült interjúnkból kiderül, hányféle tevékenységet is folytat egy reneszánsz üzletember.

16

Gregor József legemlékezetesebb külföldi színpadi élményeiről beszél a Gramofon új sorozatában, amelynek címe: Hírünk a világban

Zenés színház6.

Apródból cárevics – portré Megyesi Schwartz Lúciáról.....6.

Kritika

Puccini a fülnek és a szemnek8.

A legnépszerűbb Gluck-opera9.

Régi rajongója vagyok...

La Tebaldi, az anti-díva10.

Új század új hangjai

Perui tenor a világhír kapujában11.

„Mi, szegény baritonok” – Leo Nucci12.

Operai álmok beteljesülőben:

Kesselyák Gergely és Kiss B. Attila14.

Hírünk a világban

Gregor József külföldi színpadi élményei16.

Európai zenefővárosok

Amszterdami anziksz18.

Címlapsztori

Mandel Róbert, a reneszánsz üzletember20.

43 Jandó Jenő, az ötvenedik születésnapját ünneplő zongoraművész – akinek lemezeiből évente 350 ezer példányt adnak el – pályafutásának legszínesebb képeit eleveníti fel a Gramofon Galériában

54 Pat Metheny, Amerika legjobb jazzgitárosa figyeli a magyarokat. A Trio Midnight – és különösen a dobos, Balázs Elemér – például a kedvencel közé tartozik

Budapesti Tavaszi Fesztivál23.

Koncertek, sztárok, villanások: Nikolaus Harnoncourt, Kirí Te Kanawa, Stuttgarteri Opera, Dennis Russel Davies, Junge Deutsche Philharmonie, Helmuth Rilling, Fazioli Fesztivál, Marc Minkowski, Pepe Romero, Gidon Kremer, Gennagyij Rozs-gyesztvenszkij, Igor Ojsztrah, Borisz Berezovszkij, Jurij Bash-met, Kálmán Imre Fesztivál, Andreas Vollenweider és az Ore-gon, Turtle Island Quartet

Kritika – KLASSZIKUS34.

Johanna Beisteiner – osztrák gitáros Budapesten42.

Gramofon Galéria

Jandó Jenő első ötven éve43.

Kritika – VILÁGZENE48.

Kultúra a szomszédból – arab és perzsa zene Európában48.

Crossover buborék52.

Kritika – JAZZ54.

Beszélgetés Pat Methenyvel54.

Oláh Kálmán Good korszaka60.

Fókuszban a Hot Jazz Band – Magyar-amerikai Best of album62.

GramofonHANG64.

Hangfelvételek szubjektív értékelése66.

Láttuk-hallottuk
Pennart Pisa hangsugárzó68.

Történetek
HIFI rendszerek és emberek70.

Hangszervíz
Lemezájáték-hangszedők beállítása72.

Zene az interneten76.

Klasszikus és jazz-honlapok elemzése

Hírbarsona78.

IV. Nemzetközi Régizene Hetek, Raiffeisen Jazz Klub, a Nemzeti Filharmonikusok koncertjei, Vivaldi és Kennedy randevúja

Midem-díjak 200279.

A Hungaroton huszonkilenc lemezes Bartók-összkiadása a Special Edition kategória díját nyerte a Cannes Classical Awards idei szavazásán

Apródból cárevics

Portré Megyesi Schwartz Lúciáról

Ritka kiadvány látott napvilágot, egy fiatal énekes árialemeze. Nagyon időszerű volt, hogy Megyesi Schwartz Lúcia művésportréja (kiadta a Premier Art Records, támogatta az Antenna Hungária Rt.) nyilvánosságot kapjon, hiszen a Magyar Állami Operabáz lírai mezzoszopránja pályakezdése óta szép utat járt be, amelyről érdemes volt számot adni.

Foto: Gramofon archiv

Nem kísérté túl nagy hírvérés ezt a roppant tartalmas időszakot, állomásait ezért a lemez ürügyén is érdemes fölidézni. Az énekesnő a mediterrán tájon, a Tettye lankái alatt meghúzódó kultúrvárosban, Pécssett született és nevelkedett. Ott, ahol az első magyar egyetem már a középkorban fogadta a tudásszomjas növendékeket. Ahol a magyar színházépítéset egyik remeke, a Feller és Helmer tervezőpáros alkotta színház áll, ahol az ókeresztény sírkamrák a világörökség részévé lettek, ahol tehát szinte törvény-

„Vajon Mozart lenne az igazi világa ennek a hajlékony, napsugaras színű hangnak?”

szerűen kibontakozhatott egy fiatal lány zenei tehetsége. Megyesi Schwartz Lúcia hegedűsként kezdte zenei tanulmányait. A vonósok (persze némi elfoglaltsággal) azt állítják, hangszerük hasonlít leginkább az énekhanghoz. Az tény, hogy a vonókezelés érzékenységeiben szerzett ismereteket az énekesnő nagyszerűen érvényesíti a kantáták, dalok és operahősnők megszólaltatásában is. A Mecsek-aljáról a Tisza partjára ment, 1992-ben énektanári diplomát szerzett a Zeneakadémia szegedi tagozatán, majd az anyaintézményben, énekművész-tagozaton folytatta stúdiumait, méghozzá a nagyszerű, sajnos ma már halott mester Bende Zsolt irányításával (Bende volt Rost Andrea tanára is). Budapestről Stuttgartba ment, ahol Hamari Júlia mesteriskolájában tanult, fejlesztve színpadi játékát. Emlékszem arra a nyúlánk, fiatal lányra, aki a kilencvenes évtized elején kirobbanó temperamentummal játszott Cherubinót egy fiatalok bemutatására szervezett stúdió-előadáson, a Figaró házaságában. Vajon Mozart lenne az igazi világa ennek a hajlékony, napsugaras színű hangnak? Hallgatva Dorabelláját (Cosi fan tutte), Sextusát (Titus kegyelme), azt mondhatjuk, igen. Mozarttal kezdődött operaházi pályafutása is, második hölgy volt A varázsűvölvében. Csakhogy ugyanabban a szezonban Wagner Parsifaljában és Richard Strauss Saloméjában is kapott egy-egy kisebb szerepet és rábízta Rossini Hamupipókéjében Tisbét. Ebben a dalműben Clorinda és Tisbe is hálás feladatnak látszik, mert hatásos karikatúrát lehet rajzolni az ostobaság és önzés színeiből, csak hogy az énekelni valóval is törődni kell – pályakezdeként mindenestre remekül vette az akadályokat. Az előtanulmány pedig roppant hasznos volt, hogy fél évtizeddel később, a 2000–2001-es szezonban a komoly koloratúrakészséget is kívánó címszerepben Budapesten kívül Philadelphiában is sikerrel mutatkozhatson be. Hamupipóke második felvonásbeli bravúráriája zárja egyébként a CD-t, a hallgató

tehát meggyőződhet az eredményről. Az 1995–96-os évad mintha a további szeregyakorlatok ideje lett volna, különböző történelmi alakok, illetve karakterfigurák következtek: Mercedes Bizet Carmenjében, egy lányalak egy kortárs operában (Dalma Balassa Sándor Karl és Annájában), valamint Smeton Donizetti Anna Bolenájában és még egy nadrágszerep, Siebel Gounod Faustjában. A következő szezon végre igazi nőalakokat hozott: Inezt, Leonóra hűséges és aggódó társnőjét Verdi Trubadúrában és Médit, a középső Tschöll lányt A három kislány című Schubert–Berté daljátékban. Cherubino, a szerelmes apród az Operaház színpadán csak ezek után következett. Apródból egy év alatt cárevicssé avanzsált, a Borisz Godunov látványos felújítá-

sán Fjodor szerepében láthatta-hallhatta a közönség. Azután ismét Mozart-szerepet bíztak rá az Operaházban, de nem holmi bolondos játszó-kedvű apródot, hanem egy valódi nőt, a Così fan tutte eszes, ám a szenvedélynek ellenállni nem tudó Dorabelláját, igazi erőpróbát: fényes magasságok és erőteljes mélységek, évenként át érelendő, nehéz áriák. Tavaly a már említett Hamupipóke mellett egy újabb kortárs műben jutott Megyesi Schwartz Lúcia számára feladat, Bozay Attila utolsó operájában, Az öt utolsó színben, és megint egy kicsi, de fontos nadrágszerep: a Manon Lescaut zenésze. A folytatás? A mezzó szerepkör gazdag, a fiatal énekesnőre vár a bel canto irodalom, amiben még alig próbálta ki magát. A CD arra is emlékeztet, hogy a barcelonai Vinas verseny különdíjasa, az I. Budapesti Barokk Énekverseney győztese, Megyesi Schwartz Lúcia portréja nem kerekedhet ki pusztán az operaszerepekből. Kantáták, dalok és oratóriumszólamok teszik tartalmassá pályáját, Mozart Requiemje, Bach Máté-passiója, Karácsonyi oratóriuma, Rossini illetve Dvořák Stabat Materere, Schumann, Bartók, Debussy dalciklusai. Remélhetően nem kell egy teljes évtizedet várni arra, hogy egy újabb felvétel anyaga összegyűljön.

Albert Mária

MEGYESI SCHWARTZ LÚCIA

Raiffeisen Bank a művészetekért

Hogy ne csak a Múzsákra számíthassunk...

Arra törekszünk, hogy mindennapi munkánk során ügyfeleinknek valódi értéket nyújtó szolgáltatásokat kínáljunk. Emellett kötelességünknek érezzük a hazai művészek támogatását, akik mindannyiunk életét szebbé és könnyebbé teszik. Büszkék vagyunk, hogy kiválóságuk támogatásunk által mindannyiunk javára kiteljesedhet.

www.raiffeisen.hu
Raiffeisen Direkt: 06 40 48 48 48

VELÜNK KÖNNYEBB

**Raiffeisen
BANK**

GIACOMO PUCCINI: *TOSCA*
Tosca – Angela Gheorghiu
Cavaradossi – Roberto Alagna
Scarpia – Ruggero Raimondi
A Covent Garden Opera
 Ének- és Zenekara
 Vezényel: Antonio Pappano
 EMI Classics

Vannak olyan operák, amelyeket az utóbbi időben szívesebben hallgatok meg lemezről, mint hogy színpadon nézzem meg őket. Ezek közé elsősorban Puccini művei tartoznak. Az olasz mester olyan virtuóza volt az operadramaturgiának, a drámai szerkesztésnek, hogy szinte már eleve meg is rendezte az adott jelenetet. A mai rendezők viszont a saját koncepcióikat húzzák rá az operákra, ami cseppet sem zavar, ha tegyük fel, egy da capo áriák füzéréből álló barokk operát állítanak színpadra. Ha Pucciniról van szó, akkor így csak az ő szándékai ellen lehet megrendezni a bemutatandó darabot, és ez minden alkalommal felbosszant. Ezért is örülök minden újonnan megjelent Puccini operafelvételnek.

Opera és film

A legújabb Tosca-lemeznek az az érdekessége, hogy egy francia mozifilmhez készült. Rendezőjének, Benoit Jacquot-nak a nevét nem ismerem. A filmet nálunk még nem mutatták be, de a tartalmas és szép kivitelű könyvecskére duzzadt kisérfüzetben sok jelenet látható. Maguk az énekesek játszották szerepüket, nem tátogó színészek helyettesítették őket, az operát hagyományos diszletekkel és kosztümökben filmesítették meg. A lemezen nincs semmi húzás: a Tosca rövid, nem egészen kétórás darab, alighanem a teljes mű lesz majd látható a filmvászonon is. Operafilmmek és zenei anyagának a párhuzamos megjelenése nem egyedülálló jelenség, hadd említsem csak a Don Giovannit, a Carment és az Otellót. Nyilvánvaló, hogy ezúttal is először a zenei felvétel történt meg, majd ezt play back-ként használva készítették el a filmet. A filmrendező biztosan jelen volt a zenei felvételen, és beleszólt abba, hogy az énekesek hogyan jelenítsék meg hangjukkal az egyes szereplőket és drámai szituációkat. Nagyon tetszett a felvétel hangzása. Amikor az opera elején felcsendül a Scarpiát karakterizáló bizarr akkordsorozat, annak az ereje nyomban megragadja a hallgatót. A Sant'Andrea della Valle templomban megszólaló jelenetekben érzékeltetni lehet az épület hatalmas terét. Meggyőzően plasztikusak a háttérben vagy a színpadon kívül játszódó történetek is az előtérben lezajlóhoz viszonyítva, így az első felvonásbeli ünnepélyes Te Deum-processzió, vagy a Farnese palota ablakán behalatszó ünnepi kantáta a második felvonásban.

Tosca-klasszikusok

Végignézttem a Tosca diszkográfiáját. A számtalan lemez közreműködői között a legnagyobb nevekkel lehet találkozni. Bizony nehéz az új felvételeken felülmúlni egy-egy legendás énekes művészi teljesítményét. A legújabb produkció szólistái közül nekem a Cavaradossit megszemélyesítő Roberto Alagna tetszett legjobban. Mediterrán fényű *spinto*-tenorja remekül érvényesül a hatásos Puccini szólamokban. Nagyon szép *legató*kat énekel, exponált magas hangjai is ércesen szólnak. Egy hibáját azonban nem lehet nem észrevenni: a Képária végén, az egyvonalas magas B utáni hosszan kitért magasság G-je – valószínűleg a fokozott kifejezésre való törekvés, a feszült-

ség miatt – jócskán feljebb csúszott. Tulajdonképpen nem tudom, hogy ezt miért nem javították ki. És ha már Alagna éneklő Cavaradossit, akkor magától adódott a lehetőség, hogy Angela Gheorghiu legyen Tosca. Ez a választás annál is indokoltabbnak látszott, mert a feltűnően fotogén énekesnőnél nehéz lett volna alkalmasabb filmdivát találni erre a szerepre. Férjével eddig is eredményesen működtek együtt: a Rómeó és Júlia, a Manon (Massenet operájának méltatása: Gramofon 2001. tavasz, 13. old. – a szerk.) és a Werther teljes operák felvételeiben, úgy érzem, Gheorghiu művészi teljesítménye felülmúlta Alagnáét, az előbb felsorolt dalműveknek a női főszerepei azonban lírai szoprán hangra íródtak, míg Tosca szólam – jóllehet sok lírai részletet is tartalmaz – lényegében inkább drámai szopránra való.

Ennek megfelelően Gheorghiu a szerelmi kettősökben nyújtja tudása legjavát, a második felvonás nagy drámai összeütközéseiben – az elektronikus hangerősítés ellenére – kevésnek bizonyul. Scarpia megelevenítője, Ruggero Raimondi világsztár. Sikerei a világ operaszínpadain, lemezei, Don Giovanni-filmje, az eredeti helyszíneken játszódó tévés Tosca-produkció Scarpiája mind erre utalnak. Sokat ismerem ezek közül, a művészt többször színpadon is láttam, nekem mégsem tudott a szívembe férközni, sőt karrierjét sem értem. Ezúttal is kétszeres figyelemmel hallgattam, hogyan énekel – nehogy az a vád érhesse, hogy elfogult vagyok vele szemben. Sajnos újabb Scarpia-alakítása nyomán sem találtam okát, hogy megváltoztassam a róla kialakult véleményemet. Basszbaritonját fénytelennek, jelentéktelennek tartom, különösen, ha összehasonlítom olyan nagy baritonistákkal, akikhez igazán illett a szólam, például Svéd Sándoréval. Nemrég Budapesten láttam Scarpiaként, ha összemérem Tito Gobbi alakításával, amelynek évtizedekkel ezelőtt szintén tanúja lehettem, bizony nagy különbség mutatkozik Gobbi javára. Ugyanigy lehetne itélni Tosca-lemezeik alapján is. A kisebb szereplők közül Enrico Fissore mulatságos, karakterisztikus buffó-effektusokban gazdag Sekrestyését kell kiemelni. Maurizio Muraro, mint Angelotti, jól

Gheorghiu és Alagna kettőse a filmváltozatban (Fotó: EMI)

megállja a helyét. A londoni Covent Garden Opera Ének- és Zenekarát vezénylő karmesterek, az amerikai-olasz Antonio Pappanonak legnagyobb érdeme az, hogy ahol kell, szép komótos tempót vesz, engedi érvényesülni a széles Puccini-melódiákat, és módot ad arra is, hogy az énekesek kibontakoztassák dallamformáló képességeiket. A szentimentalizmus csábításának azonban nem enged, még a népszerű Levéláriában sem.

Kertész Iván

A legnépszerűbb Gluck-opera

GLUCK: ORFEO ED EURIDICE
Orfeo – *Bernarda Fink*
Euridice – *Veronica Cangemi*
Amor – *Maria Cristina Kiehr*
RIAS Kamarakórus
Freiburgi Barokk Zenekar
Vezényel: *René Jacobs*
Harmonia Mundi – Karsay és Társa

Az Orfeo ed Euridice teljességében harmincnégy, részben eltérő szerkesztésű, terjedelmű és nyelvű lemez- és videó-produkcióban hallható. Ezek 1951 és 2001 között készültek, két korábbi kiadvány rövidített. Sohasem volt slágermű, de „mitosza” van, amit a három szerzői és számos utólagos (önkényes, vegyes és „öszvér”) változat, valamint a címszerep kiosztásának négyféle lehetősége táplál.

„René Jacobs 1984-ben kitűnő Orfeónak bizonyult, most gazdag hangszeres fantáziával megáldott karmesternek is.”

A castrato dilemmája

Ezt tekintve az új felvétel – mint a historikus szándékú előadások java – az 1762-es bécsi olasz verziót kínálja a leghitelesebbnek, drámailag legfeszültebbnek. Az eredeti castrato szólamot azonban már Glucknak adaptálnia kellett: 1774-ben Párizsban tenor énekelt a címszerepet, természetesen franciául. Ennek legsikeresebb XX. századi megismételője Léopold Simoneau (Philips, 1956), aki francia lírai szerepekben és Mozart-operákban többnyire felülmúlta a nála híresebb Geddát (EMI, 1955). Első „saját” Orfeuszom a baritonista Fischer-Dieskau volt a német nyelvű Fricsay-lemezen. (Deutsche Grammophon, 1956 – utóbb a Magyar Hanglemezőgyártó is átvette. A kritika ezúttal nem tartotta eléggé meggyőzőnek a két ragyogó művészt.) Mai szereposztók rendszerint az alt hangra szavaznak, csakhogy ez újabb dilemmával jár: érett női avagy a kevésbé maskulin színű férfialt szólaltassa-e meg a félistenként tisztelt lantos dalnokot? A historikus igényűek általában az utóbbiakat, vagyis a kontratenorokat választják; a csillag Michael Chance-t (Sony), Kowalskit (Capriccio), a drámai tehetségű Ragint (Gardiner; Philips) – mind a '90-es évek elejéről. A hangfaj korábbi kiválósága, a belga René Jacobs 1984-ben kitűnő Orfeónak bizonyult (Kuijken; Accent), most gazdag hangszeres fantáziával megáldott karmesternek is! Pontosság és stílusérzéke, lendülete és árnyalási készsége egyszerre fegyelmezi és áttelekesíti az előadást. A glucki szándék szerint a táncokon alapuló ritmus, a gesztusok és

a francia tragikus opera más hagyományainak tovább éltetése mind a kifejezést szolgálják.

Árnyléttől az örömgig és vissza

Bizonyára véletlen, hogy (német nevük ellenére) mindhárom szereplő argentin származású. Tapasztalt régizenei előadók, a nagyszerű kórossal és zenekarral egyetemben magas színvonalú tolmácsolói a zenének, drámának. Ha van ellenvetésem, az csak a három női hang óhatatlan monotonitájából következik. E megjegyzés akaratlanul a férfialt pártját fogja, de mit sem von le a három nagyszerű hölgy érdemeiből! Veronica Cangemivel eddig egy kisebb Rossini-szerepben, Kiehrrel a Máté-passió szólistájaként találkoztam. Az előbbi a rendelkezésre álló kb. 15 perc alatt finom átmenetet rajzol a sápadt árnylét pasztell hangjaitól az öröm, fájdalom, majd újabb halál váltakozó-erősödő tónusáig. A már jelentékeny diszkográfiával rendelkező Bernarda Finknek nagy, olykor zseniális mezzo és alt elődök sorával kell állnia az összehasonlítást, például Alice Raveau, Ferrier, Baker és Verrett lemezeivel. Két mai sztár, von Otter és Larmore a Berlioz-féle átdolgozást rögzítették. S hadd említsem itt, hogy a híres magyar altisták, Basillides, Anday, Tiszay, Komlóssy és Hamari közül csak az utóbbi énekelhette lemezre a teljes operát (Hungaroton 1978.) Fink nem oly sugárzó egyéniség, mint a felsoroltak némelyike, de énekének szépsége, őszintesége, számos mesteri és hatásos megoldása, a szövegkezelés kidolgozottsága melléjük állítja. Magától értetődik, hogy a II. felvonás néhány kedvelt „párizsi” száma: a Boldog lelkek, illetve a Fűriák tánca és Euridice egyik áriája a bécsi eredetiben nem kapott helyet. Független gyanánt azonban mindezt szívesen hallgattuk volna a (kényszerűen két korongra tett) kilencven perces verzió mellett. Viszont a kiadvány értékét növeli, hogy Calzabigi remek librettóját egykorú, 1773-as angol fordítás alapján közli.

Uhrman György

Kritika

JELMAGYARÁZAT

kiváló

jó

elfogadható

gyenge

pocsék

Új sorozatunkban a múlt század operaszínpadának halhatatlan művészei elevenednek meg rendhagyó formában. Zeneszínház rovatunk állandó szerzője, Uhrman György olykor szomorú, máskor kacagtatóan szellemes történetek tükrében mutatja be minden idők legnagyobb operacsillagainak azt az énjét, amelyik a nézőtérrel láthatatlan – amelyiket alighanem a kulisszák mögött kell keresni.

Renata Tebaldi 1922. február 1-jén született Pesaróban, ötvenedik éve után vonult vissza, de nemrég hosszú sorokat vonzott a Metropolitan előcsarnokába, ahol önéletrajzát dedikálta. Pedig élete és pályája nem kecsegtetett szenzációkkal, nagy titkokkal. Anekdotákra vadászók sem remélbettek tőle sokat.

Az operai divák háborújában, amely Európa-szerte csaknem kétszáz esztendőn át divott, az utolsó lármás csaták Renata Tebaldi nevéhez is fűződtek – azonban jórészt önhibáján kívül. Az 1950-es években a harc tüzeit általában Maria Callas – vagy inkább a táborá – szította, és Tebaldi szenvedte meg. Renata szereti a cimben jelölt kifejezéssel illetni, anti-dívának nevezni önmagát, szerény és tartózkodó magatartása és életvittele alapján – teljes

joggal. „Nem voltam csodagyerek, születésemkor egészen normálisan sirtam, nem lehetett felismerni benne figyelemre méltó muzikalitást” – eresztett egyszer apró nyilat a kolléganők felé. Mint zongorista növendék kísért az ének tanszakosok óráin, amikor fölfedezték, hogy mindnyájuknál összehasonlíthatatlanul szebben dalol. Híres tanárhoz, Carmen Melishez került, aki megkockáztatta: ilyen hang egyszer születik ötven esztendőben!

Tévedett, mert máig nem akad párja. Színpadon 1943-ban debütált, '46-ban nyilatkozott meg előtte a Deus ex machina, helyesebben Isten földi helytartója az olasz zenében: Arturo Toscanini. A hetvenkilencéves Maestro szokatlanul elérzékenyült a meghallgatás után: „Gyermek! Olyan a hangod, mint egy angyalé!” A Scala évadnyitóján már együtt szerepeltek. A folytatás egy tűneményes hangú és fejedelmi megjelenésű művésznő világ-raszóló, s gyakorlatilag töretlen, hullámvölgyek nélküli karrierje. Toscanini mondata lett Tebaldi örök érvényű útlevéle a pályán, egyszersmind a legfényesebb kitüntetés, amiben egy itáliai előadóművész a XX. század közepén egyáltalán részesülhetett. Az aggastyán éveken át, szinte a haláláig tervezte, hogy Verdi Requiem-jében együtt lépteti fel Callasszal, Mariát mezzóként.

Renata Tebaldi angyali tisztaságú, tökéletes szopránjából még az apró „szepő” is hiányzott, a parányi hiba. Hangterjedelme ugyan nem volt kivételes, de a szerepkör gerincét képező lírai-dramai Verdi-, Puccini- és verista szólamokat maradéktalanul fedte; egyetlen regiszterben sem küzdött technikai nehézséggel. (A közös szülőhely ellenére alig vállalt Rossini-szerepet; Bellinit, Do-

nizettit is mellőzte, a franciákra csupán elvéve tért ki. Utólag azonban gyakran fájalta, hogy nem „csinálhatta meg” Normát; persze ő is Tullio Serafinnal készült volna rá.) A pálya tetőpontján, 1961-ben írta Walter Panofsky, hogy ez a szoprán „nem vakit, csak ragyog, mint a hosszan égő parázs. Nem tűzbe hoz, hanem melegít, elbűvöl, megindít”. Negyven év elmúltával minden szót megerősíthetünk.

A jellemzésben váltig Toscanini felkiáltásából indulunk ki, és szinte mindenki hozzáteszi: „ellentétben Callasszal”. Tebaldi színját-szói ösztöne, sokoldalúsága például nem volt a Callaséhoz mérhető, de alakításai mégis érzelmmel telítettek, ha inkább hajlott is az általános érzelmek, mint a túlságoan szubjektív megközelítés, az egyéni végletek felé. Távoli ifjúságomban előbb az ő énekéért, vokális eleganciájáért rajongtam, Callas zsenialitását csak érettebb fejfel-szívvvel fogtam föl. Ma (főként azóta közreadott élő színházi felvételekről) úgy hallom, közös évtizedükben, ős-repertoárjukban valóban az „Angyal” volt egyetlen egyenrangú vetélytársa a „Tigrisasszonynak”. Hallgassák csak meg Tebaldit épp a Callas legsajátabb felségterületein. A végzet hatalmában (Firenzei Zenei Május, 1953) vagy a Toscában! (Metropolitan 1956. január 7., Warren és Tucker társaságában, mindkettő Mitropoulos vezényletével.) Amikor már mindketten maguk mögött tudták a csúcsoakat, a harc is véget ért. 1968-ban Rudolf Bing, a Metropolitan legendás igazgatója egy Adriana Lecouvreur-előadás szünetében betuszkolta Mariát Renata öltözőjébe. Sirva összecsókolóztak...

Tebaldi nemzedéke a mikrobarázdás lemezeken hódította meg a világot. Ő is több mint két tucat teljes operafelvételt és egy sor áriaműsort készített a Decca-nak. (Leggyakoribb partnere az emberi-művészi karakterében gyökeresen ellentétes Mario del Monaco volt.) Mint Leonora és Tosca vagy (a még Toscaninivel betanult) Aida, illetve Desdemona (másodjára már Herbert von Karajannal) valószínűleg az idők végeztéig példakép marad. A hálás cég több különleges ünnepi kiadvánnyal tiszteleg nyolcvan-éves sztárja előtt.

Uhrman György

Perui tenor a világhír kapujában

Az éremnek persze van másik oldala is, így a régi halhatatlanok mellett illik rendszeresen beszámolnunk a legújabb, immár befült tehetségekről. Lindner András új sorozatában olyan fiatal szólista-sztárokról olvashatunk, akik csupán pár éve jelentek meg a világ operaszínpadain, karrierjük azonban már most meredeken ível felfelé.

Luigi Alva, a betvenes évek kiváló lírai tenorja után ismét egy Peruból származó fiatal tenorénekes látszik elfoglalni a nemzetközi operavilág „Rossini-trónját”. A mindössze 28 esztendő Flórez ugyanis máris igazi Rossini-specialistának számít: bravúros könnyedséggel énekl a koloratúrákat, tökéletes magabiztossággal uralja a más tenorok számára egyszerűen elérhetetlen magasságokat...

JUAN DIEGO FLÓREZ
ROSSINI ARIAS

„Édesapám a perui zene avatott tolmácsolója volt, gyakran hallottam otthon, amint magát kísérté gitáron. Nekem is megtetszett a hangszer, dalokat komponáltam rá, de 14 évesen még leginkább a rock and roll ejtett rabul. Alakítottam is egy rockegyüttest, amikor meg arra volt kedvem, egy bárban zongoráztam” – idézi fel egy interjúban a korai ser-

dülőkort, amelynek során utóbb úgy kerül közel a klasszikus zenéhez, hogy a középiskolai kórus karnagya felfigyel különösen szépen csengő hangjára, és elkezd tanítani énekelni. Egy idő után a Rigolletto mantuai hercegének Kesztyűáriájával és Schubert Ave Mariájával jelentkezik a límai konzervatóriumba, ahová nyomban fel is veszik. Három év hazai képzést követően aztán újabb három esztendőn át a rangos philadelphiai Curtis Intézetben kap zenei előképzést, miközben 1994-ben a sors összehozza az ismert perui tenoristával, Ernesto Palacióval, aki megéri benne a különleges tehetséget.

„Szeretnék segíteni neked, hogy kiemelkedő karriert futhassál be. Egészen sajátos a hangod, amelyet nagyon kell óvnod” – indítja útnak vigyázó szavakkal mentora. Palacio gyorsan elintézi, hogy Flórez két Itáliában készülő CD-n is közreműködhessen, az egyikben Martin y Soler, a másikon Zingarelli műveiben szerepel. És hamarosan jön az igazi start: '96-ban még ugyan csak egy kis szerep eléneklésére hívják a rangos pesarói Rossini fesztiválra, de amikor a „Matilde di Shabran” opera tenorfőszerepére kiválasztott Bruce Ford az

Fotó: Gramofon archiv

utolsó pillanatban lemondja a fellépést, a nagy bajba került igazgatóság a helyszínen tartózkodó Flóreztől tudakolja, vállalná-e, hogy fellép. „Ha ezt a nehéz passzust megoldja, felkérjük” – adják kezébe a nem éppen könnyű partitúrát, és amikor a lényegében még ismeretlen, de ambiciózus fiatal tenorista pompásan helytáll a házi vizsgán, már semmi sem „mentheti meg” a zseniális kiugrást hozó beugrástól. Nem sokra rá már a milánói Scalában van meghallgatáson, azután az irországi Wexford operafesztiválján énekel.

A következő évben a londoni Covent Garden is megnyitotta előtte kapuit, ahol ismét produkciót mentett, a megbetegedett Giuseppe Sabbatini helyett énekel koncertszerű előadásban az újra felfedezett Donizetti-operában, az Elisabettában, majd akkora volt a sikere, hogy még aznap este szerződötték Rossini Otellójára, Hamupipőkéjére és Bellini Az alvajáró című daljátékára is.

Flórezt azóta már szinte minden nagyobb dalszínház meghívta, és Rossini, Donizetti, és Bellini operáinak ünnepelt tolmácsolójává emelkedett. A kifejezetten sármos tenor elegáns megjelenése hangjának sajátos eleganciájával és különleges hajlékonyságával párosul, olaszos hanggal, amely olyan sztratoszféri magasságokba is képes emelkedni, amely a három idősödő tenor számára már csak az álom kategóriába tartozik – emelik ki az alakításairól szóló beszámolóik. A Decca pedig lecsapott rá, és ez év elején már piacra is dobta Flórez első szólólemezét, amelyen az új tenorcsillag – a Riccardo Chailly vezényelte milánói Giuseppe Verdi Szimfonikus Zenekar és kórus kíséretével – nyolc Rossini operaáriát szólaltat meg. Soron következő fellépései sorából is kiemeléssre kívánkozik, hogy májusban Bécsben négy, júniusban a Scalában öt, augusztus végén pedig a Salzburgi Ünnepi Játékokon két estén is énekel.

Lindner András

Juan Diego Flórez tavaszi és nyári fellépései

Május 4., 8., 13., 16; Staatsoper (Bécs)
Bellini: Az alvajáró

Június 20., 22., 24., 26., 28; La Scala (Milánó)
Rossini: A sevillai borbély

Augusztus 27., 29; Salzburgi Ünnepi Játékok
Rossini: A tó asszonya – koncertszerű előadás

„Mi, szegény baritonok”

Leo Nucci, az ideális Rigoletto

Bár tavaszra vártuk a világhírű bariton, Leo Nucci budapesti fellépését, a jelentős eseményre alighanem csak a következő operaszezonban kerül sor. A főként Rigoletto-alkalításáról ismert Nucci számos Verdi-kéziratot őriz otthonában, szerinte ezek az értékes relikviák Verdi komponálási vezérelveiről is sokat elárulnak.

Leo Nucci legújabb lemezén Luna gróf szerepét alakítja A trubadúrban (Sony Classical)

Leo Nuccit 1995-ben Rigolettóként láthattam a bécsi Staatsoper színpadán. Jól emlékszem erre az estére, annál is inkább, mert az előadást egy kisebb incidens zavarta meg. Povero Verdi! Az elementáris erővel kiszakadó kiáltás valahonnan az ötödik emeleti állóhelyek egyikéről jöhetett. Egy generálpauza pillanatát jól kihasználva kürtölte világgá a titkos kritikus – bizonyára a nézők többségének - véleményét: „Szegény Verdi!” Mert bizony, miközben csodáltuk Leo Nucci érzelmes, de nem szentimentális, esendő, de férfi voltát egy pillanatra sem feladó megrendítő alakítását, szorongtunk is. Vajon kibírja-e a mantuai herceget alakító tenor a III. felvonásig, és mi lesz majd a *La donna e mobile*-vel? A keservesen kinlódó hang a magasabb fekvésekben megkeményedett, a hajlékonyság legkisebb jelét sem mutatva az ária végére teljesen kikészült. Kínos volt, nagyon kínos. És akkor jött a hang fentről, és a pénzéért művészetet követelt. Vajon mekkora lelki erő, koncentrációképesség, miféle nagyvonalúság kell ahhoz, hogy egy ilyen incidens ne zökkentse ki a töb-

bi művészt szerepéből, hogy Rigoletto egy pillanatra se váljon egyenes hátú, százhetven centiméter magas, kedélyes, közvetlen, lezser öltözötű olasz családapává? Amikor Leo Nucci az előadás után az öltözőjében fogadott egy rövid interjúra, természetesen erről beszélgettünk először.

„Kimondottan utálok, ha a közönség az előadás közben véleményét nyilvánít” – kezdte Leo Nucci. „A teljesítmény az előadás utáni tapsból egészen pontosan megállapítható. A művész amúgy is tisztában van aznap esti formájával. Ezt sem a taps, sem a fütty nem befolyásolhatja” – mondta Nucci, aki önhibáján kívül is az este egyik kárvallottjának érezte magát.

„Amikor harminc évvel ezelőtt elkezdtem tanulni a Rigolettót, olyan figurát próbáltam teremteni, amely megfelelt a fizikumomnak is. Ha jól érzem magam a bőrömben, nemcsak énekelni, de játszani is jól tudok. A repertoárom olasz, e darabokban a játéknak egyenrangú a szerepe a zenével. Verdi is színházban dolgozott: ő szerintem színpadi zenét írt, s nem szimfonikus zenét. Nekem otthon megvan Verdi kézirata, az első változat, amit papírra vetett. Csak a vokális szövegeket írta meg, ebben egyetlen zongora vagy zenekari taktus sem szerepel. Egyszerűen nem érezte szükségét. A színpadi történet érdekelt. Egy ilyen vázlatot minden rendezőnek látnia kéne: a szerző elképzelése a kottában van, azt kell megvalósítani.”

Leo Nucci kedvenc szerepeiről is érdeklődtem, s arról, hogyan értékeli a közönség tenorok iránti, szinte hisztérikus rajongását. „Legtöbbször a Rigolettót énekeltem, azután A sevillai borbélyt. Bellini muzsikájához fanatikus imádat fűz. Ami a tenorok helyzetét illeti, a világ már csak ilyen. Számtalanszor előfordult, hogy Rigoletto bosszúáriája után majd szétverték a házat, de az előadás végén mindenki a tenor öltözője előtt tolongott. A tenorista ugyanis nem hétköznapi, nem természetes hangon énekel, ez olyan, mint egy sportteljesítmény. Mi, „szegény baritonok” mit tehetünk? Csak azt, hogy a szerző szándékát a legjobb képességeink szerint valósítjuk meg, hiszen, ha eddig nem mondtam volna, a legérdekesebben kidolgozott figurák a bariton szerepek!”

Lőrincz Andrea

Foto: Universal Music

Közelkép

Leo Nucci 1942-ben született a Bologna melletti Castiglione del Pepoliban. 1967-ben megnyerte a spoletói énekversenyt, és ebben az évben ugyanitt debütált Figaróként Rossini: A sevillai borbély című operájában. Am a szépen induló karrier családi okok miatt megtorpant, Nucci évekig a Milánói Scala kórusának tagja volt. 1977-ben újra elénekelte Figarót a Scalában, és ettől kezdve bontakozott ki nemzetközi karrierje. A londoni Covent Garden meghívására Verdi Luisa Millerében lépett fel, Európa, Amerika, és Japán nagy operaházaiban ünnepeltek. 1981-ben Renatóként mutatkozott be a párizsi Opera Állarcosbál előadásában. San Franciscóban és Londonban Falstaffként is színe lépett, majd Frankfurt am Mainban a Rigolettóval aratott hatalmas sikert. A New York-i Metropolitanban újra az Állarcosbál következett. 1996-tól többek között elénekelte A sevillai borbély, a Don Carlos, A végzet hatalma, a Traviata, a Luisa Miller, a Reimsi utazás, a Nabucco bariton szerepeit. Repertoárján több mint harminc zenedráma szerepel, és két film, a Macbeth, valamint A sevillai borbély címszereplőjéül kérték föl. Legtöbbször és legszívesebben a Rigoletto címszerepét szólaltatja meg.

Énekórák és vívőleckék

A jövő szezontól nemzetközivé bővül az Operastúdió

„El vagyok ragadtatva a banganyaguktól, nagyon sok tebenséget találtam” – nyilatkozta Hamari Júlia az egybetes mesterkurzus után, amelyet január végén az Operabáz stúdiósainak tartott. A fiatal művészek öszotha dolgoznak a dalszínházban, s gyakorta találkoznak velük a közönség is, hiszen egyre több főszerepben lépnek színpadra az Ybl-palotában.

„Az operastúdió ötletét már a pályázatomban felvettem – meséli Győri György főzeneigazgató – mert a hazai tapasztalataim azt mutatták, itthon nem gazdálkodnak igazán jól a tehetségekkel, sokszor erejükön felüli feladatokat adnak nekik. Több olyan előadást is láttam, amelyek során elvéreztek a színpadon a fiatal énekesek. Úgy vélem, akadnak persze olyan különleges képességekkel bíró ifjú művészek, akik különösebb színpadi tapasztalat híján is remekül tudnak debütálni az Operaházban, de ők vannak kevesebben. Bármennyire muzikális is valaki, szép a hangja és jó a megjelenése, ha nem ismeri a zenekarban játszó muzikusokat, a kollégákat, a színház egészének a működését, akkor kudarcra van ítélve.”

Színpadképessé tenni a fiatal tehetségeket

„Arra jutottam hát, hogy ezeket a fiatal művészeket minél alaposabban fel kell készíteni – folytatja Győri György elképzelését. – A meghallgatásokon sok tehetséges ifjú énekest találtunk, s a legjobbakat felvettük az operastúdiósok közé.

Az iskola szerkezetének kialakításában külföldi mintákat követtem, olyan stúdiókat vettem alapul, mint amilyen a New York-i Metropolitanban, a londoni Covent Gardenben vagy a chicagói Lyric Operában működik. Ezeknél a teátrumoknál ugyanis a fiatalok olyan alapképzést kapnak, amelybe az énekórák, a korrepetíció mellett a színpadi technika, sőt még vívás is beletartozik. A stúdiósokra kisebb feladatokat bízunk, főszerepeket coverolnak, figyelhetik a nagy énekeseket, és mesterkurzusokat is szerveznek számukra. Ráadásul, ha befejezték a képzést, akkor rengeteg segítséget kapnak a további pályafutásukhoz, sokukat szerződteti a dalszínház. A budapesti operastúdió életre hívásához nagy örömmre két olyan kiváló szakembert is sikerült megnyernem, mint Fehér Andrást és Oberfrank Gézát. Az eddigi hónapok tapasztalata alapján úgy vélem, az iskola remekül működik. A fiatalok felkészülten mennek színpadra, lelkesedésük, lendületük jó hatással van a többi énekesre is. A stúdiósaink az utóbbi időben több főszerepben mutatkoztak be nagy sikerrel, sokukra a következő szezonban is jelentős feladatok várnak. Közben pedig ismét találtunk néhány tehetséges fiatalot, akiket ösztől szeretettel várunk. Egyébként remélem, a jövő szezontól még inkább nemzetközivé válik a stúdió, és

sok külföldi énekes jelentkezik majd tagjaink közé.” – vélekedett a főzeneigazgató.

Hangképzéstől a karriertervezésig és a stylistig

Fehér András, a stúdió vezetője szerint náluk kicsit másképpen folyik a munka, mint egy klasszikus iskolában, hiszen tagjaik gyakorlati lépnek fel az Operaház produkcióiban. A stúdió abban szeretne segíteni a fiataloknak, hogy minél gyorsabban szerezzenek színpadi rutint, és minél korábban kezdhesék karrierjüket. A tervek szerint egy stylistot is meghívunk majd, aki minden fiatalnak segít egyedi stílusa, öltözködése, sminkje kialakításában. A foglalkozások mellett a stúdiósok időről-időre neves művészekkel is találkoznak, legközelebb, március végén pedig Leo Nuccival ismerkedhetnek meg. Folytatódnak a mesterkurzusok is, hiszen április elején Renata Scotto látogat Budapestre, májusban pedig ismét visszatér Hamari Júlia.

Fehér András szerint a stúdiósokból igazi, jó csapat született. A fiatalok között nincs rivalizálás, magamutogatás, minden energiájukat arra fordítják, hogy színpadi fellépéseik a lehető legjobbak legyenek. Eddig már több alkalommal is igazolhatták tehetségüket,

hiszen Kiss Péter nagy sikerrel ugrott be Taminóként A varázsfuvolába, s ebben a Mozart-operában Rálik Szilvia és Gál Erika is bemutatkozott a Három dáma szerepeiben. Péter Cecilia Musettet énekelt, Cleo Mitilneau pedig premierben is színpadra lépett, hiszen címszerepet alakított Gounod Rómeó és Júliájában. Ennek az operának akadt egy másik stúdiós szereplője is, Várhelyi Éva ugyanis Stephanóként lépett színpadra. Cserhalmi Ferencet, Xavier Rivadeneirát a Tosca kisebb szerepeiben rendszeresen láthatja-hallhatja a közönség, a

A mesterkurzust záró koncert végén Hamari Júlia, Fehér András és Oberfrank Géza az operastúdiósok körében (Fotó: Mezey Béla)

Hamupipőkében pedig Létai Kiss Gabriella és Váradai Zita mutatkozott már be a nézőknek. A János vitézben is rendszeresen fellépnek stúdiósok, s legutóbb pedig a Falstaffnak és a Figaro házasságának alakították főbb szerepeit. A legkiválóbbakat külföldi menedzsereknek, színházigazgatóknak is bemutatják, ráadásul támogatást kapnak az Operaházról ahhoz, hogy nemzetközi versenyeken induljanak.

A zenei képzést vezető Oberfrank Géza elmondta, azért is vállalta el nagy örömmel ezt a felkérést, mert pályája kezdete óta foglalkoztatja a zenepedagógia. Örül annak is, hogy kialakult közöttük az a kölcsönös bizalom, ami ehhez a munkához elengedhetetlen. A zenei próbák során nemcsak az adott szerepekkel, áriákkal dolgoznak, hanem igyekeznek mindenkinek kialakítani a legmegfelelőbb repertoárt, ami hangjához, egyéniségéhez a legjobban illik. A zenei munkában a karmesternek nagy segítségére van a két kiváló zongorakísérő, Alter Katalin és Szenkovics Antónia. Oberfrank Géza szerint egyébként az egyik leglátványosabb eredményt a Hamari-kurzus során produkálták a stúdiósok, az alatt az egy hét alatt ugyanis mindenki rengeteget fejlődött.

(x)

Operai álmok – beteljesülőben

Kesselyák Gergely a konzervet is finoman fűszerezi

Operaházban. Néhány héttel ezelőtt Győriványi Ráth György, az Opera főzeneigazgatója bejelentette: külön zenei vezetője lesz ösztől az Erkel Színháznak, Kesselyák Gergely személyében.

A közlés meglepő volt, hiszen tudtuk, a miskolci operaegyüttest főlépítő karmester nagy munkában van, márciusi operapremierre készül az Avas-alján. Donizetti A szerelmi bájital című művét rendezzi és vezényli, a diszletek és a jelmezek is az ő ötletei alapján formálódnak, éppen csak nem írta és éneklő a vígoperát... Egész team sürgölődött körülötte, hogy a színpadkép és a ruhakészlet olyan legyen, ahogy kigondolta. Kesselyáknak az a véleménye, hogy szerencsés, ha a karmester és a rendező egy személy, mert nagyon határozottan és tisztán képviselheti a zenei koncepció vizuális megjelenítését. Ha „csak” karmesterként van jelen egy produkcióban, olyan rendezővel szeret dolgozni, aki a partitúra szabta lehetőségeken belül szívesen alkalmazkodik a koncepcióhoz. Egy kotta sokféle-képpen olvasható, és jó, ha ebben a rendezői elképzelés segítségét ad. A szerelmi bájitalnak a ritmikája érdekelte leginkább, úgy hiszi, ebben a műben megvannak azok az elemek, amelyek a musicalekre fogékony közönség figyelmét is fölkelik. Egy-egy ária slágernek is beillik (a maga korában az is volt), a situációk pedig ugyanolyan mozgalmassá tehetők, akár egy revüoperett. Ha egy duett csupán két szereplő statikus énekszám, akkor leülhet az előadás, de ha ugyanúgy mozgás van körülöttük, mint a rockoperákban, akkor feszült, izgalmas situációk sora hozható létre. A kor, amelyben a miskolci Bájital játszódik, meghatározhatatlan, a Rigolettónál sem az idő volt jellemző, hanem a történet rémálom jellege, aminek fő tulajdonsága, hogy irracionális, hogy az idősíkok összefolynak benne. Donizetti operájában az időnél, a környezetnél fontosabbak az emberi karakterek, az a jelenség, hogy a társadalmi közeg, amelyben a főhős él, mennyire nem figyel rá, és mikor, mi okból válik fontos személyiséggé. A szerelmi bájital dallamai elszorakoztatják a néző-hallgatót, de az előadás – Kesselyák szándéka szerint – Adina, Nemorino, Dulcamara doktor történetének többretű értelmezésére is lehetőséget kínál. Énekar, tánckar, gyermekkar lesz a színpadon – jelentős tömeg a színen, amely nincs túlzottan beépítve – , sok látványrészletet vetítéssel old meg. Kesselyák szerint nincs szebb, hatásosabb díszletem a játszó embernél. Az Erkel Színház zenei irányítása ugyan Kesselyák feladata lesz, de Győriványi Ráth György főzeneigazgató nyilván megtartja saját jogkörében a legfontosabb döntéseket. A karmester mégis optimista: elkényeztette az élet, zeneakadémista kora óta folyamatosan felkéréseknek tesz eleget, imázsát főlépítette a sajtó, az új kihívással járó rizikót ezek után nyugodtan vállalja. Ha a főzeneigazgató meghívja őt egy-egy előadást vezényelni egy konzervatív operaházba, akkor a körülményeket ismerve karmesterként kielégíti a feladat. Egyéniségének azonban van egy másik, mondhatni színházi fele: elkötelezett a drámai operajátszás mellett, hiszen Kerényi Miklós Gáborral, illetve Kovalik Balázssal együttműködve olyan

énekeseket ismert meg, akiknek a színpadi eszköztára is rendkívül gazdag. Az Erkelben most átvette a jövő évi műsortervet, tehát az első szezonban „készleteket” főz, kivéve egy eredeti musical-bemutatót (erről még folynak a tárgyalások). Azonban Kesselyákot ismerve, a konzerv finoman lesz fűszerezve.

A.M.

Költő, katona, szökevény

Kiss B. Attila Bánk bánként lép föl az Opera tavaszi bemutatóján

Kirándultunk Kolozsvárra, operanézőben jártunk a városban, a Magyar Opera Szamos-parti szerény otthonában vizitáltunk. Szép volt az előadás, vonzóak az énekesek. A szünetben valaki arról mesélt, milyen sok jó művész nevelkedik itt, a másik társulatban, a Román Operában például egy frissen végzett tenorista hallható. Gyönyörű karrier vár rá: mint a többi ifjú tehetség, hamarosan többet lép majd föl külföldön, mint Kolozsvárot.

A feltevés beigazolódott, Kiss B. Attila szinte heteken belül föltűnt a budapesti Operában, a Szolnoki Szigligeti Színházban és nem egészen négy esztendő alatt majdnem egy tucat fő- vagy fontos szerepet énekelt magyarországi színpadokon, és közben másutt is vendégszerepelt. Énekelte például Hoffmannat abban az operafantáziában, amelyet Selmeczi György zeneszerző-karmester vitt színre Szolnokon. (Selmeczinek egyébként nem kis része van abban, hogy az énekest az anyaországba csábították.) A játékban Offenbach költői dalműve, a Hoffmann meséi két felvonását kortársak és klasszikusok szövegei, különös táncok keretezték, a bizarr munkában Kiss B. Attila még nem mozgott elég otthonosan, egy lírai tenor hagyományos pályafutását ígerte. Csakhogy mások mást kívántak tőle, így Budapesten, a Borisz Godunovban Grigoriként mutatkozott be, tegyük hozzá: sikerrel. Egyik este szökevény szerzetest, a rongyosok királyát játszotta Muszorgszkij operájában, a másikon reneszánsz pompa vette körül, hiszen Verdi Rigolettójának felújításán a mantuai herceg szerepét osztották rá. Más Verdi-alakokat is életre keltett ebben a négy esztendőben: Alvarót A végzet hatalmában, Radamest az Aidában, sőt Puccini-operában is színre lépett (Tosca/Cavaradossi).

A par excellence hős szerepkörben találta volna meg művészi önmagát? Igen is meg nem is. Kiss B. Attila ugyanis nem beskatulyázható egyéniség. Volt Don José Bizet Carmenjében, a szólam lírai színeit éppúgy megmutatta, mint a hősieket, benyomásunk szerint azokban a kortárs darabokban nyújtott igazán emlékezetes teljesítményt, amelyekben nem béklyózta meg a hagyomány, az a félsz, hogy egyik vagy másik slágeráriát hogyan várja a publikum. Dani karakterfigurája például a Pomádé király új ruhája (Ránki György) friss szemléletű felújításában valóban kedvére lehetett. A nagyívű feladatok – úgy látszik – nem nyomasztják, Szokolay Sándor Szávitrijében (Szatjaván), Bozay Attila operájában, Az öt utolsó színben (Ádám), azután Petrovics Emil C'est la guerre-jében (Szökevény) az emberi lét változásainak hatalmas és konfliktusos útján kellett végighaladnia, mélységből a magasságig, boldogságtól és sikertől a keserű kudarcig, megpróbáltatásig. Szatjaván herceg, mítikus keleti hős, egy távoli kultúrkör képviselője, Ádám a teremtett és teremtő férfi, a Szökevény az elárult áruló, hiszen jótévőének feleségét kívánja meg – bonyolult alakok, tartalmas megjelenítésük maradandó élmény a nézőnek. Az ilyesfajta kihívások mintha dopingszerként hatnának az énekesre, fölkelik minden készségét, zenei igényességét és drámai képességeit. Tavaly tavasszal egy koncertszerű előadón bementeközött Bánk bánként is, közben a zenedrámából forgatott operafilmbe játszotta a nagyurat, s most az operaházi felújításban is magára ölti kosztümjét. Ismét találkozik a hagyománnyal, de talán módja lesz a saját Bánkját elfogadtatni a közönséggel.

A.M.

Bukolikus Orfeo Bécsben

A Wiener Kammeroper Jacopo Peri Euridicéjével örvendezette meg a bécsi zenei inyeneket. A darabot, a műfaj születésének évfordulóját köszöntve, a Budapesti Kamaraopera is bemutatta 1998-ban. Peri Medici Mária és Navarrai Henrik lakodalmára írta kompozícióját, amelyet 1600. október 6-án, a firenzei Palazzo Pittiben mutattak be. A bécsi előadáson – mint hagyományos – kontratenor szólaltatta meg Orfeo szolamát: Alexander Plust. Euridice Claudia Iten volt, Plutone pedig Günther Groissböck. Bernd Klebel vezényelt, a bukolicus atmoszférát Kerstin Maria Pöhler rendező teremtette meg. A Die Presse kritikusja így foglalja össze véleményét a produkcióról: teljes mértékben elismerendő vállalkozás az Euridice fölelevenítése.

Antik fűriák feminista allűrökkel

Két izgalmas bemutató színhelye a francia főváros. Az Opéra Bastille-ban Rolf Liebermann utolsó nagyívű művét, a Médeiat mutatták be lapunk megjelenése előtti pár nappal. A produkció előkészületeit megnehezítette, de mégsem késleltette, hogy James Conlon, a ház zenei vezetője betegség miatt kénytelen volt visszalépni a premier dirigálásától. Helyette a svájci karmester, Daniel Klainer, a Würzburgi Operaház zeneigazgatója ugrott be, aki 2001 júniusában a Berni Városi Színházban már vezényelte a kortárs opera bemutatóját. Az előadást Jorge Lavelli rendezi. Áprilisban kerül sor egy másik olyan opera bemutatójára, amely az antik korban játszódik. Mozart Idomeneóját a másik házban, a Palais Garnier-ban újítják föl, mégpedig Fischer Iván rendezésében és vezényletével. A címszerepet Roland Wagenführer énekl, Idamante: Su-

san Graham, Ilia: Mary Mills, Elektra: Shristine Goerke, Arbace: Michael Myers. Fischer Iván, aki egy Mozart-sorozatra kötött szerződést a párizsiakkal, az évadban többször is dirigálta A varázsfuvolát, Matti Salminennel Sarastro és Dorothea Röschmannal Pamina szerepében.

Klón-gólemek operettje

Új játszóhelyen kerül sor március 25-én a Budapesti Tavasz Fesztivál izgalmas, eredeti bemutatójára: Almási-Tóth András és Vajda Gergely A gólem című zenés játékának premierjére. A gólem örökérvényű története az egyik legősibb példázat. Vajon meddig terjed az ember hatalma, hiheti-e, hogy büntetlenül létrehozhat a sárból egy teremtményt? A holt anyagból gyúrt lény túlnő alkotóján és szétrombolja teremtőjét. „Ma – véli Almási Tóth András – újra érdekes az a szimbólum, amit a gólem története hordoz, hiszen némelyek olyan módon és mélységben avatkoznak be a természet rendjébe, ami tönkretesz a harmonikus környezetet. Hiába a magasfokú géntechnológia, a klónozással életre hívott egyedek nem hosszú életűek.” Vajda a sztravinszkiji illetve raveli megközelítést választotta. Szefárd és jiddis dallamok mélyrétegeiből merítette ihletét, ehhez a hangzásvilághoz nyolc hangszerből álló kamaraegyüttest használ, klarinétal, hárfával, vonósokkal, a baritonszaxofon hangja a gólemé. A kétfelvonásos zenés játék, amely a tragikum színei mellett az iróniát is felvillantja, alternatív színháznak minősíthető, egyebek között ez indokolja, hogy a Mózár Stúdióban kapott helyett. A mozgásokat Gyöngyösi Tamás tanítja be, a játék keretét Balla Margit teremti meg, az előadáshoz a Budapest Bábszínház nyújtott szakmai segítséget.

A.M.

GEORGES BIZET
CARMEN
*Agnes Baltsa, José Carreras,
Samuel Ramey, Leona Mitchell*

*A New Yorki Metropolitan
Ének- és Zenekara*
James Levine

rendezte: *Paul Mills*

DVD Video 073000-9

GIUSEPPE VERDI
AIDA
*Aprile Mollo,
Plácido Domingo,
Dolora Zajick,
Sherrill Milnes,
Paata Burchuladze*

*A New Yorki Metropolitan
Ének- és Zenekara*
James Levine

rendezte: *Brian Large*

DVD Video 073001-9

GIUSEPPE VERDI
A TRUBADÚR
*Luciano Pavarotti,
Marton Éva,
Sherrill Milnes,
Dolora Zajick,
Jeffrey Wells*

*A New Yorki Metropolitan
Ének- és Zenekara*
James Levine

rendezte: *Brian Large*

DVD Video 073002-9

W. A. MOZART
A VARÁZSFUVOLA
*Kathleen Battle,
Francisco Araiza,
Kurt Moll, Luciana Serra,
Heinz Zednik,
Andreas Schmidt*

*A New Yorki Metropolitan
Ének- és Zenekara*
James Levine

rendezte: *David Hockney*

DVD Video 073003-9

GIACOMO PUCCINI
BOHÉMÉLET
*Mirella Freni,
Gianni Raimondi,
Adriana Martino,
Rolando Panerai,
Gianni Maffeo, Ivo Vinco*

*A Milanói Scala
Ének- és Zenekara*
Herbert von Karajan

rendezte: *Franco Zeffirelli*

DVD Video 073027-9

A Deutsche Grammophon DVD-kínálatából

Gregor József antwerpeni, houstoni és New York-i élményei

Dulcamara gróf Donizetti operájában, A szerelmi bájitalban
Requiem Magyar Nemzeti Operaház

A bumora miatt is méltán népszerű basszista, Gregor József tizenöt évet töltött utazó művészként, aminek során a világ legjelentősebb operaszínpadain volt alkalma fellépni. Az utóbbi időben azonban már nem szívesen távozik el hazájától. Ennek okairól is kérdeztük abban az új sorozatunkban, amelyben magyar énekművészek világgraszoló színpadi élményeiről olvashatnak a Gramofon hasábjain.

Gramofon: Vajon meg tudja pontosan mondani, eddig hol és hány-szor lépett fel külföldön európai és a tengerentúli operaházakban?
Gregor József: Semmiféle statisztikát nem vezettem soha életemben. Csak az emlékezetemre hagyatkozom. És persze vannak emlékeim ilyen meg olyan előadásokról, amelyekre szeretek visszagondolni.

G.: Említene legalább egyet?

G. J.: A legkedvesebb egy antwerpeni Hamupipőke. Nem is egy bizonyos estéről van szó, hanem egy azóta már három ízben megismételt produkcióról. Guy Joosten tehetséges fiatal flamand ren-

dező állította színpadra, aki azóta már mindenütt rendez a világban. De hogy miért éppen ez? Ezekkel a miértekkel is hadilábon állok. Hiszen ezt a Rossini operát idehaza is több rendezésben, sokszor énekeltem. Talán, mert óriási siker volt. És mert életem első, nyolc héten át tartó próbaidőszaka fűződött hozzá. A Felsensteinre emlékeztető, poroszosan hosszú próbasorozat divattá lett a flamand operánál. Remekül összeszokott volt az egész együttes, nagyszerűek voltak a partnereim. De szívesen idézek fel egy remek Boris-előadást is...

G.: Ugyancsak onnan?

G. J.: Nem, ez már az amerikai Houstonban ment 1986-ban. Nyikolaj Gyaurov énekelte a címszerepet, én Varlaam voltam. A bolgár basszistát az idő tájt már elkezdték temetni, pedig még remekül megoldott mindent. Sajnos néhány évvel később, 1994-ben is hallottam a Sevillaiban, ahol már alig bírta kiénekelni a Rágalomáriát. Kifejezetten kínos volt, főleg a síri csönd, amivel a közönség fogadta a produkciót. Örömmel emlékszem viszont a magam alakításai közül még a portlandi Leporellókra, és a bordeaux-i Falstaff-szériára is, amelynek Csikós Attila tervezte a díszleteit. A dolog pikantériája, hogy egy évvel korábban ugyanabban a díszletben játszottuk el Salieri Falstaffját is. És mind a kettőt Pál Tamás vezényelte. A Verdi előadáson egyébként Sólyom-Nagy Sándor volt Ford.

G.: Érdekes, hogy nem a Metropolitan-beli szerepléssel kezdte a visszaemlékezést. Mégis, milyen emlékeket önz onnan?

G. J.: Világéletemben viszolyogtam az úgynevezett „fontos” házak-tól, miképpen a „fontos” emberektől is. Azoktól, akik igyekeznek

Verdi Falstaffjának címszerepében

önmagukat fontossá tenni. Az én szememben a MET is efféle szimbólum. Ahol ugyanúgy vízzel főznek, mint bárhol másutt, és ahol bizony ugyancsak becsúsznak nagyon gyenge előadások, pocskék énekesekkel, mint bármely más operaházban. A Metropolitan Opera sajnos leginkább turisztikai látványosság, amit, ha valaki New Yorkba megy, meg kell, hogy nézzen. Az odalátogató publikumban kevés az igazi operaért. Persze mindezek ellenére nagy öröm volt számomra, hogy három produkcióban is felléphettem: egy James Levine dirigálta Figaro házasságában debütáltam Bartolóként, azután jött Sosztakovics zseniális Kisvárosi Lady Macbethjének részeg papja, illetve Dulcamara A szerelmi bájitalból.

G: New York-i ügynöke, Matthew Laifer intezte ottani vendégszerpléseit?

G. J.: Lényegében igen. De ennek is megvan a maga humoros története. '84-ben erős influenzajárvány dúlt Magyarországon, és valamennyi fővárosi basszus kollégám megbetegedett. Egy hét alatt nyolc előadást énekeltem az Operában, illetve az Erkelben. És mit tesz Isten, épp azon a héten jött Pestre Laifer, valamint a belga impresszárióm, akik együtt felkeresték Mihály András akkori igazgatót, és tudakolták, mi van, minden basszus szerepet a Gregor énekel? Magának ez az egy basszista van? Mire ő: nem kérem, de ő éppenséggel csak vendég nálunk. Az állandó tagok mind betegek. És akkor kivíttek. Pedig nem akartam.

G: Hogyhogy?

G. J.: Bevallom, nem igazán szerettem külföldre járni. Idegesített. Tavaly márciusban Svájcban még elénekeltem a Jenufa bíróját, de utána „lehúztam a rolót.” Vége, nem megyek többet. Tizenöt éven

keresztül jártam a világot. Nem tudtam, milyen a tavasz, meg az őszi idehaza...

G: Mesélt amerikai és nyugat-európai fellépéseiről. Ha összehasonlítja a dalszínházakat, mennyiben térnek el egymástól?

G. J.: Amerikában mindenütt stagione rendszer van, vagyis a legkisebb szerepekre is szerződtek az énekeseket. Még a kórust is. Csak a nagy házakban, a MET-ben, a chicagói Lyricben, és a San Franciscói Operában állandó a kórus. A kisebb helyeken nincs is operaépület, hanem kibérelnek egy nagyobb auditoriumot, és ott adják elő a darabokat. Még a próbatermeket is bérlik. Mielőtt megépült volna a Houstoni Opera, a város szélén egy tésztagyárban próbáltunk. Hihetetlen, nem? Az ilyesmi az öreg kontinensen elképzelhetetlen.

G: A világon mégis mindenütt kezdnek áttérni az egy-egy produkciót sorozatban játszó rendszerre. Ez talán a művészeknek is jobb?

G. J.: Annak az énekesnek, akit keresnek, mindenképpen. És hát ennek a pályának egyik titka éppen az, hogy az embernek eladhatóvá kell tennie magát. Mondom is folyton a fiatal énekeseknek: tedd magas nélkülözhetelenné! Mert hát én is „kitaláltam magam”. Felépítettem a vigoperai szerepkörömet, és nem énekeltem soha külföldön Boriszt vagy Fülöpöt. Ellenben annál több Don Pasquálét, Falstaffot, Bartolót és Dulcamarát... Érdekes, hogy Amerikában a kisebb városokban is nagy az érdeklődés az opera iránt. Szeretik a műfajt. Miközben Nyugat-Európában mintha kezdene kiöregedni a közönség. Leginkább idősekkel van tele a nézőtér. Ami bizony nagy baj.

Lindner András

Donizetti: Don Pasquale

Európai zenefővárosok

Amszterdami anziks

Amszterdam nemcsak műemlékeiről, ezeryi bajóztató csatornájáról és vöröslámpás negyedéről híres, hanem az új, progresszív kezdeményezéseknek mindenkor ottbont adó, pezsgő kulturális – s ezen belül zenei – életéről is. A Gramofon hollandiai körsétáján a csodálatos akusztikájú Concertgebouw-ban látta vezényelni Itzhak Perlmant, megismerkedett a Philips Dutch Masters elnevezésű CD-sorozatával és a város jazzklubjainak hamisítatlan atmoszférájával.

A Concertgebouw históriája

Évekig tartó, gondos előkészítő munka után, 1888. április 11-én nyitotta meg kapuit az európai zene egyik fellegvára, az amszterdami Concertgebouw, majd alig fél múltán bemutatkozott az intézmény „saját” zenekara, a Royal Concertgebouw Orchestra (hollandul: Koninklijk Concertgebouworkest). A csodálatos akusztikájú terem és a jórészt fiatal muzikusokból álló együttes nagyszerű teljesítménye rövid idő alatt Amszterdam egyik legizgalmasabb látványosságává tette az épületet – Richard Strauss például az 1890-es évek közepén azt nyilatkozta, hogy „a zenekarra jellemző ifjonti hév és lelkesedés olyan hangszeres virtuozitással és plasztikus, kiegyenlített hangzóélménnyel párosul, ami az egész kontinensen egyedülálló.”

A Concertgebouw zenekarát 1888-tól hét éven át Willem Kes irányította, majd a legendás Willem Mengelberg következett, aki – s ez már önmagában is lenyűgöző teljesítmény – kereken fél évszázadon át, 1895 és 1945 között állt a zenekar élén. A háború befejeztével Eduard van Beinum (1945-1959), majd négy évig tartó „interregnum” után, 1963-ban Bernard Haitink következett, aki 1988-ban, az alapítás századik évfordulóján – a zenekar történetében először – nem holland karmesternek, hanem Riccardo Chaillynak adta át pálcáját. Haitink 1999-ben örökös tiszteletbeli karmesteri címet kapott, míg 2000 októberében Nikolaus Harnoncourt-ot – aki ekkor már huszonöt éve dirigálta rendszeresen a Concertgebouw Zenekarát – tiszteletbeli vendégkarmesterré nevezték ki. A zenekar évi száz-százhusz koncertje közül mintegy harminc-negyvenet ad külföldön: Európa részén, ahol borsos fellépti díját meg tudják fizetni, illetve Észak-Amerikában, a Távol-Keleten és Ausztráliában. A Concertgebouw épülete azonban távollétükben sem üres: a pompás hangversenyterem a világ legjelentősebb kamaragyűjtéseit, hangszeres és énekes szólistáit is szívesen befogadja. A következő hónapok hangversenyeinek teljes listáját a Hollandiába készülő magyar zenebarátok is elolvashatják, a www.concertgebouw.nl honlapon. Amszterdamban járva néhány más koncerthelyszínnel és zenei együttessel is érdemes megismerkedni. Az 1903-ban, Hendrik Berlage tervei nyomán épült, s róla elnevezett Beurs van Berlage napjainkban – többszöri bővítés és átépítés után – korszerű, multifunkcionális kultúrcentrum, amely nemcsak koncerteknek, hanem színházi előadásoknak, konferenciáknak, szimpóziumoknak is otthont ad. Az egyházane és az orgonamuzsika kedvelői felkereshetik a királyi palota tőszomszédságában található Újtemplomot (Nieuwwe Kerk), ahol szinte minden este rendeznek hangversenyt. Bár a Concertgebouw Orchestra által képviselt minőség egyelőre utolérhetetlen, az elmúlt időszakban a Holland Filharmonikusok (Nederlands Philharmonisch Orkest), illetve a Holland Kamarazenekar (Nederlands Kamerorkest) is letette a névjegyjét a világ zeneéletében.

Itzhak Perlman – karmesterként a tullpánok földjén

Nemrégiben különleges esemény színhelye volt az amszterdami Concertgebouw patinás, csodálatos akusztikájú hangversenyterme. A „házigazdák” zenekarát Itzhak Perlman vezényelte. Korunk egyik legnagyobb hegedűművésze hosszas rábeszélések, előtanulmányok után két évvel ezelőtt kezdett el dirigálni, és így a nagy hegedűművész-karmesterek – David Ojsztrah, Jehudi Menuhin, Végh Sándor, Lorin Maazel – nyomdokába lépett.

Perlman 1945-ben született Tel-Avivban. Ott kezdte tanulmányait, majd New-Yorkban, a Juilliard School-ban folytatta. Egy 1958-as, tévéshow-beli fellépés után már ismertté vált. 1964-ben a Leventritt nemzetközi verseny díjnyertese lett, s ez indította el hegedűs karrierjét, amely azóta is töretlen. Történelmi szerepet vállalt a rendszerváltás időszakában keleti turnéival (Moszkva, Kína, India). Ekkor Magyarországon is fellépett az Izraeli Filharmonikusokkal. Lemezei számtalan díjat kaptak, az EMI 1995-ben 21 lemezes albumot adott ki Perlman Collection címmel, amelyet négy Grammy-díjjal jutalmaztak. Két éve vezényel, és ez idő alatt a Chicagói, Philadelphiai, Londoni és Berlini Filharmonikusok élén is állt.

Amszterdami koncertjén Beethoven két románcát adta elő hegedűn, majd Mozart K. 201 jelzésű A-dúr szimfóniája és Csajkovszkij IV. szimfóniája következett. A Concertgebouw Zenekara nagy lelkesedéssel, szeretettel vette körül Perlmant, amelynek eredménye egy magas főfokú, nagy sikerű előadás lett. „A vezénylés véresen komoly dolog. Persze ki lehet egy zenekar elé állni és pálcával hadonászni, de számomra ez nem elég. Én 200 százalékon szeretek teljesíteni” – nyilatkozta Perlman néhány éve, a Time magazinnak. Perlman akkoriban évi száz koncertet vállalt, fennmaradó idejét pedig családjára, öt gyermekének nevelésére fordította. Az utóbbi két évet kevesebb koncerttel, nyugalmasabb körülmények között töltötte, s így lassan felépíti karmesteri repertoárját. Nem szereti az elsi-etett döntéseket, lépésről lépésre szeret haladni. Hegedűművészként továbbra is gyakran szerepel, és egy koncerten belül is váltogatja a hegedűt és a karmesteri pálcát. Perlman hátrányos fizikai helyzete miatt – öt éves korában, Heine-Medin betegség következtében lábai megbénultak – a remény és a túlélés szimbóluma lett. Jascha Heifetz visszavonulása óta Amerika vezető hegedűművésze, akiben egy kritikus szerint megtalálható Kreisler eleganciája, Heifetz tökéletes technikája, Menuhin érzékenysége, Milstein intelligenciája és Ojsztrah őseréje. „A szólistának olyan idegrendszere kell legyen, mint egy torreadornak, olyan vitalitása, mint egy örömlánynak és olyan koncentrációképessége, mint egy buddhista szerzetesnek” – mondta egyszer Jascha Heifetz, s ezzel a vélekedéssel Perlman is tökéletesen egyetért.

Székely György

Hollandia multikulturális ország, mégis Amsterdam benne a „melting pot”. A nagyváros külön világ, amit bár főleg a tősgyökeres Jordaan kerületben élő amsterdamiak tekintenek igazán magukénak, mégis jóformán mindenki otthonosan mozoghat benne, jöjjön a világ bármely részéről is, mert biztos, hogy nem tud olyan kirívóan viselkedni, hogy azért megszólja barki is. Ez a jazzéletre nézve azt jelenti, hogy a világ minden részéről érkezett muzsikuskok laknak itt. Míg a nálunk is jól ismert Jasper van't Hofnak 1969-ben – jobb híján – a németországi Remscheidbe kellett utaznia kéthetes jazz-kurzusra, addig a kilencvenes évek elejére már „konzervatórium-generációról” beszélhetünk. Az első generációs jazzistákat megosztotta az a gyakran elenséges szemlélet, mely szerint vagy bebopper, vagy avantgardista valaki. A két tábor közötti összeférhetetlenséget csak az „újak” oldották fel olyan projektekkel, melyekben a két generáció legjobbjai muzsikáltak egymással, és ezzel értelmetlenné vált a további vita. A Misha Mengelberg, Han Bennink, Willem Breuker generáció után, akik a '60-as, '70-es években tündek fel, mára új neveket kell megtanulnunk, olyan fiatalokét, akik lassan nemzetközi karriert futnak be. Az első példa a zongorista Michiel Borstlap, akinek a Thelonius Monk Award elnyerését követően a Herbie Hancock-Wayne Shorter duó műsorára tűzte egyik kompozícióját, azután a trombitás Eric Vloeimans, aki a 2001 évi tekintélyes VPRO Boy Edgar dijjal nyerte, vagy a szaxofonos Benjamin Herman, akinek zenekara a New Cool Collective a Heineken Crossover Award elnyerésével nemzetközi karriert kezd befutni, és még sorolhatnánk a neveket. A BIM-et (Beroepsvereniging van Improviserende Musici – Improvizáló Muzsikuskok Szakmai Egyesülete) 1971-ben hozták létre a zenészek azzal a céllal, hogy „az improvizált zene szélesebb körben elismerést kapjon a közönségtől és a társadalomtól”. Mint azt a Gramofon érdeklődésére közölték, célkitűzéseik között első helyen szerepelt a megállapított minimum-honorárium elérése, valamint a beszélési jog kivívása az állami pénzek elosztásába. A Bimhuis (BIM-ház), vagyis az egyesület által működtetett jazzklub az első számú klub. Ez az a hely, ahol a nagy nevek szerepelnek, és ahol rangot jelent egy holland muzsikusknak, zenekarnak fellépni. Ha csak a februári műsort nézzük, szerepelt itt Borstlap triójával és Vloeimans díjátadó koncertjét is itt tartották, melyen többek közt John Taylor és Jimmy Haslip is közreműködik. Második éve működik a Pompoen Jazz Club, melynek erénye, hogy öt teljes napra szerződött egy-egy zenekart. Amikor ezeket a sorokat írom, éppen Lee Konitz lép fel egy holland trióval. E két jelentős klub mellett számos kisebb hely létezik, ahol heti rendszerességgel tartanak jam session-öket, vagy a hét bizonyos napjain élő koncerteket. Egyet feltétlenül meg kell említeni, még-hozzá a Café Altót, mely immáron több mint egy évtizede szerves része az

Candy Duller szülővárosa, Amsterdam klubjaiban kezdte pályáját – ma nemzetközi sztár, és Budapesten is visszatérő vendég. (Fotó: BMG)

amsterdamai éjszakának (a Leidseplein tőzsomszédságában), mely fellépési lehetőséget jelent feltörekvő vagy éppen „jobb sorsra érdemes” jazzistáknak. És persze Amsterdamban nem lehet vége a jazz-sétának, hiszen bár itt vibrál az éjszaka a leginkább, nem korlátozódik erre az egy városra a zenei élet. Egy ugrásnyira van Hága, Rotterdam vagy Utrecht, mindegyik saját konzervatóriummal, sajátos klubhálózattal. Él és virul a jazz Hollandiában, nemcsak mert nyilvánvalóan van piaca, hanem azért is, mert a zenészek felismerték az összefogásban, szervezetségben rejlő erőt, jól működik a szakmai érdekképviselő, és az új generáció már egységesebb a korábbiaknál, nem osztják meg őket a különböző stílusok.

Bori Viktor

Fotó: Universal Music

Elly Ameling, a holland csalogány

A Philips 1997-ben nagyszabású sorozatba kezdett, Dutch Masters címen. A kiemelkedő holland előadó-művészek produkcióját mostanra már több mint hetven CD fémjelzi. Willem Mengelbergtől Eduard van Beinum, Bernard Haitinkon keresztül a fiatalabb karmester generációig (Edo de Waart, Frans Brüggen, Ton Koopman) és hangszeres művészekig (Anner Bijlsma, Isabelle van Keulen) archiv és jelenkori felvételek sokasága jelzi a holland zeneművészet sokrétűségét. A sorozat első lemezét Elly Ameling énekesnőnek szentelték, de azóta több lemez, valamint egy négylemezes Schubert-album is jelzi, hogy e kiváló művésznőt mennyire megbecsüli szülőhazája. Az 1933-ban született Elly Ameling negyven évet töltött a pódiumon, világszerte ünnepeelt dal- és oratóriuménekesként. Rotterdamban született, s már iskolaéveiben kitűnt különlegesen szép hangjával. Tinédzser korában hallotta Kathleen Ferrier, és ez az esemény eldöntötte életpályáját. „Ferrier, Lotte Lehmann, Elisabeth Schumann mosolygott éneklés közben – ilyet manapság ritkán látni” – nyilatkozta. Életének másik nagy élménye a fiatal Dietrich Fischer-Dieskau hollandiai vendég-szereplése volt. Nem is álmódta, hogy később partnere is lesz a művésznök egy azóta már ritkaságszámba menő felvételén, Schubert énekes tercettjeiben és kvartettjeiben. 1956-ban egy holland énekversen, majd 1958-ban a Genfi Zenei Verseny első díja jelezte Ameling nem mindennapi képességeit. 1961-ben Amsterdamban debütált, majd nemsokára London (1966) és New York (1968) következett, s ettől fogva Ameling évtizedeken keresztül az egyik legkeresettebb énekesnő volt. Működésének évtizedei alatt a szoprán női dalénekes generációban váltás következett be, hiszen Elisabeth Schwarzkopf, Victoria de los Angeles túljutott fénykorán. Ők az operaszínpadot is meghódították, de Ameling nem kívánt ilyen babérokat. Egy szerepet vállalt el a Holland Operában: Mozart

Idomeneójában énekelte Iliát. Nem érezte otthon magát az operaszínpadon és egyéb felkérései bőségesen betöltötték naptárát. Korának kiváló zongorakísérőjével dolgozott együtt (Jörg Demus, Dalton Baldwin, Irwin Gage, Rudolf Jansen). Ameling 1978-ban, Schubert halálának százötvenedik évfordulóján ért művészetének csúcspontjára, és Schubert-estjeivel bejárta a világot.

Több mint százötven hanglemezen szerepel, repertoárja a kora barokktól a XX. századig terjed. Hatvanadik születésnapjára a Philips, majd később a Deutsche Harmonia Mundi is több lemezes albumot jelentetett meg legszebb korai felvételeiből. A CD-éra kezdetekor Ameling még aktívan énekel, ezért a Philips egyik első CD-jét is vele készítette, amelyen Haydn-dalokat szólaltat meg. „Azt hiszem, a legtöbb művész elégedetlen a lemezfelvételeivel, de mégis elkészíti, mert a közönségnek a rögzített zene is örömet okoz” – nyilatkozta egy, a közelmúltban publikált életút-interjúban. „A tokiói menedzserem egyszer levelet küldött, amelyben megírta, hogy egy japán férfi súlyos betegen feküdt otthon, és tudta, nem sokáig fog élni. Naponta lejátszolta Hugo Wolf Goethe versére írt Mignon-dalát. Így jobban el tudta viselni a szenvedést, amelyet Mignon is átél a halál kapujában. Egy haldokló japán ember a romantikus német kultúrkör iránti rajongásával számomra a zene határok nélkülségét szimbolizálta. Egy másik csodálatos levél Amerikából, Seattle-ből jött, egy Mount Everestet is megjárt hegymászó írta. Ő a kilencedik hónapban lévő terhes feleségének játszotta le Mozart: Exultate Jubilate című művét. A harmadik lejátszás után megszületett a baba. Ezekből a levelekből jöttem rá, hogy előadóművészetemmel részt vehetek az emberek hétköznapi életében.”

A Dutch Masters sorozat lemezeit egyelőre csak a Benelux államokban terjesztik és a nemzetközi Philips katalógusban nem szerepelnek. Mégis abban reménykedünk, hogy e csodálatos előadóművésznő felvételei és a sorozat többi darabjai is felbukkannak Magyarországon.

Sz. Gy.

Tekerőlanttal a világ körül

Mandel Róbert – negyedszázada pódiumon a reneszánsz üzletember

Mandel Róbert huszonöt éve kezdte zenei pályafutását: saját készítésű tekerőlantjával lépett fel az 1977-es Ki mit tud?-on, ahol az egész ország megismerte. A világszerte nagyra becsült Mandel Quartet névadója és alapítója a rendszerváltás óta üzletemberként, zenei producerként is tevékenykedik. Úgy látja, munkájának legfontosabb eleme a kreativitás, hiszen napjainkban nehéz igényes zenével hallgatókat toborozni, így mindig valami újat kell kitalálni.

Gramofon: Tagolható-e nagyobb korszakokra pályafutásának eddigi huszonöt éve, vagy ez a negyedszázad az ön megítélése szerint egyetlen szerves egységet alkot?

Mandel Róbert: A pályafutásom véletlen találkozásokkal indult, hiszen a tekerőlanttal is Németországban, egy családi kirándulás alkalmával ismerkedtem meg. Magyarországon akkor még szinte senki se játszott ezen a hangszeren, így érdemes volt vele komolyabban foglalkozni. Az 1977-es Ki Mit Tud?-on már egy általam készített tekerőlanttal léptem föl, hiszen életem első nyilvános szereplése egy időben zajlott a hangszerkészítői szakvizsgámmal. A média meglepően sokat foglalkozott velem ezekben a hónapokban, így választanom kellett a hangszerkészítés és a zenei karrier között. Én akkor a zenét választottam, hiszen egy húszéves fiatalember számára egyértelműen csábítóbb egy sikeres zenei pályafutás álomképe, mint egy hangszerész műhely eseménytelen élete. Az elmúlt negyedszázad első korszakát a koncertezés, a stúdiómunkák és az utazás jelentették. 1981-ben megalapítottam a Mandel Quartet-et, akikkel a nyolcvanas évek végére már olyan sok koncertünk volt, hogy ekkor már nemcsak muzsikusként de egyre inkább koncertszervezőként is tevékenykedtem. Néhány évig az akkori Interkoncert munkatársaként, majd később önálló céggel egyre több szerződést kötöttünk, így producerként lassan zenei pályafutásom második, máig tartó korszakába léptem át.

G: A huszonöt évet éppen „félbevágja” a politikai rendszerváltás időszaka. Könnyebb vagy nehezebb a muzikusok helyzete a demokrácia és a piacgazdaság korában, mint volt a hetvenes-nyolcvanas években?

M. R.: A muzikusok helyzete általában sokkal nehezebbé vált, de aki szerencsés és kiugróan jó zenei teljesítményre képes, annak ma jobb esélyei vannak a nemzetközi hírnév megszerzésére. A Mandel Quartet a nemzetközi zenei életben mindig amolyan „inyencségnek” számított, hiszen a régi korok zenéinek felelevenítése a zenei élet perifériáján mozgott, ezért a mi életünkben kevés változás tapasztalható. Mi magunk változtunk sokat, és miután együttesem tagjai régóta nem a Mandel Quartet koncertjein keresett pénzből élnek, csak olyan koncerteket vállalunk el, amelyek izgalmasnak ígérkeznek.

G: Hogyan változott az elmúlt huszonöt évben hangszere, a tekerőlant hazai és nemzetközi megítélése, a koncertéletben betöltött szerepe?

M. R.: Tekerőlantommal a legelső professzionista koncertező előadók között voltam, így az első években szinte minden fesztivál örömmel hívott meg. Az USA-ban, Mexikóban vagy akár Ausztráliában előttem senki se hangversenyezett tekerőlanttal, így amolyan „üttörő” lehettem ezekben a távoli országokban is. Amikor az 1990-es évek elején visszatértem Los Angelesbe és San Franciscóba, már egy olyan baráti összejövetelre hívtak, ahol tucatnyi fiatal játszott az ott „hurdy gur-

dy”-ként ismert hangszeren. Jó érzés volt, hogy közülük sokan az én hatásomra kezdtek el ezen a különös instrumentumon muzsikálni. Egyik legmeglepőbb élményem az volt, amikor Mexico City-ben, a koncertünk után egy mexikói srác az évek óta feltéve őrzött Mandel Quartet lemezét dedikáltatta. Mára jelentősen megváltozott a hangszer megítélése, hiszen a legtöbben népzenei játszanak rajta, vagy csak kísératként használják. A hangszerre írott barokk műveket rajtam kívül szinte senki se tudja eljátszani, mert ezek a technikailag is nehéz zenedarabok nagyon sok gyakorlást igényelnek. Ez lehetett az oka annak is, hogy a tekerőlant aranykorának nevezett 1700-as évek után évszázadokra feledésbe merült a hangszer, és csak a múlt század végén fedeztük fel újra. Nekem talán szerepem lehet abban, hogy a tekerőlant ne kerüljön ismét a süllyesztőbe.

Mandel Róbert: „A zenei piac olyan kicsi és ádáz, hogy nemcsak az újaimat kell jártni a hangszerem billentyűin, de az agyamat is folyamatosan tárazni kell” (Erika Gramofon) (Fotó: Gramofon)

G: Pályáján mindvégig fontos szerepet játszott az innovativitás, az új dolgok kitalálása. Sokan próbálták utánózni, de mindig legalább három lépéssel megelőzte a többieket. Miért tartja fontosnak a kreativitást a zenében?

M. R.: A kreativitás a legfontosabb, hiszen a zene számomra nemcsak szenedély, hanem megélhető is, így kénytelen vagyok a lépéselőnyöt megtartani. Amikor először rendeztünk Reneszánsz Vásárt és Fesztivált a Petőfi Csarnokban, több mint nyolcezer fizető nézőnk volt. Sokan azonnal elkezdtek másolni az ötletünket, és törvénytörően bele is buktak. Amikor 1992-ben kitaláltam a World Music Fesztivált, a nyomunkban loholó másolók még óvatosságból kívárták, hogy a fesztivál megbukik-e. 1998-ra már hat világszerte fesztivál hirdette magát az országban. Azt hittem, hogy az 1980-as években kitalált és megvalósított elektronikus tekerőlantom, az Electrotary ötletét senki se fogja másolni, de tévedtem. Az a berlini fiatalember, akitől az első digitális tekerőlantomhoz való speciális afrikai faanyagot vásároltam, néhány évvel később a piacra dobott egy, az általam kidolgozott hangszermodellhez hasonló instrumentumot, de szerencsére a hangszer-találmány lényegét nem tudta megfigyelni, így a Thurnay Bence barátommal kitalált fotocellás rendszer még mindig egyedülálló a világon. Azt gondolom, hogy részben jó, hogy az ötleteimet mások is követendőnek találják, de a zenei piac olyan kicsi és ádáz, hogy nemcsak az újaimat kell jártni a hangszerem billentyűin, de az agyamat is fo-

lyamatosan túráztatnom kell. A három lépés előny nemcsak a zenélésben, de a produceri munkában is fontos, hiszen a mai szemét-dömpingben nehéz igényes zenével hallgatókat toborozni, így mindig valami újat kell kitalálnunk.

G: A huszonöt évből huszonegyet végigkísér a nevével fémjelzett Mandel Quartet. Négy, különböző zenei gyökerekkel rendelkező muzsikussal, ráadásul mindannyian erős, autonóm egyéniségek. Hogyan tudnak ilyen régóta együtt dolgozni?

M. R.: A Mandel Quartet egy fura különítmény. Márta István, Kállay Gábor, Jakobi László és jómagam hittünk az együttes sikerében, de kezdettől fogva tudtuk, hogy a kvartett nem nyugdíjas állás. Mind a négyen belekezdünk egyéni vállalkozásokba is, így a Mandel Quartet azon kevés együttesek egyike, ahol pénzügyi dolgokon soha nem veszekedtünk. Az eldurvult, útszéli politikai hangulatban néha jó összejönni, adni egy-egy jó koncertet a világ különböző pontjain, de megtehetjük, hogy hónapokig nem találkozunk.

G: A kilencvenes években érdeklődése a világzene felé fordult, s a budapesti World Music Fesztivál alapítója. A kilencvenes években a műfaj jó néhány kiválósága fellépett a Budai Parkszínpadon. Milyen szempontok alapján választja ki a meghívott külföldi előadókat?

M. R.: A world music addig érdekel, amíg nem válik az is olcsó divattá, mint napjainkban szinte minden. Megítélésem szerint sokan szándékosan összemossák a világzenét a techno stílusával, nemzetközi fesztiválok

on DJ-k és ócska hastáncosok silányítják a műfajt, ami szerintem az egyetlen életképes zenei irányzat a harmadik évezred elején. Az általunk eddig megrendezett nyolc WOMUFE fesztiválon mindig igyekeztem olyan eredeti produkciókat bemutatni, ahol az előadók valóban az ősi gyökereikből táplálkoznak, de mára egyre kevesebb az igazán „földszagú” produkció. A világzene esélyeit sajnos a nálunk gombamódra szaporodó world music szak-értők hada sem növeli, így én a jól bevált módszert követve ragaszkodom az eredetileg elkezdett irányzathoz. Idén biztosan újjászületik a World Music Fesztivál, de terveinkről még nem szeretnék nyilatkozni, nehogy túl hamar követőkre találjon a fesztivál programja...

G: Milyen más tervek foglalkoztatják zenészként, illetve kulturális produkciókat létrehozó üzletemberként?

M. R.: Életem legsúfoltabb éve lesz az idej, hiszen az immár ötödik Budaörs Fesztivál mellett már második éve szervezzük meg az egész budántúli régióra kiterjedő fesztiválunkat, a Budántúli Tavaszt. Amint említettem, a nyár elején újra megrendezzük a világzene-fesztivált majd a nyár közepén egy korábban Magyarországon nem látott méretű nemzetközi jazz-sorozat előkészítésében és megvalósításában közreműködöm. Ősszel több nemzetközi régizenei rendezvénysorozatot is tervezek, de természetesen a Mandel Quartettel is várható néhány külföldi fellépés.

Retkes Attila

ECONOVUM

„Iványi prof. és Társai”
Gazdasági Tanácsadó és Szolgáltató Kft.

Az ECONOVUM „Iványi prof. és Társai” Gazdasági Tanácsadó és Szolgáltató Kft.

az alábbi szolgáltatásokat ajánlja:

- Stratégiai diagnosztika és akciótervezés SWOT- és portfólió-elemzéssel
- Szervezefejlesztés, reengineering és javadalmazási rendszer korszerűsítése
- Átfogó költséggazdálkodás (Total Cost Management) kiépítése és költségcsökkentő értékelemzés végigvitele
- A kaliforniai Newport University magyarországi képviselőjeként – rugalmas, távoktatási formában – magyar vagy angol nyelven amerikai közgazdász és doktori fokozat megszerzésének lehetővé tétele

Információ: 06/30/940-4342

SIEMENS

Innovációk világhálózata

Új tavasz, új élmények

[A támogató a régi.]

A Siemens három éve a Budapesti Tavaszi Fesztivál fő mecénása.

A Siemens társadalmi szerepvállalásáról dr. Beke Martos Gábort, a vállalat igazgatósági tagját kérdeztük.

Melyek a Siemens társadalmi szerepvállalásának leghangúlyosabb elemei, s milyen helyet foglal el ezen belül a kultúra, a művészetek támogatása?

A Siemens 150 éves hagyományai egyben a társadalmi elkötelezettség hagyományai is. Az ok nyilván a családi vállalkozás jellegű indulás, amely mára már megváltozott filozófia alapján történik: a globális gondolkodás jegyében lokálisan nyújtunk segítséget lehetőségeink függvényében. Magyarországon kiemelten kezeljük a felsőoktatást – innovatív vállalattól ez talán nem szorul magyarázatra – és a kultúrát. Csak példaként emelem ki a Budapesti Tavasz Fesztivált, a Magyar Fotográfusok Házát, a Madách Kamarát új programját, a tavaly forgatott Csocsót, a Satelit TV-t és a Benkó együttést.

Mecénásként évek óta támogatják a Budapesti Tavasz Fesztivált. Hogyan talált egymásra, milyenek az eddigi tapasztalatok, s mit várnak a jövőben ettől az együttműködéstől? Megtudtuk, hogy az előző támogató vissza kíván lépni, mi viszont abban a helyzetben voltunk már, hogy üzletileg is lehetőségünk nyílt egy jelentősebb kulturális jellegű támogatásra. Fontos „támogatás-szakmai” érvek alapján döntöttünk úgy, hogy a BTF mecénásai legyünk. Tapasztalataink kitűnőek, Zimányi Zsófiáékkal nagyszerű az együttműködés és üzleti elvárásaink – elsősorban az image alakulásával összefüggésben – is teljesültek.

Személy szerint mely művészeti ágak állnak Önhez közel, s az idei Budapesti Tavasz Fesztivál kínálatában melyek azok az előadások, amelyeken személyesen is részt vesz? Ehhez a kérdéshez nem tudnak elég helyet biztosítani a szerkesztő urak! Nemcsak az estém lesznek mindig foglaltak, de a hétvégeim is – számos kiállítás, rendezvény épp akkor zajlik. Ám mindenképpen kiemelném Händel „Alcina” c. operáját, amelyet a Stuttgarter Operaház művészei Siemens-est keretében mutatnak be az Operaházban – biztosan nagy sikerrel.

Budapesti Tavaszi Fesztivál

Európai kézfogások

2002.
március 16. – április 1.

SIEMENS

Nikolaus Harnoncourt

Kiri Te Kanawa

Helmuth Rilling

Gidon Kremer

Pepe Romero

Andreas Vollenweider

Nem érdekli a múzeumi zene

Nikolaus Harnoncourt és a Concentus Musicus Wien
Március 25., Budapest Kongresszusi Központ, 19.30

Fotó: Teldec

A saját honlapján zseniként, muzsikusként, tolmácsként, színészként, világsztárként, munkamániásként és pszichológusként aposztrofált karmester, Nikolaus Harnoncourt (teljes nevén Johannes Nikolaus de la Fontaine d'Harnoncourt-Unverzagt) kétségtelenül a világ jelenleg legismertebb dirigensei közé tartozik. Olyan, mint a zongoristák

sorában Cziffra György: besorolhatatlan, a töretlen hagyomány állomásait többnyire kívülről szemlélő művész. Persze az ő esetében nem ennyire kirívó a különállás, hiszen Cziffra a kezdetektől fogva saját úton járt. Harnoncourt a régizene-játszás csapásán indult (1953, Concentus Musicus Wien), lett először ismert, és mégis megőrizte szuverenitását. Ez a pár éve még virágzó „üzletág” nem kebelezte be teljesen. Nem a szerencsén, vagy véletlenül múlt, hiszen a maestro kétségtelenül ritka képességek birtokában van. A régizene-játszás szemléletét ragadta meg; és lett légyen egy zenekar korhű, vagy modern hangszerekkel felszerelve, előadásában a tisztaságra törekedett, a darab titkának megfejtését tűzte ki célul. Mellőzve minden szót, valóban ezeknek köszönhető, hogy oly sok más ígéretesnek tartott autentikus muzsikálási módot előnyben részesítő művész előtt csak a Harnoncourt- vagy Gardiner-féléké lehetett a jövő. Noha a mester koncertjeit nem mindig dicséri a kritika (az ítések általában azt vetik szemére, hogy az intenzív forrás-tanulmány túlságosan rányomja a bélyegét a koncertekre), számos díjjal jutalmazták lemezfelvételeit, munkásságát. Ezt annak

Nikolaus Harnoncourt Somfai László zenetörténész, Haydn- és Bartók-kutató társaságában. (Fotó: Gramofon archiv)

köszönheti, hogy nem kergeti túlzott elvakultsággal a korhűség szellemét: „Nem szeretem az autentikus kifejezést – mondja –, mert veszélyes. Nem érdekli a múzeumi zene. Sőt, Bach-műveinek idegenvezetőjeként sem szeretnék feltűnni.”

Szinte nincs olyan zeneszerző, akinek műveit ne vezényelte volna már Harnoncourt. Harnoncourt folyamatosan törekszik arra, hogy a mai koncertformákat átformálja. Vallomása szerint a tizhúsz generációval korábban született művek az adott kor emberének szólnak, nem pedig a mostani hallgatónak. Ami ma koncertként él, az nem más, mint esti szórakozás. Kortárszene nélkül nincs jövő. Egyedül áll ezzel a véleményével, s talán ennek is köszönhető, hogy felfogása, a darabhoz való közeledése oly különleges. Szerencsésnek is mondhatja magát, hiszen olyan zenekarokkal dolgozhat, mint a Bécsi, vagy Berlini Filharmonikusok, vagy a Concertgebouw Orchestra, hogy egy-kettőt említsünk a leghíresebbek közül. Mondhatnánk, ilyen muzsikussal könnyű dolgozni. Harnoncourt mégis úgy gondolja, inkább a zenekarban ülő muzikusok lelkére kíván hatni: a darabokat általában véve próbák nélkül is el tudnák játszani, ez azonban pusztán játék, s nem alkotási folyamat. Ugyanaz érvényes a próbákra, mint a koncertéltre, a zenészek korának problémái felől kell megközelíteni a műveket. Csak így hordozhat többlet-értelmet egy olyan alkotás, amelyet több száz évvel ezelőtt vetettek papírra.

Nos, e rövid összegzés alappontjait összegezve megállapíthatjuk, hogy a maestro honlapjának attribútumai nem túloznak. Bár, s ez a szerencse a zenében, a döntés a hallgató kezében van.

Bösze Ádám

Egy géniusz nyilatkozatai

„Azért hagytam fel idejekorán a gondolkázással, mert nem akartam mások irányítása alatt zenélni.”

„A zenész nem hibázhat – gondolják sokan. Ha azonban egy zenekar minden tagja egyetlen hiba nélkül játszik, akkor csapnivaló zene születik. A zenélés nehéz választás: vagy a biztonság, vagy a szépség.”

„A művészet és az élet ma már nincsen összhangban, ami számomra kortűnet arról, hogy valami nincs rendben. Legtöbbször legalább 10 generációval korábbi zenét hallani a koncerttermekben, míg két-három évszázaddal ezelőtt nem létezett más, csupán kortárs zene. Régi korok szépségén nosztalgizálni lehet ugyan, de a zene igazi üzenetét, beszédszerűségét felidézni rendkívül nehéz feladat.”

„Nem szeretek egy művet túl sokszor előadni – egyszerűen veszélyesnek tartom az önismétlést. Nagyon nehéz ugyanis minden egyes alkalommal friss, újszerű perspektívából megközelíteni ugyanazt a zenét. Az azonban nem lehet életet a muzsikába, ha egyetlen megkérgesedett koncepciót adok elő újra és újra a közönség számára.”

Világbódító maori pacsirta

Dame Kiri Te Kanawa

Április 1.; Budapesti Kongresszusi Központ, 19.30

Kiri Te Kanawa legújabb lemeze az EMI gondozásában jelent meg

A világnak pont a túloldalán, Új-Zélandon született, és azok közé a kimagasló művészek közé tartozik, akik körül már életükben, mintegy maguktól szövődnek a rejtélyes, egymásnak ellentmondó elemekkel tűzdelt mítoszok. Már a származásával kapcsolatban sincs egyetértés. Egyesek szerint őslakos maori arisztokrata család leszármazottja, saját nyilatkozata szerint azonban csupán apja révén csörgedez egzotikus vér ereiben. *Kiri* azt jelenti: harang, csengettyű, és az ifjú lány korán igazolta, mennyire méltó erre a névre: húszévesen a déli pacifikus régió valamennyi jelentősebb díját bezsebelte. Tehetsége korán kinőtte a helyi lehetőségeket, és Londonba került, ahol ösztöndíjasként képezhetette magát tovább. Kedvenc szerepe Carmen volt, ez hozta meg szerencsésjét is: Carmenként fedezte föl Sir Colin Davis, aki rögtön beajánlotta a Figaro házassága egyik szereposztásába. Ez 1971-ben történt, a bemutató a Covent Gardenben volt: Te Kanawa ezen az egyetlen éjszakán szerzett magának világhírnév státuszt. Karrierje egyébként tipikus 20. századi történet, amit mi sem jelez jobban, mint hogy zenés színpadi bemutatkozása idején már évek óta elismert koncertszólistaként jegyezték, és számos stúdiófelvételen is túl volt már. Kiri Te Kanawa a mai napig vállal szerepléseket a Tháliának szentelt falakon kívül is, a legszélesebb formakeretek között. 1981-ben őt kérték fel, hogy énekével kísérje végig Károly walesi herceg és Lady Diana esküvőjét a Szent Pál székes-egyházban. A televíziós közvetítés jóvoltából mintegy 600 millió ember hallgatta őt világszerte. Egy évvel később nyerte el az angol királynőtől a lovagi címet, azóta viseli neve előtt a „dame” kitüntető előtagot. Itthon talán mindmáig legnépszerűbb lemeze az 1986-ban megjelent West Side Story (Deutsche Grammophon), amelyen partnerével, José Carrerassal elbűvölő és emlékezetes párost alakítottak, a szerző, Leonard Bernstein irányítása alatt. Dame Kiri szívéhez mégsem ez az album áll a legközelebb: 1999-ben az EMI Classics gondozásában megjelent Mao-

ri Songs című korongon új-zélandi zenei tradíciók kelnek életre a maguk misztikus, varázslatos világát is felidézve – egy maori hercegnő ihletett és személyes élményeken alapuló tolmácsolásában.

Dame Kiri Te Kanawa a fesztivál záróeseményének sztárvendége lesz. Részletek hangzanak el többek között Berlioz, Bizet, Charpentier és Puccini műveiből. Közreműködik a MÁV Szimfonikus Zenekar, vezényel Robin Stapleton.

H. Magyar Kornél

Komédia, szerelem, kaland, varázslat

A Stuttgarteri Opera vendégjátéka

Március 25.; Magyar Állami Operaház, 19.00

A fesztivál egyik fénypontjának ígérkezik a Stuttgarteri Állami Operaház vendégjátéka. A nagymúltú társulat Händel látványos operáját, az Alcínát mutatja be. Európa egyik legpatinásabb zenés színháza több évszázados, sikerekben gazdag múltra tekinthet vissza. A stuttgarti operajátszás 1700 táján, Johann Siegmund Kusser udvari társulatával indult el, amelynek nevéhez számos barokk és klasszikus opera ősbemutatója fűződik. A XIX. század végén jött létre a Stuttgarteri Operaszínpad, amely – Joachim von Puttlitz intendáns vezetésével – már külföldön is elismerést szerzett, kitűnő énekeseivel, látványos előadásával. Ők mutatták be a többi között Richard Strauss Ariadne Naxos szigetén című dalművét, s olyan művészekkel dolgoztak együtt, mint Paul Hindemith vagy a díszlet- és jelmeztervezőként közreműködő Oskar Kokoschka. A II. világháború után a stuttgarti teátrum a német avantgárd különböző áramlatainak fontos centruma lett, de a hagyományos repertoár megszálltatásában is az élvonalba tartozik. Elismertségét jelzi, hogy az Opernwelt című szaklap által felkért független, nemzetközi kuratórium 1998 óta minden évben a stuttgarti társulatot választotta meg Az év operaházának. 2000 augusztusában, az Edinburgh-i Nemzetközi Fesztivál nyitóelőadásán szintén az Alcínát szövegezte meg a stuttgarti társulat – hatalmas sikerrel. A Németországban 1998-ban bemutatott, azóta több európai országban játszott produkciót most a Budapesti Tavasz Fesztivál közönsége is megismerheti, Jossi Wieler rendezésében, Roy Goodman zenei vezetői és Sergio Morabito dramaturgiai közreműködésével, Anna Viebrock jelmezeivel és díszleteivel. A címszerepet Catherine Naglestad alakítja, a további szerepekben Alice Coote (Ruggiero), Catriona Smith (Morgana), Helene Schneidermann (Bradamante), Bernhard Schneider (Oronte), Michael Ebbecke (Melisso), Sarah Castle (Oberto) és Heinz Gerger (Astolfo) látható.

ReA

Ötvenhét év a zenevonaton

A MÁV Szimfonikus Zenekar 1945 óta a magyarországi kulturális élet egyik meghatározó szereplője. A jelenleg Gál Tamás vezető karnagy és Fenyő Gábor igazgató szakmai irányításával működő együttes sikerrel koncertezik itthon és külföldön, s olyan világsztárokkal dolgozik együtt, mint Domingo, Carreras, Pavarotti vagy Kiri Te Kanawa. A II. világháború utolsó hetelében született MÁV Szimfonikusok sikerét mutatja, hogy a zenekar 1947 őszén már külföldön is bemutatkozott. A patinás bécsi Musikvereinsaal nézőterén helyet foglaló világhírű karmester, Wilhelm Furtwängler elismeréssel szól a magyar muzsikuskor produkciójáról. A MÁV Szimfonikusok külföldi elismertségét jelzi, hogy tizenkét éve visszatérő vendégek Németországban, és immár hét alkalommal léphetek fel az amszterdami Concertgebouw-ban.

Georg Friedrich Händel: Alcina

Az 1735-ben keletkezett Alcina kalandos, izgalmas komédia, szerelmi háromszögekkel, hajótöréssel és varázstrükkök egész sorával. Händel muzikája pompásan egyesíti az olasz operák lenyűgöző dallamosságát, a franciás könnyedséget és a barokk zene mérnöki precizitását. Az Alcina reneszánsza több mint kétszáz évvel az ősbemutató után kezdődött: 1957-ben, Londonban a világhírű Joan Sutherland alakította az opera címszerepét. 1960-ban, Velencében Franco Zeffirelli állította színpadra az Alcínát, mely azóta a nagy európai dalszínházak kedvelt repertoárdarabja.

Három pilléren nyugó repertoár

Dennis Russel Davies és a Stuttgarter Kamarazenekar
Március 31.; Olasz Kulturintézet, 19.30

A Stuttgarter Kammerorchester központja méltán található a város patinás Johann Sebastian Bach terén. A Karl Münchinger alapította együttes 50 éves fennállása során kitörhetetlenül beírta nevét a Bach-interpretáció történetébe. Ha végignézzük karmesterek listáján – Trevor Pinnock, Frans Brüggen, Helmuth Rilling –, láthatjuk, hogy mindannyian Bach zenéjének elsősorú előadói. 1995 óta Dennis Russel Davies a művészeti vezetőjük, aki nem

Bach, hanem a legújabb zene előadásával vált ismertté. Kinevezésével a barokk-klasszikus repertoáron csiszolódott együttes történetében új korszak kezdődött: Davies az együttes repertoárját kiszélesítette. Hangsúlyos szerepet kapott benne a XX. század mára klasszikussá vált repertoárja (Bartók, Britten, Sosztakovics), valamint a kortárs zene egy jelentős szelete. A budapesti koncert jól tükrözi az új korszak három pillérré támaszkodó repertoárépítkezését. A régi hagyományok folytatásaként két Bach-darab nyitja majd a koncertet, igaz, nem megszokott formájukban csendülnek fel: egy korárelőjáték Max Reger XX. század elején készült átíratában és a Musikalisches Opfer két *ricercaréja* szaxofon-kvartettre (a formáció klasszikusa, a Raschër-Saxophonquartett érkezik Budapestre) és vonósokra. A különleges feldolgozás a lengyel Jan Krenz munkája. A koncert középső harmadában Bartók-művek hangzanak el, majd a koncert záró száma Ravi Shankar és Philip Glass közös kompozíciója, a Passages lesz, melyből a stuttgarti zenekarra szabott átíratot maga Davies készítette el.

Molnár Szabolcs

Komolyan veszik a demokráciát

Junge Deutsche Philharmonie
Március 24.; Pesti Vigadó, 19.30

1974-es alapítása óta a Die Junge Deutsche Philharmonie (JDPh) a kontinens egyik vezető ifjúsági szimfonikus zenekara. Olyan, világhírű szólistákkal és karmesterekkel dolgoztak együtt, mint Mauricio Kagel, Heinz Holliger, Pierre Boulez, Lorin Maazel, Doráti Antal, Daniel Barenboim, Gidon Kremer, Sabine Meyer vagy éppen Eötvös Péter, akinek vezényletével Bartók Concertóját és A csodálatos mandarin című kompozícióját vették lemezre, a magyar BMC Records felkérésére. A JDPh védjegye a minőség: a németországi zeneművészeti egyetemek, főiskolák legkiválóbb muzikusait tömörítő együttes a bécsi klasszika, a romantika és a XX. századi zene világában egyaránt otthonosan mozog, s koncertjeit, CD-it jó néhány rangos szakmai díjjal ismerték el. A zenekar sajátossága a rendkívül demokratikus felépítés: az egyes szolamokon belül semmiféle hierarchia nem létezik, s a tagság két-háromévente, szigorú rotációs elv alapján cserélődik. Persze többször előfordult, hogy a JDPh tagjai később is együtt akartak maradni: így jött létre az együttes fiatal muzikusaiból az Ensemble Resonanz vonós kamarazenekar, vagy a Bach, Blech & Blues rézfúvós együttes. A frankfurti székhelyű zenekar – amelynek első vendégkarmestere és művészeti tanácsadója 1995 óta Lothar Zagrosek, a Stuttgart Opera főzeneigazgatója – két modern kompozícióval (Hans Zender:

Zwei Kalligraphen, Wolfgang Rihm: Brácsaverseny), valamint Schubert Rosamunda-nyitányával és Befejezetlen szimfóniájával érkezik a tavaszi fesztiválra. Közreműködik Tabea Zimmermann brácsaművész, vezényel Hans Zender.

ReA

Jobann Sebastian Bach kultúrattaséja

Helmuth Rilling és az Internationale Bachakademie Stuttgart
Március 27.; Zeneakadémia, 19.30

A jövőre hetvenesztendős Helmuth Rillingről egyre kevésbé beszélhetünk úgy, mint egy kimagasló művészről a sok közül. Valódi intézményrendszert fémjelez az ő neve, a zenetudós, az akadémia-alapító, a zseniális művész. Sokan úgy emlegetik, mintha egyfajta tévedhetetlen hatóság manifesztálódna személyében, amelynek egyetlen feladata, hogy Johann Sebastian Bach életműve felett

öröködjön. Ennek a feladatnak kimagasló teljesítése az a hatalmas, 172 CD-ből álló sorozat, amely a hangfelvétel történetében először dolgozta fel a barokk mester teljes életművét, Rilling zenekarának és énekkarának tolmácsolásában.

Rilling érdeme, hogy nem bonyolódott a historikus előadásmóddal kapcsolatos találgatásokba, hanem ezeket megkerülve, friss szemlélettel közeledett a barokk mester zenéjéhez. „Még ha eredeti jelmezekkel, hangszerekkel és akusztikai viszonyok között, tökéletesen rekonstruálnánk a XVIII. századi viszonyokat – még így se lenne ugyanolyan az előadás, mint akkoriban, hiszen képtelenség odavárácsolni a lipcsei Tamás templom széksoraiba Bach eredeti közönségét is, akik nélkül a párbeszéd előadó és hallgató között természetesen nem lehet ugyanolyan, mint akkoriban” – vélekedik Rilling, akit az érdekel, hogy Bach muzikája milyen üzenetet intéz a XXI. század közönsége felé. Minden erejével arra koncentrál, hogy megtalálja, és matematikai pontossággal beállítsa a tökéletes arányt Bach kórusműveinek zenei, ritmikai és nyelvi összetevői között, és ezzel hozzájáruljon a művek befogadásához. Talán nem véletlen, hogy az általa alapított Stuttgarter Bach Akadémia diákjának – a zenei gyakorlatok mellett – szigorú nyelvtani, kiejtési szemináriumokon is helyt kell állnia. Az akadémia egyébként teret adott a historizmus legnagyobbjainak is: John Eliot Gardiner például többször tartott mesterkurzust a tekintélyes kollégium meghívására – óriási sikerrel. Magyar diákja is van Rilling iskolájának: Vashegyi György, az Orfeo Kamarazenekar művészeti vezetője (aki rendszeresen közli írásait a Gramofonban) több alkalommal is nyert ösztöndíjat Stuttgartba, ahol bebocsátást nyert a professzor személyes tanítványainak körébe – azóta egyik legnagyobb hatású mestereként emlegeti.

Amikor Helmuth Rilling 1965-ben elkezdett foglalkozni Bach vokális műveivel, a zene esztétikai és teológiai tartalmának tökéletes összehangolása jelentette számára a vonzó kihívást. A protestáns családból származó Rilling nem titkolt szándéka, hogy a zenén keresztül végeredményben az Evangéliumok üzenetét juttassa el hallgatójához. A Budapesti Tavasz Fesztivál keretében Helmuth Rilling saját alapítású zenekarával és énekkarával Bach János-passióját mutatja be a Zeneakadémián. Az időpont – Nagyhét szerdai napja – ideális lehet azok számára, akik a stuttgarti karmester-zenetudós szándéka szerint a muzika segítségével a Húsvét előtti eseményeken is szeretnének elmélkedni.

hMK

A Fiemme-völgyi lucfenyők titka

Fazioli Fesztivál

Március 21.; Zeneakadémia, 19.30

Március 26.; Olasz Kultúrintézet, 19.30

Március 27.; Olasz Kultúrintézet, 19.30

Aldo Ciccolini egy Fazioli zongora társaságában

A tekintélyes francia zenei szaklap, a Diapason valamikor a kilencvenes évek közepén kilenc hangversenyzongorát tesztelt, és a Fazioli – amely szinte valamennyi kategóriában a maximális pontszámot kapta – nagy meglepetésre megelőzte a piacvezető márkákat, a Steinwayt, a Bösendorfert és a Yamahát. A francia kritikusok véleményét osztja jó néhány, világhírű zongoraművész is: az elmúlt húsz évben többek között Lazar Berman, Nikita Magaloff, Aldo Ciccolini, Murray Perahia, Alfred Brendel, Vladimir Askhenazy, Elisabeth Le-

onskaya, illetve a magyarok közül Fischer Annie, Schiff András és Vásáry Tamás koncertezett Fazioli zongorán, s valamennyien elismerő szavakat irtak a cégtulajdonos, Paolo Fazioli „emlékkönyvébe”. Az egykor a pesarói zeneakadémia zongora szakán tanuló, majd a római egyetemen mérnöki diplomát szerző Fazioli a hetvenes évek végére fejlesztette ki mai modelljeinek prototípusait, és az 1981-es frankfurti zenei vásáron robbant be az európai hangszerkészítés élmezőnyébe. A tradicionális zongoramárkák képviselői kezdetben szkeptikusan fogadták Fazioli sikereit, de aztán rá kellett jönniük: a Velence közelében, Pordenone mellett található Sacilében készülő instrumentumok valóban felveszik a versenyt az évszázadok óta kedvelt, egykor Beethoven, Schubert, Liszt és más virtuózok által sikerre vitt Steinway- és Bösendorfer-modellekkel. S hogy mi lehet a Fazioli-zongorák titka? A cégtulajdonos szerint a műhelye közelében lévő – s korábban a Fazioli család által megvásárolt – Fiemme-völgyi lucfenyőerdő fái rendelkeznek olyan akusztikai adottságokkal, amelyek összetéveszthetetlenül egyénivé és széppé varázsolják a zongorák hangját. „Sacile közel van az olasz Alpokhoz, az osztrák határhoz, ahol gazdag az élővilág, s megtalálhatók azok a faanyagok is, amelyek fontosak számunkra. Alig hatvan kilométerre van Velencétől, könnyedén elérhető Salzburg, Bécs, München, Zürich és Budapest is. A hangszereink olyan helyen készülnek, ahol a természet, a történelem és a kultúra találkozik” – nyilatkozta vállalata filozófiájáról Paolo Fazioli. A világ első Fazioli Fesztiválját 1998 őszén, Budapesten tartották, Kárászy Szilvia zongoraművész kezdeményezésére. Idén, a Budapesti Tavasz Fesztivál keretében már negyedik alkalommal élvezhetjük a Fazioli-zongorák hangjának szépségét, nagyszerű előadóművészek közvetítésével. Március 21-én, a Zeneakadémia nagytermében a hetvenhat esztendő, világhírű olasz (de több mint fél évszázada Franciaországban élő) zongoraművész, **Aldo Ciccolini** lép színpadra. Műsorán Debussy Prelüdjének második kötete, valamint Chopin grandiózus h-moll szonátája szerepel. Március 6-án **Muriel Chemin** francia – de elsősorban Olaszországban, Svájcban és Ausztriában tevékenykedő – zongoraművész nő Beethoven négy szonátáját (op. 28, op. 31/1, 2, 3) játssza. A Fazioli-fesztivál zárókoncertjét (március 27., Olasz Intézet) **Pauk György** hegedűművész és az ötvenedik születésnapját izgalmasnál izgalmasabb hangversenyek egész sorával ünneplő **Jandó Jenő** zongoraművész adja. A programban Beethoven a-moll és c-moll szonátája, valamint Bartók Béla I. hegedű-zongora szonátája szerepel.

ReA

A barokk opera specialistái

Marc Minkowski és a Louvre muzikusai

Március 22.; Zeneakadémia, 19.30

Az egykor fagotton játszó Marc Minkowski először Charles Bruck és Pierre Monteux irányításával sajátította el a karmesterség tudományát. Azóta egyike a legsikeresebb, elsősorban régenét dirigáló művészeknek. Mivel azonban ebben a zenei stílusban üzletileg érvényesülni többnyire csak specializálódással lehet, Minkowski is választott. A XVIII-XIX. századi operarepertoár ismertebb és elhanyagoltabb alkotásainak felvételei, előadásai jellemzik eddigi karrierjét. Az oeuvre elsajátítása

nem könnyű feladat, igen sok ismeret kell hozzá. Éppen ezért nehéz a bírálók dolga is, ennek ellenére egyhangú elismerésben részesítik Minkowski próbálkozásait. Állandó együttesével, a Les Musiciens de Louvre-sorral hívják a világ nagy koncerttermeibe, operaházaiba. 1996 óta, miután Mozart Idomeneójával az Opera Bastille-ban debütált, egyfolytában kapja a meghívásokat. A Universalhoz tartozó Archiv Produktion készíti CD-it, melyek közül a legnagyobb elismeréseket (Cannes Classical Award, Orphée d'Or) Rameau Hippolyte et Aricie című operájával nyerte el. Marc Minkowski mégsem mondható szakbarbárnak, koncertjein válogat John Adams, Arvo Pärt és Philipp Glass műveiből is. Ami viszont egy ilyen művésznél egyáltalán nem elhanyagolható szempont, dirigensünk nem szeret specialistákkal dolgozni. Sosem hallottuk még Montserrat Figuerassal vagy Emma Kirkbyvel. A zeneiséget, s nem a korhűséget helyezi előtérbe.

B. Á.

Ibériai könnyedség, tüzes szenvedély

Pepe Romero gitárestje

Március 16., 17.; Thália Színház, 19.30

Pepe Romerót sokáig a legnagyobb spanyol gitárosnak tartottam. Legfőképpen az a tény ösztönzött erre a véleményre, hogy a híres Aranjuez-koncert Philips-felvétele azzal a megjegyzéssel került a boltokba, hogy azt a szerző, Joaquín Rodrigo is a legjobbnak tartja. A Mar-

riner vezényelte St. Martin in the Fields zenekar kíséretében Romero olyan szólót produkált, amelynek, véleményem szerint, azóta egyetlen gitáros sem ért a nyomába. A több mint ötven lemez közül körülbelül húszat készített a fenti zenekarral, hol Neville Marriner, hol Iona Brown irányítása alatt. Rodrigo egyébként oly nagyra tartotta kiemelt szolistaját, hogy 1983-ban kifejezetten számára komponálta a Concerto para una fiesta című versenyművét. A Romerók közül Pepe vitte a legtöbbre, pedig az árnyékában kibontakozó Angel és Celin sem marad le sokkal tőle a gitárvirtuózok sorában. Nem beszélve édesapjukról Celedonióról, aki egyedül tanította fiait a gitárjátékra. Pepe első nyilvános koncertjét is édesapjával adta, hét éves korában. Ami produkcióit illeti – maradva az Aranjuez Concertónál –, a könnyed, mégis erőteljes spanyolosság jellemzi leginkább. Finomkodásnak, erőltettségnek nyoma sincs. Játéka minden esetben tiszta és precíz, Segovia nyomában jár. I. Juan Carlos spanyol király Pepe Romerot és testvéreit 2000 februárjában az „Isabel la Católica” rend tagjaivá avatta. Később Pepe megkapta a „Premio Andalucía de Musica” kitüntetést is, mely Spanyolországban a legnagyobb művészeti elismerésnek számít.

B. Á.

A baltikumi hegedűvarázsló

Gidon Kremer és a rigai „Kamer...” kórus

Március 24.; Zeneakadémia, 19.30

A lett származású hegedűművész, akinek minden hazánkban tett látogatása különleges kulturális esemény és rendkívüli művészi élmény, ezúttal is gondoskodik róla, hogy koncertje az ő személyes vonzerején kívül az újdonság varázsával is hasson a közönségre. Elég egy pillantást vetni a műsor szerzői listájára, s máris megcsapja az embert a Kremer-programok sajátos levegője: Sofia Gubaidulina után Mahler, Peter Vasks

és John Tavener szomszédságában Astor Piazzolla zenéje, s végül egy kórustétel Vlagyimir Martinovtól, meg a Chaconne Bach d-moll partitúrájából. Ugyan ki toppanna be a Tavaszi Fesztiválra ilyen ajánlattal, ha nem Gidon Kremer? Repertoárján a barokktól napjainkig minden stíluskorszak reprezentáns alkotásai jelen vannak, kortárs alkotóktól sorozatban mutat be számára irt műveket. 1996-ban hívta életre a három balti ország fiatal zenészeiből alakult Kremerata Baltica kamarazenekart. Az együttes 1997-ben a Salzburger Fesztiválon elsöprő sikerrel lépett fel. Rendhagyó CD-albumai a lemezipiac favoritjai: Eight Seasons címen adta ki Vivaldi és Piazzolla azonos témájú Négy évszak-ciklusát, majd a Silencio következett három kortárs szerző (Arvo Pärt, Philip Glass, Vlagyimir Martinov) rokon hangulatú darabjaival, s tavaly az After Mozart programján Leopold és Wolfgang Amadeus műveivel, valamint az ihletésükből született kortárs zenéssel (Gramofon 2001. tél). A mostani fesztiválkoncerten két ifjú hangszeres szólista is közreműködik: a rigai Marta Sudraba, a Kremerata Baltica vezető cselistája, és a magyar fuvolisták új generációjának egyik büszkesége, Kaczander Orsolya. Az est vendégkórusa a rigai „Kamer...” (Addig, amíg...), melynek fiatal gárdája klasszikus oratóriumok és kortárs alkotások előadására szakosodott.

Kerényi Mária

Egy művészházaspár Moszkvából

Gennagyij Rozsgyesztvenszkij és Viktoria Posztnyikova

Március 16.; Zeneakadémia, 19.45

A Budapesti Tavaszi Fesztiválra már 1999-ben is hivatalos volt az orosz művészházaspár, de fellépésük a férj betegsége miatt elmaradt. Most végre alkalmunk lesz, több mint három évtized elteltével, ismét fővárosunkban üdvözölni Gennagyij Rozsgyesztvenszkijt, a világhírű karmestert, és megismerni Viktoria Posztnyikovát, a neves pianistát, aki még sosem lépett fel hazánkban. Rozsgyesztvenszkij pályafutását a

moszkvai Nagyszínházban kezdte, ahol főiskolai hallgatóként alkalmazták gyakornoknak, de már első szezonjában Csajkovszkij Cspikerózsikáját vezényelte. Megszakításokkal negyedszázadot töltött a Bolsojban, a 2000/2001-es évadban már a művészeti igazgató feladatkörét látta el. Szimfonikus repertoárja ugyancsak szerfelett gazdag, hiszen a Moszkvai Rádió és Televízió szimfonikus együttesét tizenhárom, a Moszkvai Kamarazenekart tíz éven

át vezette, s csak akkor vált meg tőle, mikor az általa létrehívott Állami Szimfonikus Zenekar művészeti igazgatója és vezetőkarmentere lett (1983). Szoros kötelékek fűzték a Stockholmi, a Bécsi Szimfonikusokhoz, és a BBC zenekarához. 1975-ben hívta meg soraiba a Svéd Királyi Akadémia. Feleségével rendszeresen ad négykezes zongoraesteket, lemezfelvételeinek száma meghaladja a félezeret. Viktoria Posztnyikova hétévesen egy Mozart-zongoraversennyel debütált a pódiumon. Világjáró előadóművész, szívesen látott vendége olyan tekintélyes zenekaroknak, mint a Berliini Filharmonikusok, az amszterdami Concertgebouw zenekara, a két nagy londoni és a híres amerikai sztáregyüttesek. Lemezre játszotta Csajkovszkij, Brahms, Chopin és Prokofjev összes zongoraversenyét, szonátapartnere volt Menuhinak. A tavaszi fesztivál zeneakadémiai nyitókonzertjén Rozsgyesztvenszkij a Budapesti Fesztiválzenekar élén Bach C-dúr toccatájának és fűgájának (BWV 564) Weiner Leó jegyezte zenekari változatát és Dohnányi II. szimfóniáját (op. 40) vezényli, valamint Richard Strauss briliáns versenyművét (Burlesque zongorára és zenekarra) felesége, Viktoria Posztnyikova közreműködésével.

K. M.

Zene a génekbe kódolva

Igor Ojsztrah és a Liszt Ferenc Kamarazenekar

Március 23.; Budapest Kongresszusi Központ, 19.30

Édesapja az elmúlt század karizmatikus zeneművésze volt, akire még évtizedekkel a halála után is megindultan emlékszik egykori közönsége. A zseniális muzikusokat termő Odesszában jött világra a nagy hegedűs egyetlen fia is, az 1931-ben született Igor Ojsztrah. A gyermek családi örökségként hozta magával a génjeibe kódolt rendkívüli zenei tehetséget, aminek kibontakozásához a moszkvai

Csajkovszkij Konzervatóriumban szerzett kellő tudást és technikát – természetesen apja, az intézmény tanszékvezető professzora irányításával. Nemzetközi érdeklődést keltett annak idején a hír, hogy David Ojsztrah a 27 éves Igorral duózik, és közös hangfelvételeket készít. A lefegyverző tónus és a bravúros vonókezelés az apai minta nyomán a fiúnak is vérévé vált, s fényes nemzetközi karrier alapjait vetette meg. A „kis Ojsztrah” – ahogy Igor pályája elején a szakma elkeresztelte – a Royal Albert Hallban játszotta bemutatkozó koncertjét, s ez indította el nagy turnéinak sorozatát, mely behálózta Európa után Amerika, Ázsia és Ausztrália metropoliszait is, és mindennél elmélyítette az „Ojsztrah-dinasztia” iránti tiszteletet. Igor – szintén apja példájára – a dirigálást is hivatásának tekinti, pedagógiai tevékenységet pedig az őt felnevelő alma materen túl úgyszólván világszerte folytat. Koncertjein gyakran brácsára cseréli a hegedűt, s bensőséges kapcsolatot ápol kiténtetett kamarapartnereivel, köztük a Liszt Ferenc Kamarazenekarral is, amelynek most is vendége: Mozart A-dúr (KV 219) hegedűversenyét szívaltatják meg a Budapest Kongresszusi Központ Pátria-termben. A programban elhangzik még egy Mozart-zene (D-dúr divertimento, KV 205), majd a szünet után Vaňhal g-moll szimfóniája és Beethoven f-moll vonósnégyesének (op. 95) Mahler-jegyezte zenekari átírata.

K. M.

Tenyerükön bordozzák a kritikusok

Borisz Berezovszkij és a Nemzeti Filharmonikusok
Március 31.; Zeneakadémia, 19.30

A nagy orosz pianista-tradíciók letéteményesének nevezte a fiatal zongoraművészt a Gramophone 1993. júniusi száma, s Borisz Berezovszkij azóta is minden fellépésével és lemezprodukcójával messzemenően igazolja a megállapítás jogosságát. Reputációja évről évre nő, a közvélemény manapság már korunk legjelentősebb muzsikusi között tartja számon, virtuozitásban és szerénységben

egyaránt nehéz felülmúlni. A magyar koncertlátogatók a Pentaton 1996-ban rendezett Liszt-fesztiválján ismerték meg képességeit a Tizenkét transzcendens etűd megszólaltatása alkalmából: előadásának szuggesztivitásával és szingargadságával egész egyszerűen lenyűgözte a nézőteret. Borisz Berezovszkij még nem volt húszéves, mikor a londoni Wigmore Hallban debütált, s tehetségét már akkor rendkívül ígéretesnek aposztrófálta a szigorúságáról ismert The Times napilap kritikusja – nem is kellett sokáig várni, hogy Borisz abszolút győztese legyen a Nemzetközi Csajkovszkij Versenynek (1990). A díjnyertesek gálakonzertjén olyan csillagok mellett szerepelt, mint Itzhak Perlman, Yo-Yo Ma és Jessye Norman. Lemezei (a Teldec gondozásában) látványos szakmai elismerést hoztak: Rachmanyinov-felvétele megkapta a német hang-lemzekritikusok díját, s a Le Nouveau Quotidien „az orosz zongoraművészet új cárja” titulussal tisztelte meg Berezovszkij 1995-ben. Hozzánk is rendszeresen visszatér, mint vezető zenekaraink vendége, legközelebb Bartók II. zongoraversenyének szolista lesz az ötvenedik születésnapját ünneplő Kocsis Zoltán fesztiválprogramjában. Műsoron Bartók említett zongorakonzertjén kívül a Zene... csendül fel, Debussytól pedig a Tavasz című szimfonikus költemény, valamint a francia zeneszerző Hét dala – Kocsis zenekari átíratában! A ciklus vokális szolamát Hajnóczy Júlia tolmácsolja, a Nemzeti Filharmonikusokat zeneigazgatójuk dirigálja.

K. M.

Gyászjelentés az orosz sztyeppéről

Március 26.; Pesti Vigadó, 19.30
Tatjana Grindenko és az Opus Posth.

Az 1999-ben alapított moszkvai Opus Posth. kamaragyűttes baljós nevet választott magának. A gyászjelentésnek is beillő névadás Vlagyimir Martinov ötlete lehetett, aki zeneszerzőként, teoretikusként a mai orosz zenei élet egyik meghatározó szereplője. Martinov a nyugati zenekultúra válságának egyik okát abban látja, hogy szerző-centrikus lett. Szerinte a zeneszerző személye indokolatlanul vált a zenét meghatározó sok-sok összetevő legfontosabbikává. Glinka gondolatát, miszerint a „zenét a nép írja, a zeneszerző szerepe csupán a feldolgozás”, Martinov úgy értelmezi, hogy a szerző csak közvetít, a lehető legautentikusabb módon artikulál. A szerzői szándék, a szerzői akarat a zenetörténet során legnyilvánvalóbban az opusz-zenében mani-

fesztálódott, az „opus-poszthumusz zene” viszont valamiképpen a szerzői szándék ellenére, vagy a sors szeszélye nyomán vált a zenei kultúra közkinccsév. Olyan repertoár ez, melyben a szerző személyét valamelyest sikerült hátrébb sorolni.

Martinov szemében – az eddig leírtakkal szoros ok-okozati összefüggésben – felértékelődnek azok a zenei korszakok is, melyekben egyáltalán nem volt szerzőség, mint például az archaikus folklór vagy a gregorián. A kortárs zenéből pedig leginkább a jazzben tűnik a szerzőség harmadlagos fontosságú tényezőnek. A zenekar koncertjeinek gerincét persze a komponált zene alkotja, ám előadásmódjuk – melyre az avantgárd, a népzene és a historizálás sajátos kombinációja jellemző – reményeik szerint új (azaz régi) viszonyt teremt előadó és közönsége között.

M. Sz.

Modern mese a varázsbácsáról

Március 29.; Pesti Vigadó, 19.30
Jurij Bashmet és a Moszkvai Szólisták

Mint minden mesének, ennek is van egy abszolút főszereplője: egy tehetséges és fess legény, Jurij, akit a jó szerencse megajándékoz egy varázshangszerrel, egy brácsával (rutinos mesehallgatók már itt gyanút foghatnak – brácsa, mint varázshangszer?). A hangszer tényleg szerencsét hoz számára, mert versenygyőzelemhez (München, 1976), majd minden idők talán legfiatalabb tanáraként konzervatóriumi katedrához segíti.

Nagy mágusokkal találkozik (Svjatoszlav Richter, Msztyiszlav Rosztropovics), kitanulja a zenész-varázslat minden lehetséges fortélyát, néhány magányos vándor (Schnittke, Gubaidulina, Tavener) pedig furcsa dolgokat bíz rá (brácsaversenyek), s eljut a világ számos pontjára (egy Budapest nevű városban például Richterral közösen lép fel), végül saját csapatot szervez, melyet kedves faluja után hogyan is nevezhetne el másképp, mint Moszkvai Szólistáknak.

Éveken át hatalmas sikerrel járják a világot, mindenki boldog és elégedett, ám egyszer csak jön a radikális fordulat. A társak egymás után távoznak el, messzi vidékekre utaznak, elhagyják szeretett falujukat, elhagyják Jurijt, és elhagyják a birodalmat. Jurij egyedül marad, s kisvártatva a birodalom is összeomlik. Hősünk elérkezettnek látja az időt, hogy néhány év elteltével újra körülnézzon szeretett falujában, s hogy csapatát a lehetőségekhez mérten újjászervezze. Azóta pedig szinte minden olyan, mint régen: sikeresek, zenélnek, járják a világot, nemcsak Európában ünnepli őket lelkesen a publikum, hanem a Távol-Keleten, de még az „imperialista” Amerikában is.

Igazi ezredvégi orosz sikertörténet, zárhatnánk a rövidke mesét ezzel, ha nem éreznénk valami furcsa, közelebről meg nem magyarázható, de mégis nyilvánvalóan disszonáns sűrűdést az „ezredvégi orosz” és a „siker” kifejezések között. Azért hagyjuk meg magunknak az illúziót: mi is részesei lehetünk a modern orosz mesének március végén, a Pesti Vigadóban.

M. Sz.

Kálmán Imre Fesztivál

Tizenkilenc operettel mutatkozott be a nagyvilágban, ebből tizenötöt játszottak hazánkban. Az operett emblematikus darabjainak szerzője, Kálmán Imre

előtt tisztelig a Budapesti Tavaszi Fesztivál keretein belül megrendezésre kerülő operettsorozat. Kálmán Imre Siófokon született 1882-ben. Komolyzenei tanulmányait a Zeneakadémián, a kor leghíresebb mesterénél, Koessler Jánosnál végezte, s így érthető, hogy tökéletesen ismer-te az énekhangokat, kifogástalanul hangszerelt, hibátlan partitúrákkal jelent meg a színházknál. A szakmai tudás mellett természetesen ott találjuk az egyedülálló tehetséget. Legelső műve a Tatárjárás volt, 1908-ban a Vígyszínház tűzte műsorára, 1954-ben Bernben, a mester halála után egy évvel került színre utolsó alkotása, az Arizona Lady. Kálmán Imre meghódította a világot, sikereket aratott Budapesten, Bécsben, Berlinben, Párizsban, Washingtonban, New Yorkban, Zürichben, Bernben. Szinte minden operettjét játsszák a mai napig. Olyan halhatatlan alkotásokkal ajándékozta meg az operettkedvelőket, mint Az obsitos, A cigányprímás, a Zsuzsi kisasszony, a Csárdáskirálynő, A bajadér, a Marica grófnő, a Cirkuszhercegnő, Az ördöglovas, A montmartre-i ibolya. Örökzöld dallamai rádiókban, lemezeken, filmen, tévéprodukciókban hallhatóak, éneklük őket a leghíresebb világsztárok Jan Kiepúráról és Eggert Mártától Réthy Eszteren át Anna Moffóiig és Plácido Domingóig. Kálmán Imre halálakor a Neue Zürcher Zeitung (1953. november 2-ai) számában így búcsúztatta a század zseniális operett-komponistáját: „Kálmán Imre új életet ömlesztett a bécsi operettbe,

Kálmán Imre dalművei az Operettszínházban

- március 17. (Raktárszínház), 22.30 Csárdáskirálynő
- március 18. (Stúdió), 19.30 Kálmán Imre emlékműsor
- március 19., 19.00; március 23., 15.00, 19.00 Marica grófnő
- március 20., 19.00 Te rongyos élet – operettgála Kálmán Imre műveiből
- március 21., 19.00 A cigányprímás
- március 22., 19.00 A bajadér

amit azzal ért el, hogy magyar vért adott a bécsi zenés színpad életének, s ezzel felfrissítette azt. Tülszárnyalta még Lehár Ferencet is. Magyar-sága tartalmasabb, valószínűbb bármely kortársánál az operett műfajában.”

László Zsuzsa

Tavaszi jazzvárosok

A Tavaszi Fesztivál alatt Budapesten kívül is van (jazz)élet. A középpont címét most is Kecskemét érdemli ki, ahol a Nemzetközi „Bohém” Ragtime & Jazz Fesztivál március 22-23-án már tizenegyedik születésnapját ünnepli. Aki valaha ellátogatott ide, tapasztalhatta, hogy igazi fesztivál zajlik a város főterénél lévő Erdei Ferenc Művelődési Központban, mert az emberek nem rohannak haza az utolsó taps után (vagy még hamarabb). Táncitanítás, matiné, jam session hajnalig – Ittész Tamás, a házigazda együttes vezetője és a fesztivál igazgatója kezdettől fogva lelkes csapatot gyűjtött maga köré, akikkel külföldi tapasztalataik alapján, az épület adottságaihoz igazodva összegyűrték a Bohém saját stílusát, szokásos lebonyolítási rendjét. A fellépők közül elsőnek a már saját CD-vel is bemutatkozó Little Jazz Band-et kell említenem, hiszen velük a városnak

már két igazi, autentikus old-timer zenét játszó zenekara van. A zenekart az egyik volt Bohém-tag fia vezeti! Rajtuk kívül fellép Benjamin Intartaglia (Franciaország) – a világ legfiatalabb ragtime-zongora tanára, és Eddie Davis, a virtuóz amerikai bendzsós a Benkó Dixieland Banddel. Szvingesebb zenét ígér a Kecskeméti Jazz Orchestra, és a fővárosból a JazzSteps, viszont a Győri Űtögyűttes tagjai a klasszikus világból rándulnak át a jazz és a ragtime birodalmába. A fő attrakciót Butch Thompson amerikai zongorista és klarinétos fellépése jelenti, természetesen a Bohém Ragtime Jazzbanddel. A Benkó-zenekar március 18-án Kaposvárra is ellátogat, és a Turtle Island vonósnégyes (lásd a következő oldalon) a Pécsi Kulturális Központban is fellép. Lapzártáig még ugyan nem kaptuk meg az Egri Tavaszi Fesztivál szintén március 20-ai jazzkoncertjének programját, de ez a kezdeményezés is támaszkodhat a régi helyi hagyományokra. A jazzkritikai rovatunkban részletesen méltatott Hot Jazz Band Sopronba látogat március 22-én, ez is régi szokás, hogy a Petőfi Színházban ilyenkor jazzkoncert van. Négy nappal később ugyanott az After Crying is látható és hallható lesz.

Z. K.

Hollósy

Zongoraterem

és Hangszerbolt

Bp., Teréz krt. 37.

Tel.: 312-7975

Nem könnyű manapság megfelelő hangszert találni.

Ebben próbál segíteni cégünk széles választékával.

Nálunk a legolcsóbbtól a legdrágábbig, a 100 éves, antik hangszerektől az új, márkás hangszerekig megtalálhatja az Ön számára legmegfelelőbbet.

A Hollósy Hangszerboltban

- akusztikus és digitális zongorák
- szintetizátorok

- keyboardok
- hangtechnikai berendezések

széles választékát kínáljuk.

Hangszereink ára egy év garanciát tartalmaz.

A könnyebb vásárlást többfajta futamidejű és konstrukciójú.

igen kedvező részletfizetési lehetőségeink segítik.

A jó döntésben szakszerű tanácsokkal és udvarias kiszolgálással segítjük Önt.

Az üvegyöngyjáték szabályai

Az Oregon együttes és Andreas Vollenweider

Március 22.; Budapest Kongresszusi Központ, 19.30

Andreas Vollenweider

Ezt meg kell nézni! A Ralph Towner vezette Oregon három állandó tagja a Zene felkent papjának státuszát hordozza a rajongó közönség szívében. Towner tizenkét húros gitárján már a hetvenes években is ugyanazt a hegyikristályhoz hasonló tisztaságú zenét játszott New York jazzklubjaiban, ami ma is az Oregon összetevészetelhetetlen védjegye. A korán megtalált kincset két kollégájával, Paul

McCandlesszel (oboa, szopránszaxofon, angolkürt) és Glenn Moore-ral (bőgő) azóta úgy őrzik, akár egy sajátos szerzetesrend tagjai a titkos főzet receptjét. Folyondárszerűen ívelő szép-szerű kompozícióik, a letisztult kamara-hangszerezésben rejülő kivételes szuggesztivitásuk nemcsak a közönséget képes elvarázsolni, de neves előadóművészek is leplezetlen mohósággal próbálják tőlük ellesni ennek a titokzatos üvegyöngyjátéknak a szabályait. Towner számára az európai régi-zene jól bevált, több évszázados eszközei ugyanolyan természetességgel képezik a kompozíciót, mint ahogy az improvizatív jazz nyújtotta szabadság életet lehel az egyes szerzeményekbe. És hogy milyen jelentőséggel bír a tradíció a számukra, arra példa, hogy Moore egy 1766-os Klotz mesterbőgőn játszik. Ennél is meggyőzőbb, ahogy együtt megalósítják a zenei kommunikáció ritka esztétikus példáját. Az együttes szívesen kiegészül egy-egy izgalmas ütőhangszeres közreműködővel, mióta másik frontemberük, a sokoldalú Colin Walcott halálos autóbalesetet szenvedett. A különleges est első felében Andreas Vollenweider elektromos hárfamuzsikája készíti elő a hangulatot: ékszeres szelencére emlékeztető zenéje méltó keret az Oregon nemes tartalma számára.

hMK

Egy korty a tiszta forrásból

A Muzsikás együttes és a Keller Vonósnégyes

Március 25.; Zeneakadémia, 19.30

Keller András

A Muzsikás együttes és Sebestyén Márta számára az 1998-ban megjelent Bartók-album a sikerek lavinaszerű sorozatát hozta. Az emlékeztető albumra egymással párhuzamban kerültek fel Bartók eredeti hangszeres gyűjtései, azok új előadása, valamint Bartók feldolgozásai, köztük a 44 hegedűduó egyes darabjai. A felvételeken a zenekar mellett közreműködött romániai születésű hegedűművész, Alexander Balanescu is. A teljesí-

mény zajos közönség-visszhangjára neves előadók, Bartók örökségének méltó tolmácsolói is felfigyeltek. A mostani koncerten a Muzsikás együttes tagjai és Sebestyén Márta a Keller Vonósnégyessel közösen adnak egy ismét emlékeztetőnek ígérkező hangversenyt. A műsoron Kodály és Bartók művei szerepelnek. Természetesen a Muzsikás érdemei által, ma már nem lenne teljes egy ilyen előadás a művek eredeti inspirálói, a „tiszta forrás” megzengetése nélkül. Egy-egy magyar népdal előadása, majd a hatására keletkezett

mű felcsendülése megható és egyben érdekes tanulságokat rejtő szórakozás a közönség számára. Sebestyén Márta a múlt század során felgyűjtött népdalkincs máig páratlan tolmácsolója, a Keller Vonósnégyes pedig a többi között Bartók hat vonósnégyesét is kimagasló színvonalon adja elő. A Zeneakadémia minden bizonnyal zenetudósoknak, régi táncházasoknak és a kamaramuzsika kedvelőinek egyaránt helyet biztosít majd március 25-én.

hMK

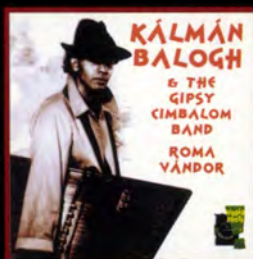
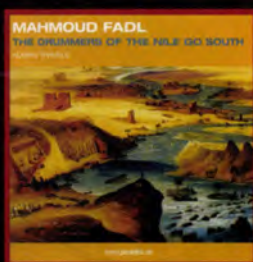
Nagyotmondás vonósnégyesre

Turtle Island Quartet

Március 21.; Thália Színház, 19.00

A San Franciscó-i Turtle Island String Quartet legjobb tudomásunk szerint először lép fel Magyarországon. Mint általában, most is jellegzetes átíratokat játszik Bernstein, Gershwin, Bach, Brubeck, Pat Metheny, Chick Corea, Vivaldi, Frank Zappa, Beethoven, Paquito d'Rivera, Ravel és Csajkovszkij műveiből. Az együttes Hamburgban készült koncertlemezét már méltattuk egyszer (Gramofon, 1998. november). A kvartett (David Balakrishnan – hegedű, Evan Price – hegedű, Danny Seidenberg – brácsa, Mark Summer – gordonka) egészen különleges crossovert játszik, amennyiben a klasszikus zeneirodalomtól kezdve egészen a jazzig és a popzenéig keresztezik a stílusjegyeket. A vonósnégyes groteszk oldalát ugyanúgy tudatosítják, mint a zenei nagyotmondás néhány példáját, humoruknál talán csak lendületességük és virtuozitásuk nagyobb. Külön ki szokták emelni velük kapcsolatban a primárius hangszerezéseit és a csellista jazzes, pengetős technikáját.

Z. K.

A
VILÁGZENE
MESTEREI

Újdonságok
a Piranha,
az Enja és az
MW Records
kiadásában

Magyarországon
forgalmazza

Varga István
(ist.varga@matavnet.hu)

FP

FP-9 Digitális zongora

Gazdag
hangzás,
Stílusos
megjelenés

Az FP-9-es digitális zongora 88 kalapácsmechanikás billentyűvel rendelkezik és 64 hangig polifónikus. 24 gyári hangszín közül választhatunk, amelyek a beépített Reverb és Chorus segítségével tehetőek még élethűbbé. Akár a Manhattan Transfer-t is megszólaltathatjuk vele vokális, dinamika-érzékeny hangszíne révén. A hangszerben található vadonatúj Sympathetic Resonance funkció a zongora hangszínt teszi még élethűbbé a rezgő húrok hangzásának szimulálásával. Az FP-9 26 kg súlyú és FPS-9-es állvány vásárolható hozzá.

Roland

INTERMUSICA Kft. 2046 Törökbálint, DEPO Pf. 83.

Tel.: 06 (23) 338-041, fax: 06 (23) 338-087, web: www.intermusica.hu

A BARTÓK RÁDIÓ TAVASZI PROGRAMJAI

A BARTÓK RÁDIÓ FREKVENCIÁI

URH [MHz]

Budapest: 105,3	Nagykanizsa: 104,7
Debrecen: 106,6	Pécs: 107,6
Győr: 106,8	Sopron: 107,9
Kabhegy: 105,0	Szeged: 105,7
Kékes: 90,7	Szentes: 107,3
Kiskőrös: 105,9	Tokaj: 105,5
Komádi: 105,1	Ózd: 106,9
Miskolc: 107,5	Vasvár: 106,9

Real audio:

<http://www.radio.hu/english/index.html>

A Bartók Rádió immár hagyományosan, ismét megrendezi a Bartók Rádió Napját, amely nagy zeneszerzőnk születésnapjához legközelebb eső szombaton, azaz idén március 23-án lesz. Ismét a Rádió Márványterme ad otthont a hangversenyeknek, amelyek nyilvánosak, és természetesen mindenki által ingyenesen látogathatók. Déli 12 órakor az Erdődy Kamarazenekar kezdi a sort Druschetzky és Michael Haydn műveinek tolmácsolásával. Ezután óránként követik egymást az események. A Voces Aequales együttes hagyományainak megfelelően nagyon régi és napjaink

muzsikáiból állította össze programját. 14 órakor a Pro Camera Vonósnégyes Schubert a-moll és Bartók II. vonósnégyesét adja elő, majd a Rádiózenekar fűvósszólistái Mozart két – nyolc hangszerre komponált szerenádját szólaltatják meg. Ezután a Hegedűs házaspár – Endre és Katalin – lép pódiumra. Mozart, Brahms és Beethoven egy-egy művét játsszák. Ez utóbbi hangversenyt a rádió csak 17 óra 30 perctől sugározza, ugyanis 16 órától a 6-os stúdióban a Klasszikus és jazz szorozatunk keretében Finok Zoltán klarinét- és szaxofonkoncertjére kerül sor. Este kapcsoljuk a New York-i Metropolitan Operaházat, ahonnan Verdi Luisa Miller című operáját közvetítjük James Levi-ne vezényletével.

Veisz Gábor

MAGYAR RÁDIÓ

A Nemzeti Filharmonikus Zenekar

Kocsis Zoltán

vezényletével bemutatja

002. április 7. Zeneakadémia

Dvořák: A vadgalamb, Op. 110

Sosztakovics: I. gordonkaverseny, Op. 107

Csajkovszkij: Manfréd-szimfónia, Op. 58

özreműködik:

Clemens **Hagen** - gordonka

002. április 16. Zeneakadémia

Haydn: D-dúr szimfónia, No. 93

Csajkovszkij: b-moll zongoraverseny, Op 23

Brahms: II. D-dúr szimfónia, Op. 73

özreműködik:

Alexander **Toradze** - zongora

002. április 29. Zeneakadémia

Dohnányi: Ünnepi nyitány, Op. 31

Bartók: Brácsaverseny

Bartók: A fából faragott királyfi, Op. 13

özreműködik:

Kim **Kashkashian** - brácsa

NEMZETI

FILHARMONIKUSOK

A Nemzeti Filharmonikusok
fenntartója:

NEMZETI KULTURÁLIS ÖRÖKSÉG
MINISZTERIUMA

Jegyek kaphatók az ismert jegypénztárakban!

MIHALOVICH ÖDÖN

Mihalovich Ödön: Dalok
 Meláth Andrea – szoprán
 Fekete Attila – bariton
 Virág Emese – zongora
 Hungaroton Classic

SCHUBERT – PRÉGARDIEN

Schubert: Mayrhofer-dalok
 Christoph Prégardien – tenor
 Andreas Staier – fortepiano
 TELDEC – Warner

Erőskezű diktátor tud lenni a korstílus és a divat: határozott mozdulattal háttérbe szorítja, ami másfajta izlésirányt képvisel. Nincs tekintettel az alkotások saját értékére: önkényesen ítéli őket tetsz- vagy igazi halálra. Több mint száz évnek kellett eltelténie, hogy korunk újra felfedezhesse Mihalovich Ödön dalait, s ebben, valljuk meg, része van a kuriózumok iránti érdeklődésnek is. De ezáltal a 1st recording valódi értéket kínál, olyat, ami által egyszersmind zenetörténetünk adott korszakáról is differenciáltabb képet nyerhetünk. Mihalovich mesterségbeli felkészültségének magas színvonalát soha senki nem vitatta – Wagner és Liszt művészete iránti fenntartás nélküli rajongása azonban, ami erős nyomot hagyott művészetén, anakronisztikusnak tűnhetett. Mindenesetre, német verseket megzenésítő dalciklusainak hangfelvétele repertoár-bővítő ajánlat napjaink énekesei számára.

A műsor-összeállítás arról tanúskodik, hogy Mihalovich erősen vonzódott a romantika érzésvilágának egyik jellegzetes területe iránt, versválasztása az éjszaka-költészet mély hatásáról árulkodik. Megcsodálhatjuk dallaminvencióját, a dalokat kibontakoztató formateremtő dinamizmust – ugyanakkor az érzékenységet is, melynek jóvoltából az érzések-hangulatok megannyi rezdülése árnyaltan jut kifejezésre. Cseppben a tenger – minden dal egy-egy életérzés, hangulat lenyomata, afféle mikroszkopikus egész-világ. Emberi és zenei érzékenység és fogékonyság, dalirodalmon nevelkedett formáló készség, s nem utolsósorban magas szintű szakmai felkészültség szükséges e dalok hatásos megszólaltatásához. A felvétel előadói, Meláth Andrea, Fekete Attila és Virág Emese megéreztetik e dalkészet sajátos atmoszféráját, fellelkesítik a hallgatót híveket, rajongókat toborozva Mihalovich zenéjének. Vállalkozásuk akkor is tiszteletet követelő és elismerést érdemlő, ha többszöri meghallgatás során felfedezünk gyenge pontokat. Meláth Andrea széles gesztusú eszetkezeléssel felvázolt dallamíveiben a csúcshangok nem mindig kontrolláltak, nagyritkán indokolatlanul módosul az alapvetően magvas tónus. Fekete Attila nem mindig használja kellő tudatossággal értékes hang-anyagát – a kontroll kevés, amikor aránytalanra sikeredik egy hibátlan elképzelés. Virág Emese legjobban akkor tud kibontakozni, amikor az áradó dallamokat kíséri. A zongora előjátékai bátortalanok – talán épp a perfekcióra törekvés idézi elő a már-már pedáns visszafogottságot, amikor viszont technikailag kifejezetten nehéz játszanivalót kap, a stréber lelkes zongorázása váltja fel a korábban még kamarazenei érzékenységu együttműködést. Tény: nehéz egy személyben a dalok poézisét előrevetítő hangulatteremtőnek, együttműködő, kidolgozott háttérrel biztosító kísérőnek és alkalmanként egyenrangú partnernek lenni, ha a funkciók sűrűn változnak. Mégis feledtetni kell a hallgatóval a száraz, de elkerülhetetlen korrepetitóri munkafolyamatot, hiszen amikor elkészül az épület, lebontják az állványokat – s a legszebb homlokzat láttán aligha gondolunk arra, hogy miféle statikai törvényeknek kellett megfelelni.

Az utóbbi időben sok kitűnő dallemez látott napvilágot. Míg a klasszikus vokális zene sok szegmensének alig találni igazán megfelelő előadóját, a német dalirodalom terén több művész is igen magas színvonalú produkciókat készít. Néhányan közülük olyan vokális és művészi kvalitásokkal rendelkeznek, hogy már emiatt is figyelemreméltó szinte bármilyen, amit lemeze vesznek. Mindenekelőtt Bryn Terfel és Thomas Quasthoff tartozik ebbe a csoportba, de mellőlük sorolható Soile Iso-koski, Monica Groop, Anne Sofie von Otter, Waltraud Meier, Ian Bostridge és Wolfgang Holzmair is. A hang azonban még nem minden. Vannak olyanok, akik kevésbé elementáris hatású orgánummal rendelkeznek, ugyanakkor az interpretáció síkján olyan teljesítményre képesek, mely feleslegessé teszi a megfelelő és a kiváló hang megkülönböztetését. Az a tény, hogy néhány kiváló hang adottságú énekes technikai felkészültsége nem éri el a kellő szintet, a kevésbé elragadó orgánumu, de meggyőző művészi teljesítményt nyújtó művészek fokozott elismerésére sarkallhat.

Christoph Prégardien nem tartozik azok közé, akik hangjuk pusztán szépségével megragadják hallgatóikat. Felkészültsége és igényessége azonban elismerésre készlet, s alapos munkájával az utóbbi évek egyik prominens dalénekesévé fejlődött. Ehhez hozzájárul még az a körülmény is, hogy a historikus irányzat határmezsgyéjén mozog, de nem szélsőséges módon él a korhó előadói gyakorlattal. Új lemeze jól sikerült. Ennek egyik oka a műsorválasztás. Schubert óriási mennyiségű dalának nagy része alig csendül fel, míg az ismertebbek lépteny nyomon hallhatók. Batorság volna kétségbe vonni bizonyos dalok és a nagy dalciklusok kivételesen inspirált voltát, ugyanakkor az oeuvre meghatározó részének sok-sok darabja indokolatlanul ismeretlen. Ezen a lemezen ilyen dalok szerepelnek. Johann Baptist Mayrhofer személyesen ismerte a zeneszerzőt, aki félszáz versét zenésítette meg. Ezen a lemezen ennek közel a fele, huszonhárom dal hallható.

Prégardien elismerésre méltó teljesítményt nyújt. Baritonba hajló hangját szerencsére kevésszer fogja vissza. Interpretációjának fő erénye az alapos kidolgozottság. Gyakran él a dramatizálás eszközével. Amikor beszédszerűen, kifejezően énekel, igen meggyőző hatást gyakorol hallgatójára. Prégardien fegyelmzett stílusa illik a klasszicizmusnak és a romantikának ahhoz az elegyéhez, ami a Mayrhofer-szövegekre készült Schubert-dalokat jellemzi.

A dalok kísérője, Andreas Staier napjaink legkiválóbb csembalistái és fortepianistái közé tartozik. Technikai akadályokat, úgy tűnik, nem ismer. Ezáltal azzal lép meg kiváltképpen, hogy nem fortepianoan játszik. Az 1826-os bécsi Conrad Graf-hangszer 1996-ban készült másolatát meglepően sok lágyággal, színnel és változatossággal szólaltatja meg, így nem egysíkú kalapálást hallunk, hanem színes zongorajátékot, melyet nem érzünk a hagyományoshoz képest fakónak és mechanikusnak. Mayrhofer mellett még egy magyar Schubert-kortárs művész munkája is szerepel a kiadványban. A tetszetős kivétel lemezborító egész felületét Melegh Gábor verseci születésű bécsi festő Schubert-arcképének részlete díszíti.

DAVID OJSZTRAH

Mozart: *Esz-dúr szinfonia concertante**, *G-dúr duó***; Bruch: *Skót fantázia****; Hindemith: *Hege-düverseny*****

Igor Ojstzrah (*hegedű**/**), David Ojstzrah (*brácsa**/**), hege-dű***/****), *Moszkvai Filharmonikus Zenekar*, *vezényel: Kirill Kondrasin**; *Londoni Szimfonikus Zenekar***/****, *vezényel: Jascha Horenstein****, *Paul Hindemith*****

Decca Legends - Universal

A két egykori lemez anyaga méltán kapott helyet a Legendák címet viselő sorozatban. A műsor vegyes, két bécsi klasszikus, egy romantikus és egy XX. századi mű szerepel egymás mellett, egységes azonban David Ojstzrah minden műben érvényesülő sajátos stílusa révén. Ehhez az egységhez fia, Igor közreműködése is hozzájárul. Játéka nem marad el apjától, teljes harmóniában játszanak együtt (Igor Ojstzrah a Budapesti Tavasz Fesztivál egyik idei vendége, részletek a 28. oldalon – a szerk.). Mozart hegedűre és brácsára írt versenyműve érdekes alkotás. Harmóniavilága a zeneszerző életművén belül is sajátosnak tekinthető, érdekes módon azonban ez hol erőteljesebben, hol csekélyebb mértékben mutatkozik meg. Az orosz művészek előadása – az interpretáció finomságát, a megszólaltatás melegségét tekintve – kivételes szépségű. David Ojstzrah domináns hatása egyrészt a makulátlan kidolgozásban, másrészt a végig nyugodt, sohasem hivalkodó, minden túlzást kerülő modorban jelentkezik. Bár a második tételt mérsékelt tempóval játsszák, előadásukban a mű természetessége érvényesül elsősorban, ritka harmóniavilága nem emelkedik ki. Ez érthető is Ojstzrah stílusának fényében. Különleges igényességgel, de nem meghökkenítő megoldásokkal muzsikált. Nem szokatlan olvasattal, hanem a megszólaltatás szépségével akart expresszív lenni. Hasonlóképpen formálta meg a művet tizenkilenc évvel később Itzhak Perlman, Pinchas Zukerman és Zubin Mehta azon az izraeli koncerten, melynek felvételét a Deutsche Grammophon jelentette meg. Az első tétel egyik témájánál erősebben lassítottak, alapjában véve azonban ők is a meleg hangú, természetes, lendületes megszólaltatást részesítették előnyben. A két felvétel a hegedű- és brácsajáték szépsége, valamint a zenekari játék alkalmazkodó volta tekintetében is hasonló. A G-dúr duóban a ritka finomságú hegedű- és brácsajáték még szembeötlőbben tárul elénk. Bruch Skót fantáziájában és Hindemith Hege-düversenyében David Ojstzrah hegedül. Ezekben a művekben ugyanarra törekedett, amire a bécsi klasszikus darabokban. A romantikus és a XX. századi mű előadásának különlegessége abban rejlik, hogy Ojstzrah egyszerűen és szépen intonál. Nem romantikusabb a Bruch-műben, nem modernebb a Hindemith-koncertben, ugyanakkor teljes mértékben megfelel mindkét alkotás követelményeinek. Úgy tűnik, Ojstzrah a karmestereket is inspirálta, a zenekari játék minden darabban az ő modorát követi. Külön élményt jelent az idős Hindemith vezénylése, aki nem a karmester-zeneszerzőket gyakorta jellemző hűvösebb strukturalizmussal, hanem finom odaadással interpretálja saját alkotását. A dupla album aranykor-hangulatot áraszt. Nem azért, mintha ma nem volna kitűnő hegedűsök. Nem elmúlt aranykorról van szó, hanem olyan különleges zeneiségről, ami ilyen eltérő stílusoknak is lényegében véve azonos attitűddel tudott a legmagasabb fokon megfelelni. Arról a technikai tökélyről, amelynek semmi köze az üres bravúrhoz, hanem minden egyes részletében természetes és muzikális.

Zay Balázs

PIOTR ANDERSZEWSKI

Mozart: *Zongoraversenyek (K. 491, K. 467)* *Piotr Anderszewski – zongora* *Sinfonia Varsovia* *Virgin Classics – EMI*

1785-ben, illetve egy évvel később fejezte be Mozart a C-dúr, illetve a c-moll zongoraversenyt. Ez a két alkotás, annak ellenére, hogy egymáshoz időben közel született, hangulatában igen eltérő. Ezt mutatja a hangnemválasztás is: a C-dúr az ünnepélyességet, a c-moll pedig a tragikumot hivatott jelezni. Mozart esetében ez persze egyáltalán nem különleges, de egy lemezen való szerepeltetésük, hacsak nem összkiadásról van szó, mégis egyfajta mérsékséget tükröz. Legalábbis a zongorista részéről, hiszen így egymás után kell bemutatnia, képes-e különböző tónusban, különböző hangulatban, különböző energiával játszani. A felvétel idejét tekintve Piotr Anderszewskinek nem is volt nagyon alkalma váltani, hiszen mindössze három nap alatt kellett rögzíteniük a műveket. Mindezen hátráltató tényezőktől eltekintve meg kell állapítsuk, hogy feltűnően izgalmas produkció született. Kiemelésre nem a zenekar játéka ad okot, ugyanis a muzsikások és az őket irányító zongorista többször gyökeresen más véleményen voltak például a tempóról. Ékes bizonyítéka ennek a c-moll koncert lassú tétele, melynek zongora-kezdése után a zenekar csak lényegesen lassabban, vontatottabban volt hajlandó megismételni a gyönyörű témát. Legjelentősebb nézeteltérésük azonban az alaphangulat megválasztásában volt. Bár Piotr Anderszewski is tehet erről, hiszen zongorajátéka korántsem egyenletes. Az egyenletesség viszont az ő szemében az unalom megfelelője lehet, hiszen tételről tételre, periódusról periódusra változtatja a billentését, ami sokakat zavarhat, pedig nem csökkenti a zene élvezeti értékét. Az első megszólalásakor azt hittem, Schiff András finom(kodó) játékanak parafrázisát hallom. A pianista ugyanis a leheletnyi billentéstől a vad erejű zongorázásig mindent magáénak érez. Megfelelően választja meg modorát, s ha néha azt is gondoljuk, időben túl közel esik egymáshoz az una corda vagy a jobb pedál örült használata, izléssége mégis meggyőző. Saját kadenciáinak halatán sem változik véleményünk. Révületünkből csak zenekarának durvaságai ébresztenek fel. Kedvencemmé lett a c-moll verseny bensőséges atmoszférát sugárzó lassúja, amelyben Piotr Anderszewski hihetetlen érzékenységről tesz tanúbizonyságot: óvatosan utat enged a fafúvosoknak, vagy a hegedűszólamnak, ha azok fontosabb dallamot játszanak, háttérbe vonulását pedig úgy mutatja, mintha a zongora csak árnyék-szerepben tűnne fel. Ha viszont előtérbe kerül, hangról hangra lehet követni mondanivalóját. Beszédessége helyenként lenyűgöző: a harmadik tételben harcos, a C-dúr koncert lassújában pedig szerelmes. Sajnálom, hogy a lemezvásárlók a kísérfűzetben nem tudhatnak meg semmit a lengyel zongosítáról, erről a kivételes emberről, bár a művekről is csak keveset és sablonosat írnak (Mozart esetében persze nehéz is újat mondani). Gondolni kellett volna azokra a zenerajongókra is, akik a hangzóélmény mellett valami mást, plusz információt, többletértéket is keresnek.

Bösze Ádám

Kritika

BACHIANA

Johann Ludwig Bach: G-dúr ouverture, D-dúr concerto; Heinrich Bach: C-dúr szonáta, F-dúr szonáta; Johann Christoph Bach: Aria Eberliniana; Cyriacus Wilche: Battaglia; Sign. Pagh: g-moll szonáta és capriccio; Johann Sebastian Bach: D-dúr concerto (a BWV 249 nyomán)

Musica Antiqua Köln
Reinhard Goebel
DECCA – Universal

Reinhard Goebel és a Musica Antiqua Köln korunk legjelentősebb Bach-kutatója, Christoph Wolff – kinek magát a lemez is dedikálja Goebel – új felfedezéseit örökíti meg a jelen felvételen. A „Bach-család zenéje” alcím több annál, mint elsőként gondolnánk. Eddig soha nem hallott Bach-műveket hallunk. Heinrich Bach vagy Johann Ludwig Bach neve nem cseng ismerősen a lemezgyűjtők, de még a Bach-rajongók fülében sem. A titokzatos Sign. Pagh illetve Cyriacus Wilche pedig teljesen új nevek. Az előbbiről valóban nem tudjuk, pontosan mely Bach volt, az utóbbi Johann Sebastian második feleségének felmenője. A lemez további jelentős újdonsága a „nagy” Bach Húsvéti oratóriumával kapcsolatot tartó három trombitás D-dúr concerto. A történeti érdekességen túl is jelentősnek mondható e művek felvétele. Mert valamennyi pontos képet ad a XVII. század második felének és a XVIII. század első felének zenei köznyelvéről, s egyúttal távoli források megmutatásával villantja fel azt a képet is, hogy milyen örökség is jutott Johann Sebastiannak. Másfelől e művek között vannak nagyon is figyelemre méltóak. Túlzás lenne őket remekműveknek nevezni, de például Johann Ludwig Bach D-dúr concertója valóban lenyűgözi a hallgatót. Kevésbé érthető Johann Christoph Bach több mint negyedórás Aria Eberliniana című csembalóművének rögzítése, mely menthetetlen unalomba fullad – s gyanítom, nem csak a ma embere számára. Goebel és együttese a megszokott szinten teljesít. A társulattól óriási meglepetéseket nem várunk. Pontosság, beszédesség, és az érzelmi telítődéstől való különös szemérmesség jellemzi játékukat. E „kis” Bach-művek nem válnak majd mindennapi kenyérünkké, de többek a desszertnél.

Pintér Tibor

DITTERSDORF

Carl Ditters von Dittersdorf összes oboaversenye
Lencsés Lajos – oboa, Liszt Ferenc Kamarazenekar, Rolla János
Hungaroton Classic

A Hungaroton már több éve törekszik az „első felvételek” dicsőséglistájának élére állni, s így még legjobb zenészeinket is arra ösztönzi – amennyiben vele akarnak szerződést kötni –, hogy eddig soha nem hallott műveket játsszanak. E hely nem alkalmas arra, hogy ennek a célzatosságnak különböző oldalait firtassuk. Egy biztos: azt a kérdést felveti, hogy vajon a múlt valamennyi, eddig soha nem játszott műve érdemes a rögzítésre? Carl Ditters von Dittersdorf esetében is igencsak ambivalens érzéseim vannak. Kétségkívül mestere a szakmának, a XVIII. század második felének zenei köznyelve a kisújjában van. Remek, noha túlnélül ismerős témafejekkel indítja concertóit, a lassú tételben néhol egészen megejtő tud lenni. De, ahogy régi kritikákban írták volt, semmi „jellemzetes” nincs ezekben az alkotásaiban. Ismét segítségünkre lehet a történeti dokumentáció mindent felmentő anyaga: mégis jó, ha hallhatjuk ezeket a kedves és bájos műveket. Másfelől ha a zenészek játékában, az interpretáció különlegességében lenne izgalom, akkor előállhatna az a helyzet, hogy az előadók megmentik a műveket. Ez azonban nem történik meg. A Liszt Ferenc Kamarazenekar, Rolla János irányításával kissé fáradtan, az új anyag izalmát nem közvetítve játszanak. A Németországban élő kiváló oboista, Lencsés Lajos azonban ragyogó szólóival feledtetni a zenekar megszokott, csiszolt, ámde lelkesültég nélküli, fásult játékát. Lencsés valamennyi kadenciája teljes egészében saját invenció, s virtuózan, meleg és telt hangon játssza végig a hat versenyművet. (Közük egyet oboa d'amorén, ezen a csodálatosan szép tónusú, mostanában ritkán hallható instrumentumon). Szép, finom anyag ez, bár a magasba emelkedés és a mélybe szállás cseppnyi lehetőségével sem kecsgetet. Hétköznapi eledel. De hát nem csak ünnepeken szoktunk étkezni.

Pintér Tibor

HILARY HAHN

Brahms és Sztravinszkij Hegedűversenye
Hilary Hahn – hegedű, Academy of St Martin in the Fields, vezényel: Sir Neville Marriner
Sony Classical

Hilary Hahn amerikai hegedűművész nő huszonkét éves korára a világ közvetlen élmezőnyébe került, s ehhez nem kényszerült Vanessa Mae-féle, finoman szólva is vállalhatatlan kompromisszumokra. Menedzselésre, promócióra persze neki is nagy szüksége volt a nemzetközi karrierhez, de ez egy pillanatra sem járt együtt a klasszikus zene útjáról való leteréssel, vagy a szexuális kizsákmányolásnak azzal a formájával, amikor a produkciókat nem a zenei minőséggel, hanem kizárólag az előadó nőiességével próbálják eladni. Hilary ötévesen kezdett hegedülni, s első tanára, az orosz származású Klara Berkovich idejekorán felismerte, hogy a kislány östehetség, akiből a XXI. század egyik legnagyobb-szerűbb hegedűvirtuóza lehet. Tízévesen lett a philadelphiai Curtis Institute of Music növendéke, nyaranta mesterkurzusokra járt, s mikor 1999-ben diplomázott már érett művész volt, zsebében a Sony Classical exkluzív szerződésével és a világ legnagyobb koncerttermeibe szóló meghívókkal. Eddigi lemezei közül az a 2000-ben napvilágot látott album aratta a legnagyobb sikert, amelyen XX. századi amerikai szerzők (Samuel Barber és Edgar Meyer) hegedűversenyeit játssza. Ennek köszönhetően került a londoni Gramophone és BBC Music Magazine címlapjára, s nyert rangos szakmai díjakat (Deutsche Schallplattenpreis, Cannes Classical Award). Legfrissebb lemezének még jobb az esélyei a nemzetközi elismerésre. Garancia erre a széles körben ismert, populáris repertoár, a közreműködő zenekar, és a karmester Neville Marriner. Maga az interpretáció is nagyon rokonszenves: nyoma sincs benne annak az öncélú virtuozitásnak, ami a fiatal generáció legjobbjait jellemzi. A perfekt technika csak eszköz Hilary Hahn kezében ahhoz, hogy minuciózus pontossággal megrajzolja az egyes tételkaraktereket, felépítse a dramaturgiát. A két versenymű tolmácsolása etalon lehet a hegedűsök új nemzedékének.

Retkes Attila

KURTÁG, KODÁLY, VERESS

Kurtág György: *Jelek II; Árnyak; Az hit; Gérard de Nerval; In memoriam Aczél György, Kodály Zoltán: Gordonkaszonáta, op. 8; Szonatina; Adagio, Veress Sándor: Gordonkaszonáta*

Jean-Guihen Queyras – gordonka, Alexandre Tharaud – zongora

Harmonia Mundi – Karsay és Tsa

Jean-Guihen Queyras gordonkaművész nevével először Pierre Boulez 1995-ös Ligeti-felvételén találkoztam (Boulez conducts Ligeti, Deutsche Grammophon), a versenyművekből összeállított CD-n a csellóverseny szólójaként szerepelt. Mostani felvételén viszont kizárólag magyar szerzők műveiből válogatott, a kompozíciók nagyobbik része kíséret nélküli szólódarab. Az igen színvonalas összeállítás nem kevésbé színvonalas előadással és kivitelezéssel társul. Különösen szimpatikus a tájékozottságról árulkodó, igényesen megírt kísérfűzet, valamint az igyekezet a magyar helyesírás elsajátítására.

Egy-egy ilyen felvétel (mellesleg) olyan neveket is bevisz a nemzetközi zenei köztudatba, mint Bornemisza Péter, Pilinszky János vagy Tandori Dezső, akiket egyébként Nyugaton csak néhány irodalomtörténész ismer. Queyras kitűnő játékos, csellóhangja erőteljes, magvas, technikája mindvégig makulátlan. Nekem leginkább az elmúlt években szerencsére Európa-szerte újralfedezett Veress Sándor szonátájának előadása tetszett, lehet, hogy azért, mert ezt a darabot korábban egyáltalán nem ismertem, így előadási emlékeim sem fűződnek hozzá. Természetesen szólaltatta meg a Kodály-kompozíciókat is. Lényegében a Kurtág-darabok előadását sem lehet kifogásolni, de jelzi (szándékosan nem írom a „figyelmeztet!” kifejezést, hiszen egészséges folyamatról van szó), hogy a Kurtág-interpretáció elkezdte önálló életét, levált a szerzőről, s kizárólag a kottával áll kapcsolatban. A Perényi Miklós játékan szocializált hallgatóság nyilván érzi, hallja majd a különbséget, a komponistával közös, gyakran hónapokig tartó próbafolyamat elmaradását, de ez a hallgatóság egyre kevésbé lesz fontos a művek további élete szempontjából. Queyras lemeze megérdemli, hogy itthon is figyeljünk rá.

Molnár Szabolcs

DUKAY BARNABÁS

Dukay Barnabás: A mélység színén
BMC Records

A zene történeti léptekkel mérve is hosszú időn keresztül elsődlegesen közösségi funkciót töltött be, jöllehet, a zenélési alkalmak – s ezen belül zenéhez való viszony – időről időre változott. Miközben tovább él e szemlélet, mások is létjogosultságot nyertek – elég a posztmodernre utalni. Dukay Barnabás új felvétele filozófiai szintű átgondolásra készlet. Nehéz lenne hagyományosan meghatározni A mélység színén műtáját (bár a tételek megjelölése félrevezetően hagyományos; közülük öt motetta, egy az előadó-apparátusra utal – nonett –, s beszédes a centrális tétel programja: áldozati zene). Szerartás-zene, mondanám jó szívet, ám nem tartozik hozzá konkrét funkció; meditatív, próbálnám másfelől közelíteni, de olyan konstrukció nyomait vélem felfedezni, amely

tudatos szerkesztő-munkáról tanúskodik. Az intencionálási szándék tökéletes hiánya jellemzi, mely hiány tudatos, szervesen hozzátartozik Dukay zenefelfogásához. Megkockáztatnám a kinyilatkoztatás fogalmát, de az ilyen szándéktól is mentes a szerző. A hét tétel – amelyekhez megkomponáltan hozzátartoznak, tételranggal és konkrét időtartammal a tételközi szünetek – az egység érzetét kelti. Lenyomatok az Egészről, különböző időpontokban: a roueni katedrális diasorozatával rokonítanám. Időtlen pillanatképek a végtelenről – objektumok, amelyek passzívan „kinálkoznak” megismerésre. Hagományos módon is kielemezhető lenne a mű, de szerzői szándék miatt leperegnek a történeti zenéknél bevált közelítési módok. Adekvát szempontok híján arra az érzetre szorítkoznék hogy az átértelmezések következtében új dimenziók között találja magát a hallgató. Mintha megszűnt volna a hagyományos értelemben vett, de bizonyos szempontból még a XX. században is érvényes zenei tér és idő. Az ilyen zene hallgatásához ideális az egyedüllét, a mindennapoktól elvonatkoztatás, belső figyelem. Az előadás perfekt, s hangképek már-már auditív objektum érzetét keltik.

Fittler Katalin

BASIC EDITION

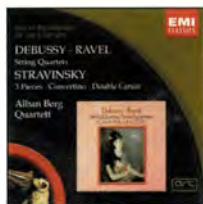
OLCSÓ KLASSZIKUS CD SZOROZAT

Warner Classics HUNGARY

Bővebb információk:
www.warnermusic.hu
Warner Music Hungary
(06-1) 391-15-00

Ajánlott fogyasztói ár: 1200,- Ft

BOTFÜLŰEKNEK ÉS VÁJT FÜLŰEKNEK

ALBAN BERG KVARTETT

Debussy, Ravel és Sztravinszkij művei
EMI Classics

Aki január 25-én, a Zeneakadémián nem hallhatta személyesen az Alban Berg Vonósnégyest, most kárpótolhatja magát egy XX. századi kompozíciókat tartalmazó albummal. Az osztrák kvartett – amelynek primáriusa Günter Pichler, második hegedűse Gerhard Schulz, brácsása Thomas Kakuska, csellistája Valentin Erben – 1984-ben játszotta lemezre Sztravinszkij Három darab vonósnégyesre című miniatűr-sorozatát, illetve Concertinóját és Kettős kánonját, két évvel később pedig a francia impresszionista kamarazene két csodálatos remekművét, Debussy és Ravel Vonósnégyesét. A két, eredetileg különböző LP-ken kiadott produkció most közös CD-re került, s megállapíthatjuk, hogy a klasszikus-romantikus iskolán nevelkedett Berg Kvartett már tizenöt-tizenhét éve is remekül értette a modern vonósnégyes-hangzás lényegét.

JORDI SAVALL

Ostinato
Hespèrion XXI kamarazenekar, Jordi Savall
Alia Vox – Karsay és Társa

A katalán viola da gamba-játékos és zenekarvezető, Jordi Savall a historikus előadói gyakorlat emblematikus személyisége, aki kora barokk hangszeres tradíció feltérképezésével épp oly elévülhetetlen érdemeket szerzett, mint néhány forradalmian újszerű Bach-interpretációval. Lemezkiadója, az Alia Vox az elmúlt években sorra nyerte a legrangosabb külföldi díjakat, s örömmel tapasztaljuk, hogy ezek a kiadványok most már Magyarországon is hozzáférhetők. Savall és Hespèrion XXI névre keresztelt nemzetközi együttesének legújabb produkciója tematikus album: egy jellegzetes kompozíciós technika, az ostinato-basszus fejlődését kíséri figyelemmel, ibériai, olasz, angol és német példák bemutatásával, az 1500-as évek közepétől az 1600-as évek végéig. Cseppet sem didaktikus, sőt nagyon is élvezetes produkció az Ostinato.

BERIO ÉS A NÉPZENE

Luciano Berio: Voci, Naturale
Kim Kashkashian (brácsa)
ECM – MusiCDome

Az ECM kiadó legendás New Series sorozatának legfrissebb darabja Luciano Berio szerzői lemeze, amelynek főszereplője a hamarosan ismét Magyarországon koncertező brácsaművész, Kim Kashkashian. A lemez koncepciója – bármilyen furcsának tűnik is – pontosan megegyezik a Muzsikás együttes néhány évvel ezelőtti Bartók-albumának alap gondolatával. A hetvenhat esztendő Berio két kompozíciója – a brácsára és zenekarra írt Voci, illetve a brácsát és ütőhangszereket foglalkoztató Naturale – között, archiv felvételekről meghallgathatók azok az ötvenes-hatvanas években gyűjtött szicíliai népdalok, amelyekre Berio a két darabot építette. Különös megfigyelni, hogyan fonódik össze a folklór és a klasszikus zene, miként épül be a siracusai és agrigentói parasztasszonyok éneke a magasrendű kortárs alkotásokba.

ÚJÉVI KONCERT 2002

Bécsi Filharmonikusok, vezényel: Seiji Ozawa
Philips – Universal

A 2001-es bécsi újévi koncert felvétele – Nikolaus Harnoncourt vezényletével – a Teldec történetének egyik legnagyobb kereskedelmi sikere lett. Nem csoda, hogy a Philips sem akart lemaradni a versenyben, s ezért példás gyorsasággal piacra dobta az idei újévi koncertet, amelynek dirigense Seiji Ozawa volt. Megosztanak a vélemények, hogy a japán-amerikai karmester hogyan birkózott meg a zenei anyanyelvétől nyilvánvalóan igencsak távol eső Strauss-keringőkkel és -polkákkal, az viszont tény, hogy a felvétel nagyon szépen sikerült: elegánsan szárnyalnak a vonósok, fényeseka fűvös hangszínek. Persze nagy kérdés, hogy ugyanazt a bécsi zenét érdemes-e sokadszor is megvásárolni. A kiadó erre egy világpremierrel adott csattanós választ: Joseph Hellmesberger Danse diabolique-ja még sohasem szerepelt újévi koncerten, s így az azok alapján kiadott lemezekben sem.

FESTIVÁLZENEKAR – DVOŘÁK

Dvořák: Szláv táncok
Budapesti Fesztiválzenekar, vezényel: Fischer Iván
Philips – Universal

Már-már közhelynek számít, hogy Fischer Iván és a Budapesti Fesztiválzenekar az elmúlt években valószínűleg Dvořák-specialistává képezte magát. A világszerte nagy sikert aratott VIII. és IX. szimfónia után – amely több nemzetközi elismerés mellett novemberben a Gramofon szakmai szavazásának kategóriadíját is elnyerte – most a Szláv táncok két sorozatát (op. 46, op. 72) adták ki. Összesen tizenhat tétel, miniatűrök és kicsit terjedelmesebbek, melyek felvonultatják a szláv nemzeti romantika minden szépségét: hol szélesen áradó dalmotokat és szíve markoló harmóniákat, hol a cseh életöröm és életigenlés karakterisztikus stílusjegyeit. A jelek szerint a Fesztiválzenekar egyre inkább a Philips „Közép-Európa felelőse” lesz, ami további sikeres albumok megjelenését ígéri.

JEVGENYIJ KISZIN

Bach–Busoni, Glinka és Muszorgszkij
Jevgenyij Kiszin – zongora
RCA Victor – BMG

Az egykori moszkvai csodagyerek, a most harmintesztendő Jevgenyij Kiszin új stúdiólemezzel jelentkezett. A CD gerincét szülőhazájának muzikája alkotja: egy rövid Glinka-karakterdarab (Balakirev átiratában), valamint Muszorgszkij gyakran játszott, ha úgy tetszik, agyoncsépeelt, de még sokadszori meghallgatásra is szellemes és izgalmas ciklusa, az Egy kiállítás képei. Az orosz romantikát Johann Sebastian Bach C-dúr toccatája előzi meg, Ferruccio Busoni átiratában. Ezt a műsorválasztást nehéz megmagyarázni: nem éppen hagyományos, de nem is túlságosan merész, tematikusnak sem mondható, és semmiféle határozott koncepció nem fedezhető fel benne. Ellenérzéseinket azonban háttérbe szorítja Kiszin játéka: a technikai perfekcióhoz olyan poétikus érzékenység társul, ami valóban csak a „kiválasztottak” sajátja.

GIUSEPPE TARTINI

Tartini: Hegedűversenyek
Paulik László (hegedű) és az Orfeo Zenekar, Vezényel: Vashegyi György
Hungaroton Classic

Ismét egy világpremierként megjelent újdonság a Hungarotontól, ráadásul nemzetközi szinten is versenyképes, minden tekintetben hiteles előadásban. A hazai régizenei előadói praxis meghatározó egyénisége, Vashegyi György és zenekara, az Orfeo ezúttal Giuseppe Tartini négy hegedűversenyét rögzítette CD-re, az együttes koncertmestere, Paulik László szólójával. Maga a zene leginkább Vivaldira emlékeztet: az összes darab a gyors-lassúgyors formamodellt követi, virtuóz szólókkal, bravúros cadenzákkal. Paulik magabiztos, s ugyanakkor kellően érzékeny hegedűs, a zenekar pedig nagyon érzi ezt az érett barokk stílust: a hatásosan alkalmazott dinamikai kontrasztokhoz tökéletes frazeálás társul, és a hangszercsoportok arányai is kifogástalanok.

SZÉKELY ZOLTÁN

Nagy magyar zeneművészek – Székely Zoltán (hegedű)
Hungaroton Classic

Egy nagy formátumú művész-egyéniségnek, legendás idők legendás tanújának állít emléket a Hungaroton Nagy magyar zeneművészek sorozatának legfrissebb darabja, a tavaly ősszel, kilencvenhét éves korában elhunyt Székely Zoltán portrélemeze. A főlényes technikai tudását valóságos zenei költészettel párosító hegedűművész hatalmas utat tett meg egy kis Komárom megyei faluból, Kocsról a budapesti Zeneakadémiáig, majd Brüsszelig és Amerikáig. Alig húszévesen Bartók Béla kamarapartnerre lett, s évtizedeken átívelő barátságuk önálló fejezet lehet a bartóki életmű vizsgálatakor. Az album fénypontja kétségtelenül Bartók Hegedűversenye 1939. március 23-ai, amszterdami ősbemutatójának felvétele, a Concertgebouw Zenekar közreműködésével, Willem Mengelberg vezényletével.

KRZYSZTOF PENDERECKI

Penderecki: Klarinétverseny, Fuvolaverseny, Agnus Dei
Koch International Poland – MusiCDome

Az utóbbi tiz-tizenkét évben ritkán került a kezünkbe lengyel kiadású klasszikus CD, így érdeklődéssel vártuk a Koch International Poland újdonságát, amelyen Krzysztof Penderecki kompozíciói hallhatók, az egykor Menuhin vezette Sinfonia Varsovia közreműködésével, a szerző vezényletével. Nem éppen könnyű muzika, háttérzeneként aligha lehet meghallgatni, de ha van hetvenöt percünk az elmélyülésre, érdemes két versenymű, illetve egy egyházzenei tétel segítségével bepillantani a korszakos jelentőségű komponista műhelyébe. A világpremierként felhangzó Klarinétverseny szólistája a rövidesen Budapestre látogató Dimitri Askhenazy, míg a Fuvolaverseny szólóját David Aguilar játssza, majd a válogatást a Wyszyński bitoros emlékére írt Lengyel Requiem Agnus Dei tétele zárja.

LISZT, GOLDMARK,
RÓZSA MIKLÓS

Magyar szerzők művei gordonkára és zongorára, Szabó Péter (gordonka), Krausz Adrienne (zongora)
Hungaroton Classic

Szabó Péter, a salzburgi Camerata Academica és a Budapesti Fesztiválzenekar szólócsellistája, illetve a Párizsban élő Krausz Adrienne – aki többek között Shlomo Mintz állandó kamarapartnerre – Rózsa Miklós, Goldmark Károly és Liszt Ferenc alkotásaiból állított össze egy lemezre valót. Rózsa – utóbb sikeres hollywoodi filmzeneszerző – mindössze huszonnégy évesen, 1931-ben írta jellegzetesen magyar motívokú Duóját. Goldmark 1890-ben keletkezett Gordonka-zongora szonátája Brahms hatását tükrözi, míg Liszt Ferenc oeuvre-jét a Consolations (Vigasztalások) című zongoraciklus Jules de Swert nevéhez fűződő átirata reprezentálja. Meleg színek, pompás arányérzék, támadhatatlan technikai felkészültség – ezek a legfőbb jellemzői az összecsiszolt, minőségi interpretációnak.

EGRI & PERTIS DUÓ

Liszt Ferenc négykezes és kétzongorás átiratai, Egrí Monika és Pertis Attila – zongora
Hungaroton Classic

Az Egrí & Pertis Duó – vagyis a Bécsben élő, de itthon is rendszeresen hallható Egrí Monika és Pertis Attila – visszatért a kiindulópont-hoz. 1998-ban megjelent első, díjnyertes Hungaroton-lemezükön Liszt Ferenc kézzongorás operaátiratait, parafrazisait, reminiscenciáit játszották, s most, négy évvel később, egy Mendelssohn-, egy Pleyel- és egy Chopin-albummal a hátuk mögött visszatértek Liszt életművéhez. Az új CD-n a Rákóczi-induló kétzongorás átirata, valamint az ugyancsak kétzongorás Nagy koncertdarab (Mendelssohn Dalok szöveg nélkül című ciklusa nyomán) mellett egy különleges négykezes sorozat is helyet kapott. Schubert 4 indulója eredetileg is négy kézre íródott, Liszt az apparátuson nem változott, mégis teljesen új ruhába öltöztette a sorozatot. A felvétel nagy érdeme, hogy bepillantást enged a zeneköltő műhelytitkaiba.

TAKÁCS JENŐ

Trió-rapszódia, Hegedű-zongora szonáta, Goumbri, Tiberika, Sonata concertante
Fonó Records

„Ausztriában magyar, Magyarországon osztrák, Amerikában újra magyar komponista vagyok, Kairóban pedig az egyiptomi Bartóknak hívtak. Szülőföldem a magyar-osztrák határvidék, a mai Burgenland. A honvágy ide mindig visszahúzott” – vallotta pályájára visszatekintve a magyar zeneszerzés doyenje, a szeptemberben századik születésnapját ünneplő Takács Jenő. A Soprontól alig tizenöt kilométerre, Zinnfalván élő komponista kamarazenei terméséből állított össze egy CD-re valót az ugyancsak Ausztriában élő hegedűművész, Szabó Attila, osztrák hegedűs kollégája, Manfred Plessl, valamint Székely Attila (cselló), Keveházi Gyöngyi és Fellegi Ádám (zongora) közreműködésével. A legkorábbi darab (Hegedű-zongora szonáta) Takács diákeveiből, a huszas évek elejéről, a legkésőbbi (Tiberika-duók) 1978-ból való.

**EWALD RÉZFÜVÖS
KVINTETT**

**Madrigálok, valamint Bach, Haydn és Brahms művei Szentpáli Roland átíratában
Gramy Records**

Szentpáli Roland, a huszonéves generáció ígéretes tehetségű tubaművésze és zeneszerzője merész vállalkozásba fogott. Barátai, az Ewald Rézfűvös Kvintett számára átíratokat készített az európai zenetörténet különböző korszakainak remekműveiből. Így került a lemezre Gastoldi, Senfi, Certon, Isaac és Farmer egy-egy reneszánsz madrigálja, három Bach-kantáta részletei, valamint egy Haydn-kvartett és egy Brahms-kvintett átírata. A két trombitás, Bakó Levente és Tarkó Tamás, a kürtös Kovalcsik András, a harsonás Káip Róbert és a tubás Kelemen Tamás remekül oldotta meg a feladatot: a rézfűvös hangszereken nem egyszerűen reprodukálják az eredeti darabokat, hanem új színekkel gazdagítják azokat, kiemelve a rejtett szépségeket. Itt az ideje, hogy a többszörös nemzetközi versenygyőztes Ewald kvintettet a magyar közönség is jobban megismerje.

FELLETÁR MELINDA

**Feltétár Melinda hárfaművész portrélemeze
PicTon Kft. – BCC Stúdió**

Tíz-húsz éve még el sem tudtuk képzelni, hogy egy magyar hárfaművésznél önálló portrélemeze legyen. A pengetős instrumentum itthon hosszú évtizedeken át csupán a zenekari produkciók szerény közreműködője volt. Vigh Andrea koncertjeinek, lemezeinek, illetve az általa életre hívott gödöllői nemzetközi hárfafesztiválnak köszönhető, hogy a hárfa – mint autonóm koncerthangszer – visszanyerte régi rangját. A Szegeden tanító és koncertező Feltétár Melinda szólólemeze négyszáz év muzsikája segítségével fest vonzó képet a hárfa múltjáról és jelenéről. Spanyol táncok, Glínka, Donizetti, Tournier, Pierné, Smetana, Debussy és az angol kortárs szerző, David Watkins alkotásai magabiztos hangszerkezeléssel, kelően változatos interpretációban szólalnak meg. Kiemelkedő a Smetana nyomán, Ganus Trnček által komponált Moldova-fantázia.

**ÍR, WALESI ÉS SKÓT
DALOK**

**Beethoven Ír,
wales-i és skót népdalfeldolgozásai
Astrée – MusicDome**

Egy német zeneszerző ír, skót és wales-i népdalfeldolgozásai, francia kiadásban. Igazi nemzetközi koprodukció eredménye az Astrée kiadó újdonsága, amelyen huszonnégy Beethoven-dal hallható, historikus előadásban. Beethovennek a szigetországi folklórból táplálkozó dalait jó néhány zenetörténész marginálisnak tartja, s nem felejtik el megemlíteni, hogy ezek a kompozíciók megrendelésre készültek, így a zeneköltőt valószínűleg nem a skót, ír és wales-i tradíció iránti vonzalom, hanem a pénzszerzés lehetősége motiválta. Tény, hogy a huszonnégy kis dal nem kelhet versenyre az Erica-szimfóniával vagy a Kreutzer-szonátával. Mégis érdemes felfedezni őket, s ebben segít Sophie Daneman (szoprán), Paul Agnew (tenor), Peter Harvey (bariton), Jerome Hantai (fortepiano), Alessandro Moccia (hegedű) és Alix Verzier (cselló) előadása.

BACH MŰVEI FAGOTTON

**Hargitai Géza István (fagott),
Várallyay Ágnes (csembaló)
Rana in Fabula**

„Mintha az örök harmónia társalogna önmagával; ahogyan Isten keblében zenghetett, mielőtt a világot megalkotta”. E szavakkal jellemezte Johann Sebastian Bach művészetét a német felvilágosodás költő-óriása, Goethe, s e szavakat választotta mottóul Bach-lemezéhez Hargitai Géza István fagott- és Várallyay Ágnes csembalóművész. Hargitai érdeklődésének középpontjában régóta Vivaldi, illetve Bach kompozícióinak fagotton való megszólaltatása áll, s most három, eredetileg viola da gamba-ra és csembalóra írt szonátából, illetve az Esz-dúr cselló szólószvitből állított össze egy albumra valót. Ez az interpretáció nem tekinthető kreatív újraértelmezésnek, „csupán” korrekt, pontos reprodukálás. A magánkiadásban, Rana in Fabula márkanével megjelent CD így is megérdemli, hogy hirt adjunk róla.

JOHANNA BEISTEINER

**Dance-Fantasy
Johanna Beisteiner – gitár
Gramy Records**

Az alig huszonöt esztendőös osztrák klasszikus gitárművész, Johanna Beisteiner úgy állította össze Magyarországon megjelent szólólemezőnek anyagát, hogy azok is megbarátkozzanak a hangszerrel, akik eddig csak Joe Satriani, Gary Moore vagy Yngwie J. Malmsteen – egyszóval a „gitáryűvő” rockzenészek – játékát kedvelték. Beisteiner a Dance-Fantasy című albumon a latin repertoárra helyezte a hangsúlyt. A francia impresszionisták spanyol kor- és pályatársa, Isaac Albéniz kompozíciója, a Spanyol szvit részletei nyitják a válogatást, majd a gitárodalom két klasszikusa, Barrios és Tárrega egy-egy alkotása következik. „Kakukktójás” a fiatal magyar szerző, Gulya Róbert Tündértánc – amit kifejezetten Johannának ajánlott –, míg végül két Piazzolla-tangó csendül fel. (Johanna Beisteinert bemutató cikkünket a 42. oldalon olvashatják.)

CARMINA BURANA

**Carl Orff: Carmina Burana
Vezényel: Donald Runnicles
Telarc – Karsay és Társa**

Carl Orff klasszikusa, a Carmina Burana szinte megszületése (1937) óta slágerszám: nincs olyan negyedév, hogy ne jelenne meg belőle legalább egy új hanglemezfelvétel. A bajorországi bencés tradícióra visszavezethető remekműről tehát már nehéz újat mondani, s ez a Telarc kiadványán szereplő amerikai előadónak sem sikerül. Az interpretáció kifejezetten hagyománytisztelő, kerüli a szélsőségeket, színvonala pedig egyenletesen magas, ezért elsősorban azoknak ajánlható, akik most ismerkednek meg Orff muzsikájával. A szólisták közül kiemelkedik a tenorista Stanford Olsen. Az amerikai kórus- és zenekari kultúra az elmúlt évtizedekben hihetetlenül megerősödött: ezt bizonyítja a Gwinnett Young Singers, valamint az Atlanta Symphony Orchestra and Chorus kifejezetten magabiztos produkciója.

A gitár Paganinije – Paganini gitárja Johanna Beisteiner első szólóalbuma

Manapság, amikor a klasszikus gitár kapcsán jóval gyakrabban ballani virtuóz és magas bőfokon zenélő flamenco-előadókról, igazán meglepő, ha egy tehetséges bölgy kezében látni a nemes hangszer. Az Osztrák Johanna Beisteiner odaadó kutatója a hangszer klasszikus repertoárjának, de szívesen néz szembe kortárs művek kibívásával is. Első lemezét (Dance-Fantasy – recenziónk a 40. oldalon) Magyarországon jelentette meg, a Grammy kiadó gondozásában – nem véletlenül.

Niccolò Paganini gitárja – saját kezű szígnőjével ellátva

A lemez a gitárrepertoár egy-egy klasszikusa, Albéniz, Tárrega, Piazzolla művei mellett a fiatal magyar zeneszerző, Gulya Róbert darabját is tartalmazza, amelyet kifejezetten Beisteiner számára írt. „Róbert posztgraduális képzésen vett részt Bécsben, amikor hallottam a koncertjét, ami után rögtön fel akartam venni vele a kapcsolatot, mert szerettem volna, ha komponálna egy darabot gitárra” – emlékszik vissza Johanna a szokatlan rendelésre. – „Ez egyrészt nagyon hízogó volt a számára, másrészt azonban ugyancsak rájlesztettem: azelőtt ugyanis egyáltalán nem foglalkozott a hangszer természetével. Bár sokat panaszkodott munka közben, nagyon jól megbirkózott a feladattal. Elég hosszú időt igényelt az új darab megtanulása, de az eredményt csodálatosnak tartom. Zenei szempontból ugyanúgy, mint a stílusom kiterjesztése területén is.”

„Paco de Lucíáé minden elismerésem” – válaszol a művész arra a kérdésre, vajon neki mi a véleménye a napjainkban virágzó flamenco-kultuszról. – „A flamenco nagyon sok összetevőből alakult ki, melyek közül az egyik kétségtelenül a klasszikus ibériai zene. Néhány hangszeres technikai elem máig megtalálható mindkét műfajban. A legfontosabb különbség az, hogy a flamenco a rendkívül feszes és pattogós ritmusra épül, míg a klasszikus gitár játéka szabadabb, hiszen a tempóingadozások az érzelmi hullámzások kifejezését szolgálják.” A klasszikus szológitár már a XIX. században is nagyon népszerű volt. Kevesen tudják, hogy a romantika egyik kimagasló gitárművésze Niccolò Paganini volt. A legendás zeneszerző és hegedűvirtuóz egy bájos hercegnő hatására fordította figyelmét a gitárra, aki nagyon kedvelte a hangszer hangzását és repertoárját. Ez a rajongás igencsak ambíciózussá tette az akkor már elismert művészt – az indokot talán nem is kell említeni. Beisteiner nemcsak a romantika repertoárját kedveli, ha-

nem a reneszánsz oly gazdag pengetős hangszerekre írott anyagából is válogat. Soha nem gondolt viszont arra, hogy a gitárt kiegészítse egykorú hangszerekkel, lanttal, vagy a még archaikusabb chitarronéval. „Sok gitárművész így tesz, különösen a XX. század közepe táján volt divatja a régi pengetős hangszereknek” – mondja Beisteiner. – „A kettő azonban annyira más játéktechnikát, stílust, alaphozzáállást igényel, hogy egyszerre a nem is lehet magas szinten elsajátítani. Bár a gitár dinamikai lehetőségei korlátozottak, a mai, modern építésű gitároknak azonban már meg kell felelniük egy nagyobb hangversenyterem akusztikai igényeinek.”

H. Magyar Kornél

N-N Jazz Hangszerház

2600 Vác, Kossuth u. 15.
Tel/fax: 06 27/ 510-500, 510-501
E-mail:
imrohanga@mail.digitel2002.hu

Kezes nélküli
hitelképesség!

Új és használt
hangszerek adás-
vétele, komoly- és
könnyűzenei kották
nagy választékban.

A Gramofon magazinban szereplő CD-k megvásárolhatók, megrendelhetők az **AMADEUS** Zeneszalomban

(V. Szende Pál u. 1.
tel: 318 66 91),
ahol kiemelt klasszikus
és jazz választékkal
várjuk kedves
Vásárlóinkat.

Az Üzletlanc
további CD boltjai:

ZENEÁRUHÁZ,
VI. Jókai u. 40.

ZENESZALON,
V. Vörösmarty tér 1.

ZENESAROK,
József körút és
Baross u. sarok

CAMPONA, XXII.
Nagytényi út 35-37.

Újraélheti a zenét!

Üzletünkben
a gregoriántól
a kortárs zenéig
hanglemezen
mindent megtalál
– ha mégsem, kívánságát
előjegyezzük,
számon tartjuk.

Egyéb szolgáltatásainkról
kérjen további
felvilágosítást!

CD Centrum

Klasszikus Zene

Jazz

Népzene

World Music

Gyerekenek

A Gellőhöz
egy percre
a CD Centrumban

811 Magyar János utca 4.
Tel: 353 36 08

Nyitva:

H-P: 12-19

Szo: 10-13

Bemelés
postai utánvétellel is

Jandó Jenő első ötven éve

Koncertezés, tanítás
és lemezfelvétel

50

Jandó Jenő február elsején ünnepelte ötvenedik születésnapját. Ligeti András vezényletével a Matáv Szimfonikus Zenekar a Zeneakadémián adott születésnapi koncertet, ahol Brahms Akadémiai Ünnepi nyitánya mellett két zongoraversenye (d-moll és B-dúr) csendült fel Jandó Jenő tolmácsolásában. A pécsi születésű zongoraművész a legendás tanár és zeneszerző, Kadosa Pál növendékeként diplomázott a Zeneakadémián, amelynek jelenleg egyetemi docense. Jandó Jenő szólísta karrierje a hetvenes évektől kezdve töretlenül jutott el a világhírig. Számos versenydíj és elismerés birtokosa, érdemes művész, a Liszt-, Bartók-Pásztory- és Kossuth-díj kitüntetettje. Jandó Jenő nemcsak az itthoni és külföldi koncertpódiumok gyakorta fellépő vendége, hanem egyike a legtöbb hanglezfelvételt készítő zenészeknek is.

Jandó Jenő 1952-ben született Pécsen. Édesanyja elmondása szerint előbb tudott tisztán énekelni, mint beszélni. Kedvenc játéka az volt, hogy a családi pianón keresgélte a gyermekdalok hangjait. Zenész szülei nem akartak csodagyereket nevelni elsősülött fiukból, de az édesanya végül elvite volt zongoratanárnőjéhez, Weininger Margit-hoz a hatéves gyermeket.

„**Weininger Margit** fantasztikusan jó technikai alapokat adott.

A zongorista számára létfontosságú a hüvelykujj. Margit néni külön törődött azzal, hogy növendékek ujjai megfelelően rugalmasak és hajlékonyak legyenek. Nála sajátítottam el például a darabok gyors memorizálását is, így elmondhatom, hogy szerencsés vagyok, amiért ő alapozta meg tudásomat.”

Jandó Jenő **nagyon gyorsan fejlődött** a kiváló pedagógus irányításával, 11 évesen a pécsi konzervatórium növendéke lett. Tanárnője, Polgár Marianne Kadosa Pál és Nemes Katalin növendéke volt a Zeneakadémián. Nem meglepő, hogy a 16 éves Jandó Jenő, immár a budapesti Zeneakadémia növendéke először Nemes Katalin, majd Kadosa Pál tanítványa lett.

Kadosa Pál 75. születésnapja alkalmából hangversenyt adtak növendékei. A Mester körül a legkedvesebb tanítványok: (jobbról) Kocsis Zoltán, Schiff András, Jandó Jenő, Kiss Gyula és Ránki Dezső.

„**Különleges kompánia volt, az biztos. Kadosa Pál azért is nagyszerű tanár volt, mert mindenkit hagyott olyan egyéniségnek, amilyenek születtek. Senkit nem akart megváltoztatni. Nem sok kis Kadosa Pált akart nevelni belőlünk.**”

A Magyar Rádió 1973-as zongoraversenyének győztese külföldön is sikerrel vett részt sok megmérettetésen. Többek között a milánói Dino Ciani-, a versailles-i Cziffra György- és a sydney-i nemzetközi verseny díját hozta haza.

„**Nagyon erős volt a zongorista mezőny a Zeneakadémián. Kocsis Zoltánnal és Ránki Dezsővel voltunk évfolyamtársak. Feleltünk járt Lantos István és Falvai Sándor. Alattunk Schiff András és Rohmann Imre. Sosem volt köztünk rivalizálás, utálkozás. Visszont a becsfalyunkat tüzelte, hogy melyikünk a jobb.**”

A Zeneakadémia elvégzése után sorra kapta a meghívásokat a világ hangversenytermeibe. Nem csak Európa-szerte turnézott, az Antarktisz kivételével eljutott a világ összes kontinensére.

„**Nagyon szeretek tanítani. A Zeneakadémián 1974 óta tanítok, de rendszeresen bívnak egy tokiói magánegyetemre is. Szeretem a japánok mentalitását, érdekel a kultúrájuk, hogy mit esznek és isznak. A legrokonszenvesebb, hogy gondosan őrzik hagyományait, miközben nagyon nyitottak az európai kultúra felé.**”

A fő hangsúly persze a szólista pályán van. Szerinte ő sosem volt az, aki menedzselni tudta volna magát. Nem az a kopogtatós fajta – mondják ma is róla. Ennek ellenére rengeteg meghívása van. Jandó Jenő pedig szívesen megy nemcsak külföldre, de vidékre is.

„**Magam is vidéki vagyok. Tudom, hogy milyen hatalmas különbség van a főváros és a vidék között, Budapest javára. Ha csak arra gondolok, hogy Budapesten mennyi színbázis van, és nincs olyan este, hogy ne lenne legalább egy hangverseny valahol a városban, akkor még inkább kötelességemnek érzem a vidéki vendégszerepléseket.**”

A Cziffra György nevével fémjelzett versenyen kétszer indult. A Cziffra Alapítvány díját 1983-ban először Jandó Jenő kapta. A kép az ünnepélyes díjátadón készült.

Jandó Jenő elkötelezett híve a kamarazenének. Kifejezetten szeret zongorakiséroként fellépni. A dalkísérést nagyon magasrendű műfajnak tartja, és nem csak azért, mert felesége, Takács Tamara énekművész. A képen Nicolai Gedda partnereként látható, mellette volt tanítványa, Deák László.

Göncz Árpád köztársasági elnök 1997-ben átadta Jandó Jenőnek a Kossuth-díjat, művészi pályája eddigi legmagasabb állami elismerését

Sine Morbo Művészeti Estek

mens sana in corpore sano

Támogatással a világhírnév felé

Fiatalok, lelkesek és nagyon tehetségesek.
Művészek, akiket még nem sokan ismernek,
pedig ők azok, akik néhány év múlva nemcsak
hazánkban, hanem külföldön is ismertek lesznek.

A **GlaxoSmithKline** célul tűzte ki az ifjú művészek támogatását: a nemzetközi versenyek, tanulmányutak mellett a fiatal művészeknek – a **Sine Morbo Művészeti Estek** keretében – saját rendezvényein, konferenciáin is bemutatkozási lehetőséget biztosít. A fellépés kölcsönös értékeket képvisel: a zeneakadémiai növendékeknek egy újabb lehetőség ismertségük növelésére, a konferencia, szakmai program résztvevőinek pedig színvonalas zenei program.

A támogatott művészek:

Hajnóczy Júlia – ének
Tóth Péter – zongora
EWALD Rézfúvós kvintett

Karosi Bálint – orgona, klarinét
Seres Dóra – fuvola
Zempléni Szabolcs – kürt
Malomvölgyi Márta – oboa
Farkas Gábor – zongora
Hollókői Huba – hegedű
Jobbágy Szemőke – hegedű
Rohmann Ditta – gordonka
Somodari Péter – gordonka

A **GlaxoSmithKline** a fiatal művészek mellett a zeneértő közönségnek is kedveskedni szeretne, ennek érdekében kezdte el klubkártya hálózatának kialakítását.

A **Sine Morbo klubkártya** tulajdonosokat rendszeresen tájékoztatja a **Forrás Koncertek** helyszínéről és időpontjáról, akik a kártya felmutatásával kedvezményes áron válhatnak belépőjegyeket a hangversenyekre.

A támogatott művészek idén négy alkalommal mutatkoznak be önálló koncert keretében a közönség előtt.

A koncertek időpontja és helyszíne:

Március 22. – Gödöllői Királyi Koncert
Május 12. – Gödöllői Királyi Kastély
November 22. – Zeneakadémia
December 14. – Gödöllői Királyi Kastély

A legközelebbi koncert – amelyen fiatal művész lép fel – március 8-án lesz: **Gulyás Dénes** és **Vigh Andrea** hangversenyén az egyik kiemelten támogatott művész, **Hajnóczy Júlia**, szopránénekes közreműködik, aki Gulyás Dénes növendéke a **Zeneakadémián**.

www.gsk.hu

anekdota szerint egy lantos élete felét hangolással töltötte. Részben ez lehetett a hangszer kihalásának az oka, részben pedig az, hogy a számunkra szinte felfoghatatlanul nagy tudású lantmesterek tabulatúrában jegyezték le műveiket ami a többi hangszeres számára olvashatatlan volt. Érdekes, hogy manapság rockgitárosok körében bevett gyakorlat a tabulatúra-olvasás, amely persze csak elveiben hasonlít a reneszánsz tabulatúrára. Az is érdekes, hogy a gitár a tizenkilencedik századra négyhúrúvá vált, és méretét tekintve kicsi hangszerből kicsit a lantnál is nagyobbra nőtt, szinte pontosan betöltve ezzel a reneszánsz lant szerepét a nyugati világban.

Talán még ennél is érdekesebb, hogy az arab lant a középkor óta gyakorlatilag változatlan formában fennmaradt. Egyiptomban jártamban észrevettem, hogy a helyi népszerű zenének szerves része az ud. A nemzetközi jazzéletben körülbelül egy évtizede jelent meg dominánsan a hangszer. Lehet, hogy a nyugati értelmiség öbölháború miatt érzett lelkiismeret-furdalásából fakadt az érdeklődés, de mindenesetre számos remek udos jazz- vagy világzenei lemezzel lettünk gazdagabbak. Rabi Abou-Khalil például jazz zenészek rendkívül pazar névsorával készített gyönyörű felvételeket. Anouar Brahem az ECM lemeztársaságnál kiadott meglehetősen lírikus hangulatú lemezeivel lopta be magát a szívembe, manapság pedig Dhafer Youssef tűnik egyre megállíthatatlanabban bekerülni a nemzetközi jazz köztudatába.

Juhász Gábor

Perzsi Közélet-Képek

A minap abban a ritka szerencsében lehettem részem, hogy élőben hallhattam egy autentikus perzsa zenekart a Pesti Vigadóban. A budapesti Iráni Nagykövetség által az iszlám forradalom győzelmének 23. évfordulója alkalmából szervezett ünnepségen – nagy meglepetésemre – kétszáznál is több perzsa egybegyűlt és tucatnyi magyar vendég hallgatta a meghívott zenekart. Az öttagú együttes perzsa klasszikus zenét, valamint néhány kurd, lori népzenei számot adott elő eredeti hangszereken. Meghatározó volt bennük az énekes szólista igen kifejező, elragadóan érzelmes előadásmódja, a két dobos (*tombak* és *daf*) technikája pedig egyenesen lenyűgözőt! Ilyesmit eddig még csak hangfelvételtől hallottam, illetve a Muzzik tévécsatornán már láttam is, de néhány méterrel élvezni e briliáns zenészek összjátékát mindennél izgalmasabb élmény volt! (A Gramofon 2001. nyári számában olvasható egy perzsa női zenekar, a Rozaneh CD-jének ismertetése.) Perzsa zenét játszó formáció Magyarországon nincs. Viszont török, arab, őrmény népzene és ezek elemeivel kevert popzene játszanak néhányan.

Mielőtt a fontosabb zenekarokat megnevezném, egyet feltétlenül le kell szögezнем: jelenleg itthon ahány zenekar van, annyiféle stílus! Ebből következően nem nagyon beszélhetünk köztük levő versengésről, versenyről, konkurenciaharcról, és képtelenség összehasonlítani őket. Hiszen, ami az egyik nép zenéjében, egy bizonyos stílusban kedvelt, megfelelő, az a másikban hibás, stílustalan, vagy éppenséggel még tiltott is! Ugyanakkor, a közel-keletiekkel ellentétben a hazai együtteseket egyáltalán nem köli semmiféle szigorú szabály, tradíció, így alapvetően mindenki azt, és úgy játszik, amit és ahogy akar! Ez, úgy érzem, jól is van így, hiszen Európában vagyunk. Ezeket a zenéket eredeti közegükből kiragadva, eredeti funkcióiktól megfosztva, „átlagos” európai közönségnek nem is lenne értelme szóra tálni. Nem kell mereven ragaszkodnunk a tradíciókhoz. Természetesen, ha például Németországban a nagyszámú török kisebbségnek játszanak török művészek, mondjuk vallásos zenét, vagy Franciaországban algériaiaknak, akkor az eredeti funkció tartható és tartandó. De itthon, a túlnyomórészt laikus, magyar közönség szórakoztatásánál más szempontok dominálnak. Ezek a szempontok – hogy, hogy nem – sokszor anyagiak.

Hastánc: csak a szemnek?

Szomorú példaként a hastáncművészetet kell említenem. Sajnos Európában, és legutóbb itthon, Magyarországon a hastáncot teljesen lejáratták! Körülbelül a sztriptízzel egy kategóriába degradálták azok, akik az utóbbi egy-két év divathullámát meglovagolva, jó üzletet számítolva szélhámos ríszálásba kezdtek! Ne felejtsük el, hogy a Közel-Keleten az eredeti hastáncművészetnek a szigorú muszlim szokások nagyon komoly határokat szabnak. Az igényes szórakoztatás eme formája nemcsak testi, hanem szellemi tartalmú. Vitathatatlan erotikus töltetén túl, a vallási, termékenységi kultuszhoz is kötődik. Nálunk sajnos, egyféle aerobikot pótló testgyakorlatként alkalmazzák – nem csak csinos, fiatal hölgyek. Kétségtelenül egészséges, de úgy gondolom, ahhoz, hogy előadóművészetről beszélhessünk, nem kevés alázat, szorgalom, kitartás, alaposság is szükségeltetne!

Az együttesek többsége rendszeresen kísér ugyan állandó, vagy vendég hastáncosokat, hiszen ez a „húzóágazat”, de a hastáncelőadások számához képest az élőzene alkalmazása így is elenyésző. Ez egyébként nem is a fő profilja mindegyiküknek.

Költők és szufik: mámortól az ábitatig

Fotó: Gramofon archív

A marokkói arab népzenei elemekkel átszőtt populáris zenét, világenét játszó Chalaban együttes jól ismert a magyar közönség előtt. A két alapító tag, a vezérénekes, multi-instrumentalista Said Tichiti (képünkön) és az ütőhangszeres Hamid mellett basszusgitár, rockdob, két fúvós, és tangóharmonika található zenekarban. A Chalaban koncertjein, amelyeken többnyire lemezük jól ismert műsorát játsszák, mindig megmozdul a lelkes, fiatal közönség.

Számos hastáncos műsor kísérőiként is hallhatók.

Szintén havi rendszerességgel hallható a Fonó Budai Zeneházban az Arasinda együttes. Vezetőjük, Nyitrai Péter saz- és udjátékos elmondása szerint tradicionális török és balkáni dallamok mellett saját feldolgozásokat is játszanak. A török zenének nem a klasszikus, városi, arisztokrata változatát művelik, hanem parasztnézet játszanak – török rajongóik nagy örömeire. A Yasmína Ghawase hastánc csoporttal működnek együtt.

A Caravan a török és arab zenének azt a hagyományos műfaját követi, amelyben csak dobok, ritmushangszerek kísérik a hastáncot. Az inkább „friss”, mint „hallgatós” műsorszámok eredeti és saját kompozíciók vegyesen. Céljuk kezdettől fogva a táncoreográfia és a ritmus elemeinek organikus egységgé kovácsolása.

A négyfős Dzallar törökországi szufi népzeneét játszik. Itt a pengetős hangszerek dominálnak, Sudár Balázs zenekarvezető például saxon és a laftán játszik. A Szepesti György, szintetizátoros vezette Nargis populáris arab, török tánczenét játszik, női énekessel és hastáncosokkal az előtérben. A Kádím a török és arab klasszikus zenét műveli. Ez a fajta városi műzene szinte mindig az irodalomhoz kötődve, versmegzenésítések formájában jelenik meg. Emelkedett, elvont stílusuk nem nevezhető kifejezett közönségcsalogatónak itthon. A leirtakból kitűnik, hogy hazánkban jelen van, de még elég alulreprezentált a Közel-Kelet kultúrája. Eltelhet néhány év, amíg a mainál szélesebb közönség is megszokja és befogadja ezt a titokzatos, ugyanakkor gyönyörű zenei világot. Bizakodjunk, hogy politikai konfliktusok sem fogják útját állni ennek a végső soron kulturális sokféleséget eredményező fejlődésnek!

Pödör Bálint

COMPAY SEGUNDO

**Compay Segundo: Duets
Dro East West – Warner**

A legendás hírű Buena Vista Social Club alighanem legidősebb muzsikusa a kilencvenötödik életévében járó gitáros és zeneszerző, Compay Segundo. Legújabb lemeze duettekkel tartalmaz: a showbiznisz jól ismert személyiségei csatlakoztak a fáradhatatlan veteránhoz, hogy megszólaltassanak egy-egy dalt. A partnerek között megtalálható a francia sanzon koronázatlan királya, Charles Aznavour; az elsősorban a filmvászonról ismert Antonio Banderas; a kommersz popzenét mambóritmusokkal ötvöző Lou Bega; a Zöld-foki-szigeteki Cesaria Evora; az algériai world music előadó, Khaled; a Buena Vista Social Club szólóénekesnője, Omara Portuondo; az ugyancsak „Buena Vista közeli” Eliades Ochoa; illetve több, a spanyol nyelvterületen népszerű, de Európában talán kevésbé ismert előadó: Silvio Rodríguez, a Duo Evocación, Santiago Auserón, Pio Leyva, Félix Valoy, Basilio Repilado, Pablo Milanés, Martirio és Raimundo Amador, valamint a Los Comrades együttes. Ha végigtekintünk a Buena Vista muzikusainak pályafutásán, láthatjuk, hogy a duett valamennyiük számára talán még fontosabb műfaj volt, mint a szólóéneklés. Compay Segundo is arról kapta művésznevét (Második Compay), hogy évtizedeken át mindig volt egy „Első Compay” (Compay Primero), akivel a koncerteken együtt énekeltek, akinek tónusát ellenpontozta, kiegészítette. Ebben az értelemben tehát a mostani CD visszatérés a gyökerekhez, s már az első percekben kiderül, hogy Compay remekül alkalmazkodik a tőle jelentősen eltérő háttérű muzikusokhoz. Persze olyan eset is előfordul, amikor a meghívott vendégművész igyekszik – tisztelete jeléül – alkalmazkodni a Buena Vista-stílushoz, s ez bizony nem mindig sikerült (Khaled például sokkal jobb a maga arabos világában, mint „kubaiként”). Összességében azonban sikeres vállalkozás ez a duettlemez, ami nagy mértékben köszönhető a rafinált és kifinomult havanai melódiáknak is.

Retkes Attila

ÚJ PÁTRIA 15.

**Belső-mezőségi népzene, Magyarorszávat
Fonó Records**

A közelmúltban lezárult az MTA Zenetudományi Intézete és a Hagyományok Háza közös népzene gyűjtő programja, az Utolsó Óra, amelynek szinte emberfelelt feladata, hogy a Kárpát-medence magyar nyelvű területein még fellelhető eredeti népzeneit a teljesség igényével gyűjtse össze. Az eredmény akkor is figyelemreméltó, ha csupán számadatait tekintjük: 23 ezer dallamot mintegy 1250 zeneóra keretében sikerült archiválni, a teljes anyag 1267 lézerlemezen fért el. Az archívum legjobbjaiból a Fonó Records adott ki eddig 15 CD-nyi válogatást. Az Új Pátria sorozat tavaly elnyerte a Gramofon különdíját: a 10-10 tagú, komolyzenei és jazz-zenei ítésekből álló zsűri szinte egyöntetűen támogatta a szerkesztőség által kezdeményezett különdíj odaítélését. Mi sem jelzi jobban ennél a látványos gesztusnál azt a tényt, hogy gyűjtés már most óriási hatást gyakorol a magyar zenei élet egészére, pedig teljes tartalmát még nem is volt alkalmunk megismerni. A CD-sorozatban eddig megjelent erdélyi felvételek egyik utolsó darabja a most megjelent, magyarorszáti zenét tartalmazó korong. A kiadvány archaikus dallamai a szigetszerű kultúrával rendelkező község, Magyarorszávat cigányzenészeinek előadásában hallhatók. A Kolozsvártól 36 km-re eső Szovát jóformán csak az 1960-as években került a kutatók látókörébe, ekkor végeztek először rendszeres gyűjtést, előtte a hozzá oly közeli nagyvárossal is szinte alig volt kapcsolata. Ennek köszönhető viszont a helyi viszonylatban is gazdag és régies vokális és hangszeres anyag. A zenekar felállása megegyezik a környező falvakéval, a dallamok hangsora viszont sok esetben kívül esik az európai temperált hangrendszeren. Érdekes még az 1924-es születésű Maneszes Tóth Maris énektechnikája, az ún. csuklós hangú éneklés, amely a feltételezések szerint több ezer éve alkalmazott, még Ázsiából származó technika – magyar területen ma már alig-alig lehet vele találkozni.

H. Magyar Kornél

CHANTS SACRÉS

**Megszentelt énekek.
Női hangra – férfi hangra
Naive – MusiCDome**

Több szempontból is rendkívül merész vállalkozás egy ilyen című dupla CD megjelenése. Nyilván a cím általános jellege miatt a hallgató valamiféle összefoglalást és áttekintést szeretne kapni a világ szakrális-vokális zenéjéből. Ha figyelembe vesszük, hogy az emberiség európai zenetörténetéből fennmaradt művek viszonylag nagy százaléka egyházzenei alkotás, valamint hogy a természethez közelebb élő, vagy kicsit hübb népeknél az élet és a zene szakrális és nem szakrális momentumai rendkívül szoros összefonódásban léteznek, könnyen beláthatjuk hogy az elvárásnak megfelelni szinte lehetetlen. Főleg amikor a két lemez még egy-egy elég didaktikus alcímmel is gyarapszik, úgy mint „A Férfi Hangok” és „A Női Hangok”. Nem igazán világos hogy amikor az isteniről való ének ennyire népek és nyelvek fölött való, miért számítanak a nemek ilyen erős kategóriáknak. A felvételek hallgatásakor természetesen az elvárások eltűnnek, és marad a zene. Nem sokat számít egy-két férfi vagy női háttérzene az ellentétes nemhez tartozó albumon, az énektechnikák különbözősége miatt amúgy sem lehet tisztán érezni a női és a férfi hangok különböző regisztereit. Gregorián, barokk egyházzene, (számomra kicsit sok) gospel, ortodox kórus, indiai bhajan klasszikus zenei előadása, buddhista szertartások dalai... stb. Önálló, mégis egymással érezhetően összefüggésben álló zenei egységek zavarba ejtő sorozata ez a két lemez. A belső fűzetecskében a tavalyi indiai Maha Kumbha Meláról találhatunk képeket, valamint Alain Cochard egy rövid írását. A borító nem túl egységes, például a darabok egy része az Unesco különböző gyűjteményes lemezeiről származik, és a két CD-n ez sem ugyanúgy van feltüntetve. A férfiak lemezének utolsó két száma pedig megcserélve hallható. Nem hiszem, hogy az információknak nagy szerepe lenne az ilyen típusú gyűjteményeken, sokkal fontosabb, hogy a válogatás huszonhét nagyon szép felvételt tartalmaz, végighallgatni őket valóban szakrális élmény.

Grillusz Sámuel

CLAUDE CHALHOUB
Teldec - Warner

A libanoni születésű hegedűművész vargabetűkkel teli zenei fejlődésének eredménye a Teldec-nél megjelent debütáló album. A kiegyensúlyozatlan produkció egészét tekintve abba a hibába esik, amely sok Nyugat-Európába kerülő tehetséges és becsvágyó keleti zenészt szinte örvényként szippant fel: A remek, erőteljes hegedűszóló megnyilatkozások igényes kamara-hangszerezés mellett a lemez emlékezetes pillanatai. Az itt-ott bekacsolódo populárisabb elemek, a dobfelszerelés, vagy a producer Michael Brook által kevert elektronikus programok nem túl hivalkodóak ugyan, de mégis – Debussy szavaival élve – úgy illenek a zenéhez, mint egy rózsaszálra aggatott kapukulcs. A választás az igényes, eleven muzsika, és a megalkuvásokkal teli hakhizene között a jelek szerint még Chalhoub előtt áll.

YALE STROM
Garden of Yidd
Naxos World

A zsidó zene olyan, mint a szivacs: felszív minden hatást, ami körülötte van. Európában régi indiai motívumok mutathatók ki belőle, ami a cigány hatás nyilvánvaló bizonyítéka. Dél-Amerikában latin ütőhangszerek fűszerezik. Egy olyan klezmerlemez, amelyik Amerikában készült, nyilvánvalóan nem lehet teljes a jazz nélkül. A számokat szaxofon- és gitárszólók színezik. A lemez egyébként érdekes kutatás eredménye: a New York-i klezmerzenész, Yale Strom kelet-európai zsidó dallamokat gyűjtött össze, ezek hallhatók a lemezen. A szolgai költötség azonban idegen a klezmertől, ennek jegyében született az említett különleges hangszerezés, és az itt-ott hagyományosnak nem mondható, szvingvalcer lüktetés a dallamok feldolgozásában. Ismét egy remek lemez a Naxos világzenei katalógusából.

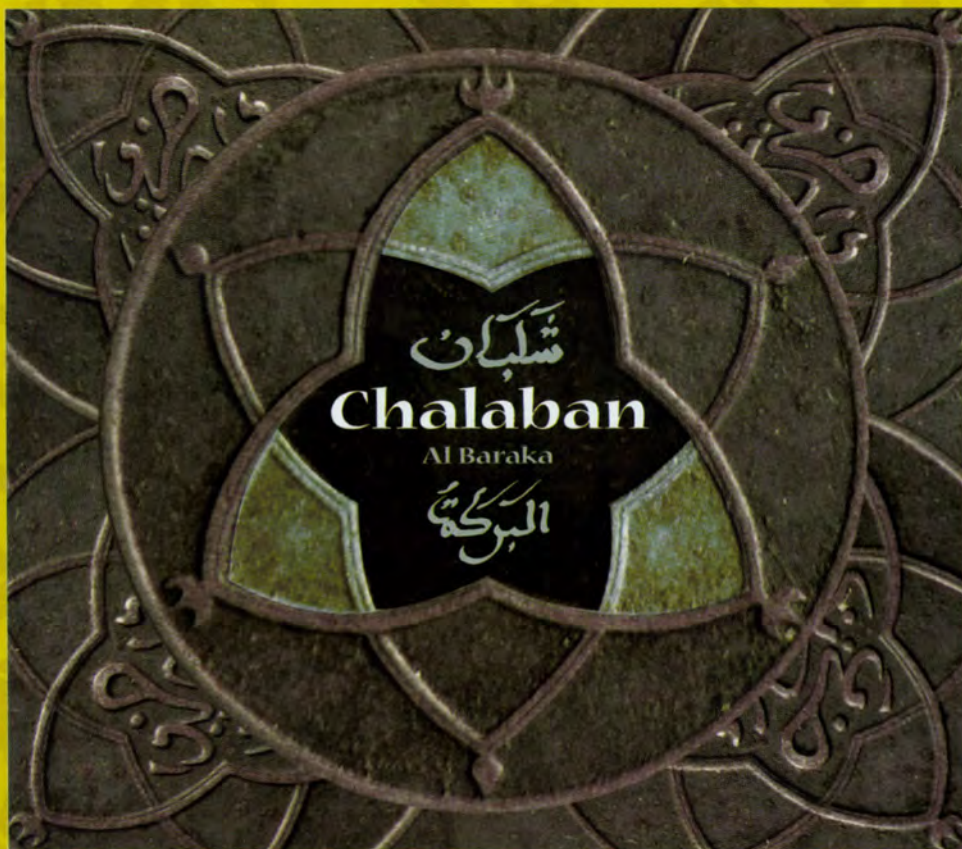

FANFARE CIOCARLIA
Iag Bari
Piranha - Varga

Három eset lehetséges: gejként feltörő indulatok, röhhögőrcs, vagy csak hallgatsz bután. Ezek a Fanfare-járvány tünetei. Itthoni heveny korszaka úgy három-négy éve támadott, bizonyos világzenei fesztivál hallgatóságán ütözköztek ki először a szokatlan jelek. Először voltak a szerb rezes romák öt- és hétnyolcadban, a közönség meginogott derékhadát végül az őket követő moldáv romák, többnyire párosban, végképp letaglózták. Egyben hasonlítanak: az egy percre jutó fúvások számát tekintve egymástól lopkodják a pálmát. Most éppen a Ciocarlia vezet 200-zal. Ám a zenekarnak nem csak a rekordok könyve fontos: katartikus hatásúak például a szordinált, de lágynak ép-penséggel mégse nevezhető trombitaszólók. Aki még nem tudná, miről is van szó, azt ajánlom: rohanjon a lemezboltba, amíg nem késő.

marokkói zene

شَلَابَان
Chalaban
Al Baraka
البركة

avalanche

Hamarosan a boltokban!

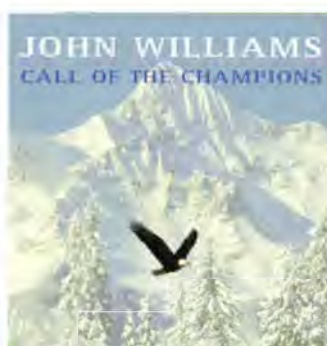
FONO
Records
1116 Budapest, Sztregova u. 3.
Tel./Fax: 203 1751, 203 1752
www.fonorecords.hu

KORAI ÖRÖM

Sound & Vision
Szerzői kiadás

Végy egy nagy levegőt és... és mi van? Hát a puma! Milyen puma??? Hát a pumma, pumma, pumma, pumma. Kicsit ilyen a hangulata az egyik számnak a Korai Öröm új lemezén. A zenekar előző CD-jéről annak megjelenésekor, pont egy éve adtunk hírt (2001. tavasz, 47. oldal). Azóta sikeres nyugat-európai koncertkörutat zárt le az együttes, aminek hangzó-vizuális lenyomata részben a lemez tartalmát is képezi. A Korai CD-knél már-már hagyomány az audio tartalmat kiegészítő számítógépes videoklip, amelyik ezúttal a turné élményeiről készült pár perces kollázs. És milyen az új Korai-zene? Semmiképpen sem olyan merészen formabontó, mint „korábbi” társai. Mintha kicsit lenyugodtak volna a fiúk: a konvenciózus acid-groove-okkal felépített számok aligha tűnnek ki a klubzenék töméntelen sokaságából. A hagyományos hangszerelést egyre inkább kiszorítja a processzorok hatalma, kivéve az utolsó számot, ahol a Szilvási Gypsy Folk Band igyekszik feldobni a kissé kifulladásos ihletet. Persze azért akadnak még jó pillanatok a Korai zenéjében: a szépséges hangú kárpáti pásztorsíp, a fujara dallamait például gazdag ütőhangszeres szólam egészíti ki – az egyik legjobb Korai Öröm védjegye. Tény, hogy az együttes még mindig sikeres, és bár sokan vannak, akik inkább a régebbi számaikra révednek, ha bulit csapnak otthon, azért ez a zene sokmindent tartogat még, ami akár egy kései felvirágzás ígéréteivel kecsegtet.

JOHN WILLIAMS

The Call Of The Champions
Sony Classical

Titius, Altius, Fortius – a Salt Lake City-i „Tabernákulum” mormon kórus a zene első másodpercében a lényeg közepébe vág: az öt-kanikás játékok latin nyelvű jelmondata azok számára is egy csapásra világossá teszi John Williams zenéjének háttérét, akik ma született báránként veszik kezükbe ezt az impozáns kivitelezésű lemezt. Az idei téli olimpia hivatalos zenéjét is tartalmazó korong darabjai nem kevesebbre vállalkoznak, mint hogy összefoglalják Amerika legújabb kori történelmét. A címek ennek megfelelően heroisztikusak: A bajnokok hívása, Amerikai utazás, Dal a világbékéért, A felfedezés ünneplése, A hősök megidézése – mind az amerikai történelemgyártás szolgálatában állnak. Maga a zene egyébként a kockázat nélküli siker jegyében született, John Williams jól bevált hangszerelési klisékkel nyit az amerikai filmzenékre jellemző horizontokat. Persze az Olimpia hivatalos ceremóniáján hiba volna zenei kísérletekkel kockáztatni a hangulatot. Tény, hogy az idei téli olimpia eszméje arra is jó alkalom, hogy összekapcsolódjon a terrorizmus elleni küzdelem gondolatával. Nyilvánvalóan így kapott helyett a For New York című szám is a lemezen, amely a kompozíciót tekintve is kiemelkedik a többi tétel sorából: a Leonard Bernstein témáit (Wonderful Town, West Side Story) feldolgozó, háromperces darab a zenerajongók számára az amerikai zeneszerzés hőskorából is felillant valamikéket.

SPY GAME

filmzene
DECCA Records – Universal

Nem a Gramofon jelmondata a következő: ha egy filmzene jó, akkor valószínű, hogy a film rossz. Tény, hogy világhírű jazzisták szereztek már a zenét olyan mozikhöz, aztán amelyek látványosan megbuktak. A Kémjátékról már a Gramofon lapzártakor nyilvánvaló, hogy több generáció érdeklődését is vonzza. Akkor tehát a zene rossz? Nos, a Kémjáték alighanem azon példák tárát gazdagítja, amelyek a fent említett, kétes szentenciát cáfolják. Izgalmas film, két ellenállhatatlan sármörrel a vásznon, a zenéje pedig: sokoldalú, leleményes hangszerelésű, feszes szerkezetű és romantikus tud lenni egyszerre. Egyébként gyaníthatóan maga a történet ad könnyű inspirációt a komponáláshoz: egy titkos ügynök története a világ négy égtájára elkalauzolhatja a nézőt, és persze minden új vidék egy-egy új zenei ötlet bevonását is lehetővé teszi. Harry-Gregson Williams pedigréjének tekintélyes darabja lehet ez a soundtrack: a fiatal filmzeneiről itthon még nem annyira ismert, mint az igazi hollywoodi sztárkomponisták, ám ebben a szakmában az elismerés nem minden: néha egy-egy fiatal titán taníthatná a kiégett nagy öregeket, akik közül csak kevesen (például Ennio Morricone vagy Maurice Jarre) tudják megőrizni a hajdani szikrát. A jelek szerint a Spy Game soundtrack szerzője is tőlük tanult a legtöbbet.

APOKALIPSZIS MOST – REDUX

filmzene
Nonesuch – Warner

Talán sok Coppola-rajongó szeme ragyog fel: igen, megjelent az Apokalipszis most filmzenéje. A vietnámi háború értelmetlenségét elképesztő szuggesztivitással megjelenítő mozi eredeti témáit és a betétdalokat is maga a rendező szerezte illetve állította össze. El lehet mondani tehát az anyagról, hogy igazán olyan, amilyenek a film alkotója elképzelte. A mostani lemez az újrakiadott tételek mellett eddig nyilvánosságra nem hozott szerzeményeket is tartalmaz, melyeket Coppola apjával, az egyébként hívatásos zeneszerző Carmine Coppolával közösen írt. És hogy mit lehet mondani az Apokalipszis most zenéjéről annak, akinek még a filmet sem volt alkalma megismerni? Az egész alkotás fő célja a háború borzalmának az emberi elmére és lélekre gyakorolt hatását boncolgatni, annak mélyére ásni. Ennek megfelelően a zene is talányokkal és kérdőjelekkel teli labirintus benyomását kelti. A jórészt szintetizátoron előadott tételek rendkívüli hatásúak, és befelé fordulásra, önvizsgálatra készítet hallgatásuk. Az élet nagy kérdéseit boncolgató programzene, modern hangszerelési és kompozíciós eszközökkel. Azoknak lehet ajánlani, akik úgy döntenek, hosszabb időre megálljt parancsolnak az idő rohanásának, hogy megkérdezzék maguktól: mi végre is rohan az idő maga?

CsIZY LÁSZLÓ – SZABÓ TAMÁS

Blue Orange
Cross Roads Records

A szájharmonika azon kevés hangszerek egyike, amit az ember bárholva magával vihet a világba. Hall mindenfelét, és ami csak megtetszik, bele tudja fújni a saját hangszerébe is. Szabó Tamás egy ilyen vándor harmonikás. Évekkel ezelőtt a Palermo Boogie Gangben tűnt fel, és a boogie-woogie stílusát teljesen egyéni módon alkalmazta hangszerére. Azóta megszűnt a Palermo, a blues sem érdekel ma már olyan sokakat, de Tamás – jó vándorhoz híven – továbblépett. Legújabb lemezén már alig találunk valamit a hajdani karcos blues-hangulatból, ehelyett Tamás mindn ötletből zenét gyúr, ami csak a kezébe kerül – méghozzá hallgatható, esztétikus hangszerelésű zenét. Nem is egy szám van a lemezen, amely a legnagyobb németalföldi zeneszerzők műveit dolgozza fel, visszatérve ezzel a szájharmonika hőskorába, a tisztas családí házimu-zsikálások hangulatát idézve. Bach zsánerdarabjai mellett Albinoni vagy Erik Satie is megszólal a harmonikán. Tamás rendkívül szép, egyéni soundját képes minden műfajban megőrizni. A zenészek közül ki kell még emelni Csizy László nevét: amellet, hogy ő is figyelemre méltó harmonikás, érzékeny hangszerelése is egy-egy emlékezetes pillanatot jelentenek ezen az amúgy is színvonalas anyagon.

George Benson
Bad Benson**

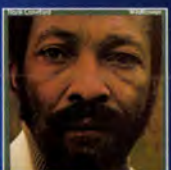
George Benson
Beyond The Blue
Horizon

George Benson
Body Talk

Kenny Burrell
God Bless The Child**

Hank Crawford
Wildflower

Deodato
Deodato 2**

Deodato
Prelude

Joe Farrell
Moon Germs*

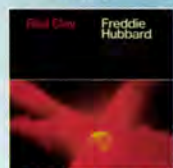
Grant Green
The Main Attraction*

Jim Hall
Concierto

Johnny Hammond
Breakout*

Freddie Hubbard
Red Clay*

Freddie Hubbard
Straight Life

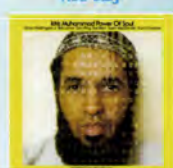
Milt Jackson
Goodbye

A.C. Jobim
Stoneflower*

Hubert Laws
Rite Of Spring*

Idris Muhammad
Power Of Soul

Esther Phillips
What A Difference
A Day Makes**

Laio Schifrin
Black Widow

Stanley Turrentine
Sugar*

CTI RECORDS:
A '70-ES ÉVEK
LEGENDÁS
JAZZ-KIADÓJA

CTI MASTERS:
A '70-ES ÉVEK
MEGHATÁROZÓ
JAZZ-ALBUMAI
ÚJ KIADÁSBAN

CTI
The Master Collection
14 előadó 27 felvétele dupla CD-n

* MOST ELŐSZÖR CD-N!
** BŐVÍTETT KIADÁS!

Sony Music www.sonymusic.hu

Pat Metheny a dallam születéséről

„Szeretek magyar zenészekkel együtt játszani”

Lapunk megjelenésével egyszerre kerül a boltokba a Pat Metheny Group legújabb lemeze, *Speaking Of Now* címmel (recenziónk a következő oldalon). Metheny a magyar közönség körében a legnépszerűbb jazzgitáros, ami nem is csoda: két éve személyesen jelent meg a Magyar Rádió által szervezett Zoller Attila gitártehetségkutató verseny döntőjén. Az Oláh Kálmán vezette Trio Midnigt tagjaival egy emlékezetes session zenélés (Gramofon 1998. május, 48. oldal) óta tart fenn egyre szorosabb kapcsolatot. A magyar vonatkozású terveiről is nyilatkozott Metheny a Gramofon számára adott interjújában, melyek közül a legközelebbi az idei tavasz egyik jelentős eseményének ígérkezik: május 31-én a lemez bemutató koncertje a Margitszigeti Szabadtéri Színpadon várható.

Gramofon: Legújabb lemeze nem olyan kísérletező jellegű, mint az eddigiéi közül jó néhány. Jól látom, hogy különleges alkalomhoz érkezett a pályáján, amit egy ilyen letisztult, alapvetően dallamközpontú lemezzel akart megünnepelni?

Pat Metheny: Talán úgy fogalmaznék, hogy azok az újdonságok, amelyek ezen a lemezen vannak, kevésbé látványosak az eddigiéknél. Az előző néhány album mindegyikének nagyon határozott feladata, célja volt, de ez a feladat a munka végére valahogy mindig a háttérbe szorította a legfontosabb célt a zenében, ami nem más, mint maga a dallam. Ezért most kifejezetten arra koncentráltam, hogy még mielőtt összerakom a zenekart, legyen pár olyan dallam a tarsolyomban, amik elég markánsak ahhoz, hogy végig elsődleges szerepet játsszanak. Új és szép zenét komponálni – ez nyilvánvalóan a legnagyobb kihívás. Kottapapír-hegyeket irtunk tele, vagy 70-80 témát találtunk ki, amíg végül megállapodtunk annál a nyolcnál, amelyek az albumon szerepelnek.

G: A zenekar felállása minden eddiginél sokszínűbb, hiszen a „derekhad” – Pat Metheny, Lyle Mays és Steve Rodby – mellett egy mexikói, egy kameruni és egy vietnámi zenész is szerepel. Meglepő, hogy ezek a közreműködők nem hozták a saját zenei színeiket a zenébe, hiszen a Pat Metheny Group szinte mindig jelentkezett valamilyen világzenei felhanggal is.

P. M.: Öszintén szólva nem is nagyon figyeltem, hogy honnan valók ezek a srácok, amikor meghívtam őket – egyszerűen nem ez volt a téma. Tudja, ez az első alkalom, amikor három olyan tehetséggel bővül a zenekar, akik egy teljes generációval fiatalabbak nálunk. Lehet, hogy a világ egymástól távoli helyeiről jöttek, sőt a jazz horizontjának is igencsak különböző pontjain jelentek meg, egy dolog viszont közös bennük: mindegyikük a Pat Metheny Group zenéjén nőtt fel. Azt hiszem tehát, hogy nekik nem az volt a fontos, hogy a saját zenéjüket exponálják – ők azt akarták játszani, amit a lemezeinken hallottak.

G: Ezt értem, de természetesen ön az, aki már többször is remek kompozíciókkal fejezte ki, mennyire érzékeny befogadója és alkalmazója is a latin-amerikai, dél-kelet-ázsiai, nyugat-afrikai vagy közel-keleti harmónia- és ritmusvilágnak.

P. M.: Nem mondom, hogy elvarrtam ezeket a szálakat, hiszen valóban erősen foglalkoztat sok minden a jazzen kívül is. Nagyon nagyfokú beleélés kell ahhoz, hogy ezeket a különleges zenei hatásokat valóban organikusan be lehessen építeni a kompozícióba. Most nem ez a szempont szerepelt az elsődleges célok között, a párbeszédhez ezúttal nem volt szükség ezekre az eszközökre.

G: Nagyon fontosnak érzem, hogy a groupban állandó zenész partneréről, Lyle Maysról is érdeklődjem, hiszen valóban elismerésre méltó az önök több évtizede töretlen közös munkája. Elmondaná röviden, mi a titka ennek a régióta gyümölcsöző műhelymunkának?

P. M.: Talán az a közös bennünk, hogy egyszerűen engedjük a zenét magától kibontakozni. Legtöbbször én hozom az alapötletet, aztán tulajdonképpen elkezdjük alaposan körbejárni, mintha faggatnánk, igyekszünk megismerni ennek a bimbózó zenei egyéniségnek a jellemvonásait. Ez persze az alapvető hozzáállásunkat is meghatározza: azt figyeljük, hogy vajon a dallamnak mi a szándéka, és nem azt latolgatjuk, hogy nekünk mi a szándékunk vele.

G: Ha már billentyűsről esett szó, mostani dobosával, Antonio Sanchezzel kapcsolatban ismeretes, hogy zongoristának sem utolsó. Mennyire fontos egy ütőhangszeres esetében, hogy konyitson a dallamhangszerekhez is?

P. M.: Igen, Antonio valóban figyelemreméltó zongorista, bár a lemezen csak dobol. Nem tartom nélkülözhetetlen feltételnek, számos dobost ismerek, aki „csak” zseniálisan üt. Van azonban három barátom, akik ennél is sokoldalúbbak: Antonio az egyik, a másik Jack DeJohnette, a harmadik Bill Stewart. Ezekkel a zenészekkel egy egészen másfajta zenei párbeszédet lehet létrehozni, hiszen dobolás közben is belülről és átfogóan tekintik az egész harmóniarendszert. A legszebb, amikor a dobolásuk is dallamszerűvé emelkedik, amikor az ütések egész kompozícióvá állnak össze a fülünk hallatára.

G: Legutóbb 2000-ben járt Magyarországon, amikor Zoller Attila gitárverseny apropóján különleges meghívásnak tett eleget. A magyar zenészek számára maig emlékezetes elmeny az önnel közös játék. Különösen Balázs Elemér büszke arra, hogy ön személyesen is figyelemmel kíséri a pályáját. Vajon elképzelhetőnek tartja, hogy valamelyik soron következő lemezen magyar közreműködő nevét is olvasni lehet majd?

P. M.: Sokáig gondolkodtam azon, hogy Elemért hívom dobolni a mostani lemezhez. Azon kevés dobosok egyikét ismertem meg benne, akik épp abban a stílustartományban játszanak, amiben én is otthonosan érzem magam. Elemér ráadásul hihetetlen muzsikos, de a Trio Midnight mindhárom tagjáról ugyanez a véleményem, a lemezeiket a kedvenceim között tartom számon. Nagyon is elképzelhető, hogy az eddigi remek hangulatú örömmzenélések után komolyabb munkákba is bevonom őket, mert nagyon szeretek velük együtt játszani.

G: Elsősorban önön múlik a döntés, hogy mikor és kivel zenél együtt, vagy más körülmények is közrejátszhatnak?

P. M.: Nem, egyedül én döntöm el.

H. Magyar Kornél

Foto: Warner Music

PAT METHENY GROUP

Speaking Of Now

Pat Metheny – akusztikus és elektromos gitár, gitárszintetizátor

Lyle Mays – zongora, billentyűk

Steve Rodby – bőgő

Antonio Sanchez – dobok

Cuong Vu – trombita, ének

Richard Bona – percussion, ének

Warner

A Pat Metheny Group 25 éves fennállása óta minden egyes lemezével egy kicsit meg tudott újulni, az előzőnél szélesebb zenei spektrumot bemutatni. A *Speaking Of Now* alapvető változást hoz a tagok terén a legutolsó lemezhez képest. A három törzstag, Metheny, a billentyűs Lyle Mays és a bőgős Steve Rodby mellé csatlakozik a mexikói származású dobos, Antonio Sanchez, aki kiemelkedő ritmusérzékéről és muzikalitásáról olyan zenészek mellett tett korábban tanúbizonyságot, mint Paquito D'Rivera, Danilo Perez, John Patitucci vagy Gary Burton. A kameruni Richard Bona az ütőhangszereket kezeli és énekel. Ő többek között Joe Zawinul mellett bizonyított már. A vietnami származású trombitás, Cuong Vu a New York-i avantgárd egyik legkiemelkedőbb fiatal tehetsége. A lemez tökéletes és nagyon szép számomra, mégis egy kicsit csalódást jelent. Az új tagokon kívül nem mutat fel semmi átütően újat. Korántsem annyira izgalmas, ötletgazdag, sokszínű, mint az *Imaginary Day* vagy akármelyik korábbi PMG lemez. Mindegyik hozott valami mást az előzőhöz képest. A *Speaking Of Now* túl egyenes és talán mondhatom azt, hogy „slágeresebb”, mint mondjuk az *Imaginary Day*. A smooth jazz rádióállomások biztosan nagyon sokat fogják játszani. Bona hangja magával ragadó, bár nekem Pedro Aznar hangja sokkal jobban tetszett. Van valami földöntúli békesség Bona magas hangterjedelmű, nazális énekülésében, ami, mint Metheny is elmondta interjúban, nagyban befolyásolta a Metheny-Mays szerzőpáros a komponálásban (*Another Life, You, On Her Way, Afternoon*). Úgy érzem az új tagok előtt nem nyílt elég lehetőség tehetségük és egyéniségük kibontakoztatására. Cuong Vu csak az *A Place In The World* című kompozícióban jut szólóhoz és Antonio Sancheznek is csak a *Gathering Sky*-ban adatik meg, hogy megmutassa, mit is tud. Mindezek mellett a lemez hozza a Pat Metheny Grouptól megszokott színvonalat, és kellemes kikapcsolódást biztosít.

Mező György

BILL FRISELL WITH

DAVE HOLLAND AND ELVIN JONES

Bill Frisell – elektromos és akusztikus gitár, loop

Dave Holland – nagybőgő

Elvin Jones – dob

Nonesuch – Warner

A lemez címe ennél kifejezőbb nem is lehetne. Amikor ekkora volumenű zenészek játszanak egy lemezen, minden absztrakt címnél többet jelent nevük, az évtizedek próbáját bíró áruvédjegy.

Frisell mindig meglepetést okoz. A világ legnagyobb jazz-zenészeinek ismérve, hogy meglepetést okozzanak és egyben eladhatóan hallgathatók legyenek. Nyilván a hangsúly hol ide, hol oda billen, ám Frisellnél, aki most már nyilvánvalóan a világ egyik legnagyobb jazzgitárosa, a meglepetés sosem marad el. A felállás nem elképzelhetetlen, de meglepő. Eszembe nem jutott volna őket egy albumon hallani, de amikor ismerőseim újságolták a lemez megjelentét, rögvest hosszú karmokat növesztettem a CD megszerzésére.

Elvin Jones dobos John Coltrane zenekarával írta fel magát minden igazi jazzbarát néhány kedvenc lemezének a hátoldalára. Nemes történelem, mondhatnánk, ha nem lenne szívfájdítóan vitális, hajlékony és szabad minden egyes hang, amit játszik. Magától értetődne, hogy Elvin Joneszal Coltrane stílusában kellene játszani, de Frisell érzi, hogy ez szükségtelen. Talán a mester szellemét érdemes átvenni, de az már úgyszólván kikerülhetetlen. Frisell nemrég készített egy szinte teljesen autentikus country-lemezt, majd kicsit később egy, több sávra rögzített szólólemez, ahol rengeteg loopot, elektronikus trükköt alkalmazott. Stilisztikailag a jazztől mindkét album távol áll, de használja a jazz szabad szellemét és avantgárd frissességét. Szinte lehetetlen elképzelni, hogy a világ legvérbőbb dobosával, és leglendületesebb jazz-bőgősével Frisell olyan albumot készítsen, amelyen a fenti két lemez eszköztárát használja, márpedig pontosan ez történt. A country-lemezről ismert dalok szólnak meg egészen más dimenzióban, és az anyagot át- meg átszövik a loopok, elektronikus trükkök szólamai. Bőgőszóló mindössze a negyedik dalban van, dob szóló csak a kilencedikben, de egy másodpercig sem tűnik egyenlőtlennek a szereposztás, a közös teremtés fűti át a lemezt. A gitárszólók olyan szólamok, melyek inkább kiegészítik, mint uralkodnak az alul-fölül már létező zenén. A ritmus persze olyan dögösen szvingel, ahogy a nagykönyvbe többek között Jones és Holland korábban már beírta, de a körülöttük úszó Frisell-akkordok mindent átértékelnek, ugyanakkor Frisell elektromos arsenáljába életet lehel Jones és Holland természetesen megszólaló, akusztikus hangszere.

Játsszák a szentimentálisan könnyű dalocskát, a *Moon Rivert* (egyébként ebben a dalban hallhatjuk Dave Holland gyönyörű szólóját). Ha már Coltrane szelleméről írtam; ő egy gyermeki naiv, kicsit bugyuta dalból, a *My Favorite Things*-ből épített egy szakrális várat, minden avantgárd jazz-zenész hivatkozási alapját. Frisell jól érezte, hogy Elvin Joneszal nem olyan standardet kell játszani, amelyre már ráragadtak fontos jazz-szólók. A *Moon Rivert* a modern jazzisták eddig elkerülték, a dal ezért olyan szűz talaj maradt, amit Frisell, Jones és Holland saját zenei akarátának dús termőföldjévé tudott alakítani. Ha máshol nem, itt érzem Coltrane szellemét.

Juhász Gábor

A BMC Records újdonságai

Gellért Tihanyi
Kurtág / Bartók / Faragó / Stravinsky / Reich

BMC CD 048

Tihanyi Gellért: Kurtág / Bartók / Faragó / Stravinsky / Reich

„Nem mindenkit tekintek tanítványomnak, akit tanítok. Tihanyi Gellértet még növendékkorában, nemcsak tanítványomnak - de az elkövetkező 25 év alatt munkatársamnak is választottam. Nem egy kompozíciómra bízhattam rá, mert nemcsak hangszeres felkészültsége, hanem hihetetlen beleérzőképessége is biztosított arra, hogy értjük egymást.“

Kurtág György

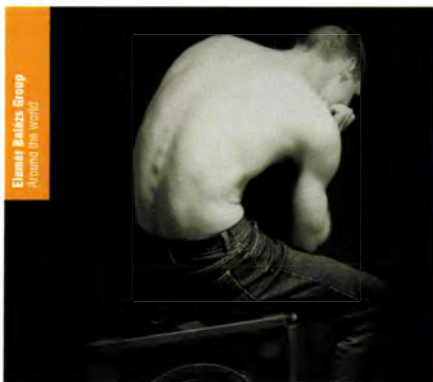
Arnold Schönberg: Transfigured night
Dimitri Szosztakovics Chamber Symphony
Conducted by Adrian Sunshine

BMC CD 068

A. Schönberg: Megdicsőült éj
D. Szosztakovics: Kamaraszimfónia
Camerata Transsylvania - Adrian Sunshine

„Én úgy gondolom, hogy ami „friss és erős” maradhat, az talán nem is a zene, még csak nem is az alkotóképesség, hanem valami más, prózaibb dolog, olyasmi, mint figyelmesség az emberekkel, zaklatott életünkkel szemben...“

Dmitrij Szosztakovics

Elemér Balázs Group
Around the world

BMC CD 064

Balázs Elemér Group: Around the world

„Úgy gondolom, Elemér az egyik legjobb dobos ma a világon. Képes minden zenei pillanatot belülről hallani; muzikalitása, finomsága és spontán döntéshozó képessége révén minden vele játszó zenész számára lehetővé teszi, hogy a legjobbat hozzák ki magukból. Csodálatosan üti meg a hangszerét - mindig élvezem, ha alkalmam nyílik vele muzsikálni, illetve a játékát hallani.“

Pat Metheny

Gábor Winand
Corners of my mind

BMC CD 057

Winand Gábor: Corners of my mind

„Kevesen énekelnek így.“

Al Jarreau

THE ORNETTE COLEMAN TRIO
At the „Golden circle” Stockholm,
volume 1 & 2
Blue Note - EMI

Ha az ember reprintet tart a kezében, szokás elmélkedni annak jelentőségén, hogy mit is jelent újra hallgatni a klasszikusokat, pláne ha ismét a Rudy van Gelder 24 biten újrakevert gyűjteményét tapogatjuk. De megmondom őszintén, hogy ennél a Coleman-duplánál nem szívesen vetemedek semmiféle értéktélelsruerű kinyilatkoztatásra; 37 év távlatából érdekes lehetne feszegetni, mennyit változott felfogásban, technikailag, hozzáállásban, stílusban a mester játéka, mégis arra kérem kedvenc szerkesztőmet, ezúttal tekintsen el a minősítő kis piktogramok feltüntetésétől.

Ez a trió felállítás majdnem legendás, mégis mintha a feledés homályának eloszlatásához szükség lett volna ahhoz, hogy néhány más verziójú kiegészítő trackkel is meghallgathassuk a stockholmi koncertet. Ugyancsak a szaxofon, bőgő és dob van feltüntetve, mégis hallani trombitát és hegedűt is. Coleman talán éppen ezeken a felvételeken próbálgatja először nagyobb közönség előtt nem is olyan rég szerzett trombita tudását, tovább feszegetve így a radikális free határait. Azonban ez a free nem ugyanaz, mint a jó hét évvel korábbi, érezhetően más szálak is keverednek a nagy hangvételű megújulás, a sajátos zenerendszer, a „harmolodika” világába. Charles Moffett egész egyszerűen időnként szvingel, ami mégis legalább utalás szinten a kötöttségek felrúgásának revideálása. Ehhez képest David Izenzon bőgős jobban a háttérben marad, és gyakrabban vonózik bőgőjén, mint addig a jazzben bárki más. Tudjuk, hogy Ornette Coleman jó 20-30 évvel megelőzte korát, zenéjében már csak nyomokban található meg a hatvanas évek szándéka. Mégsem mondhatjuk, hogy a free holtvágány lett volna. Komoly jelentőségét számos mai előadó bizonyítja, hisz nem véletlen, hogy sokan csak most értek el oda, ahol Coleman már 1958-ban járt.

Végső Zoltán

SIMEON SHAHEEN & QANTARTA
Blue Flame
Universal

Ez bizony maga a varázslat. Már a műfaj miatt is, mert ha jól tudom, az ilyesmit szokás világzenének nevezni; keleti, meg déli, vagyis arab, de helyenként latinós, sőt flamencóra is emlékeztető instrumentális jazz-féle, rengeteg hangszerrel és egzotikus ritmusokkal spékelve. Túlnyomórészt harmonikus moll hangnemű melódiák, szűk fekvésben melléjátzott szólamok, váratlan téma- és harmóniaváltások, ritmustörések és szikrázó hangszerszólók jellemzik a lemezt – ha csak felületesen hallgatjuk. Viszont megéri figyelni is a zenét, ugyanis az Ezeregyéjszaka-t idéző hangulatokon túl, intellektuális meglepetéseknek sincs híján. Emiatt is minősíteném inkább jazznek Simeon Shaheen & Qantarta produkcióját. A kötött témák többsége a mesebeli csodák világát igéri, de a harmonizálás és az improvizációk vonatkozásában inkább a jazz spontaneitását, sőt a klasszikus zene belső logikáját lehet felfedezni. Az arabeszkyszerű, szövevényes dallamfűzés mellett az igazi varázslatot mégis a szolista művelik, akik finoman fogalmazva is tobzódhatnak a hangzó érzékiségben. Magától értetődő, hogy a szerző-hangszereelő főnök, az ud nevű hangszeren (arab lanton – lásd még a 48. oldalt – a szerk.) és hegedűn egyformán fenomenális Shaheen játéka a legtechnikásabb részeknél is hibátlan. Tizenkét különböző nemzetiségű partnerének „pedigréjén” a világ legnagyobb jazzmuzikusainak hosszú listája szerepel; Herbie Hancock, Archie Shepp, Lionel Hampton vagy John Patitucci. Kiemelni nem is igazán érdemes közülük senkit; egyrészt olyan gazdag a hangzás, hogy alig lehet elkülöníteni az egyéni felvillanásokat, másrészt nincs különbség a hangszerelemek rendkívüli talentumát illetően. A zenei tarkasággal gyakran együtt járó hatásvadász felületesség gyanúja is addig lehet jogos, amíg meg nem szólal a lemezen hallható tizenegy zeneszám valamelyike; szinte mindegyik teljesen más világ, de külön-külön bármelyik kompozíció kerek egész. Legfeljebb mást fog kedvenceként számom tartani a világzene- illetve a jazzhívő.

Matisz László

Dreyfus Jazz

Astrée

ECM NEW SERIES

Roy Haynes
Birds Of A Feather

Ludwig van Beethoven:
Ir, wales-i és skót
népdalfeldolgozások

Luciano Berio:
Voci, Naturale

FORGALMAZZA A MUSI CDOME
Cím: BUDAPEST, XIV.
FOGARASI ÚT 5.
TELEFON: 221-5260

EGRI JÁNOS
Soft Waves
KCG

A magyar jazz fiatal generációjának egyik legkiválóbb nagybőgőse a most 36 éves Egri János. 1998-ban megjelent első saját CD-jén (*Moods*) meglepetésül végig basszusgitározott, és a hazai élvonalból válogatott partnereivel színvonalas modern jazz-rockot játszott. Nemrég megjelent második önálló lemezén visszatért a nagybőgőhöz, és egy egészen más zenei irányzathoz. A repertoár elsősorban Egri János szerzeményeiből áll, továbbá egy-egy standard hallható a jazztörténet két nagybőgős óriásától, Sam Jonestól, illetve Oscar Pettifordtól. A zene az első hangtól az utolsóig rendkívül igényes, elsősorban modern mainstream jazz. Érdekes koncepció a dob nélküli felállítás, rizikós vállalkozás. Jelen esetben azonban, amikor kiemelkedő tehetségű muzsikuskok vállalkoznak a nehéz feladatra, fel sem tűnik az ütősök hiánya, mivel valamennyiük ritmusérzéke tökéletes, együtt játékok kifogástalan. Egri János e lemezen kifinomult kamarazenei hangzásra törekszik, teljes sikerrel. Bőgőszólói szépek, invenciózusak. Oláh „Cumó” Árpád nagyszerű partner, újra és újra elcsodálkozunk, hogy lehet egy ilyen fiatal muzsikusk (most 22 éves!) ennyire érett, higgadt, ugyanakkor rendkívül virtuóz mestere a hangszerének. Fekete István szinte már öregfiúnak számít a csapatban a maga 45 évével. A közismerten szerény, ám kitűnő trombitás szólói jól illelenek az együttes hangzásvilágába, különösen ha szordinóval játszik. Két felvételen egy újabb tehetség is feltűnik: az énekes Orgon Albert. Szép hangja, stílusérzéke, jó angol kiejtése érdekes színfolt a lemezen. Külön említést érdemel a CD műsorát záró Little Johnny című kompozíció, amelyet Egri saját kisfiának ajánlott. A bőgő-zongora duóban előadott darab talán már nem is jazz, inkább romantikus ihletésű kortárs zenének nevezném. A vonóval megszólaltatott nagybőgő gyönyörűen hangzik, klasszikus zenész kolléga is büszke lehet ilyen színvonalú interpretációra.

Deseő Csaba

MICHEL CAMILO
Triangulo
Telarc – Karsay és Társa

A zongorista-zeneszerző Camilo a Dominikai Köztársaságban született, ahol már tizenhat évesen felvették a nemzeti filharmonikusokhoz rendes tagnak – azóta már karmesterként is gyakran lép. Később a tekintélyes Juilliardon is tanult, miután New Yorkba költözött, szerzeményei – mint például a *Why Not!* című, flamencóba oltott latin jazz-darab – többek között Paquito D’Rivera és a Manhattan Transfer előadásában lettek híressé. Triójával körülbelül 1985 óta tartozik az amerikai jazz – európai fesztiválokra is gyakran hívott – első vonalába. Ez a tizedik, saját néven kiadott lemeze, néhány hasonlóan fontos projektet nem beleszámolva, de az első, amelyet a Telarcnál jelentetett meg. Már ebből is joggal lehet nagyfokú érettségre következtetni a trió zenéjét tekintve, főleg ha megtudjuk, hogy két igazi ütős nagybőgő, Anthony Jackson és Horacio „El Negro” Hernandez alkotják a ritmust. Ez különösen azért fontos, mert a latin jazz virtuóz zongoristái sokszor ragadtatják el magukat a bravúr szédülete, vagy a kitörő, viharos zenei érzelmek miatt. A *Triangulo* abban mindenképpen hasonlít egy egyenlőszárú háromszögre, hogy arányosan szól a trió mindhárom hangja. Talán még anynyiban is emlékeztet rá, hogy mértani pontossággal kerül el a virtuozitás és végtelenség csapdáit, miközben végig érezhető az a bizonyos latin tűz, ami Camilo és néhány társa tevékenységének köszönhetően egyre inkább a mainstream jazz-irány részévé válik – legalábbis a tengerentúlon. A dolog persze fordítva is igaz: a latin keretek között Michel Camilo és a fent említett közreműködő ütőhangszeres zenészek a mainstream stílusárnyalatok és hangulatok egész sorát villantják fel, úgyhogy a lemez igenis roppant változatos és rendkívül élvezetes – ráadásul ez inkább a többségében hallható saját szerzeményeknek, és nem annyira a néhány standardnek köszönhető.

Zipernovszky Kornél

ROY HAYNES
A Tribute To Charlie Parker
Dreyfus – MusicDome

A „tisztelet” jó ürügy arra, hogy valami igazán jófajta jazzt játsszanak azok, akik tehetségükkel fogva arra hivatottak. A méltatásra kerülő CD-n hallható muzsikuskok (Dave Holland, Kenny Garrett, Roy Hargrove, David Kikoski) ne tudnák ezt? (Úgy emlékszem, valamennyien tiszteltek már valaki emlékére.) Persze, az ilyesmi nem jelent egyebet, mint a „nagy előd” ismert témáinak korrekt felidézését; ami pedig azokon túl van, az már a tisztelgők hangja, tudása, egyénisége. Akkor is, ha hajszára ugyanazt a hangszer-összeállítást, sőt hangszerelelést véljük felfedezni a vadonatúj hangfelvételen – ahogy most is. Az ilyen lemezek általában még a szerényebb képességű zenészekkel is jól sikerülnek, hát még ilyen elsőrangú muzsikuskok... Powell-, Monk-, Coltrane-, Davis-feldolgozások egész sorát hozhatnánk példaként, melyek között alig találni gyenge produkciót. Egyes jazzhivők vallják: a bebop, illetve az ahhoz kötődő irányzatok, esetleg egy csipetnyi cool (a ’60-as évek közepéig bezárólag) és nem több, ami valóban jazz. Ebben az értelemben Parker az origó. Másodrendű kérdés, hogy lehet-e Parker zenei világát másképp, esetleg „korszerűbb” felfogásban adaptálni (lásd Paul Motian Electric Bebop Band), egyáltalán újat mondani róla. Sokkal fontosabb az a tény, hogy Parker szelleme ma is valóságos vérátömlesztésként hat, és hogy a lemezen hallható kvintett tagjai a hajdani reveláció sodrásába kerültek. Az üszköt izittották fel saját invenciókkal anélkül, hogy egyszer is elhasznált frázisokat sűtögettek volna el. Az sem különösebben zavaró, hogy a szólókban jócskán felfedezhetők a szólisták korábbi felvételeiről ismerős megoldások – különösen Garrett Coltrane-feldolgozásáról dereng sok hasonlóság. Viszont Dave Holland személyében olyan muzsikusk is játszik az együttesben, aki akár Charlie Mingust is pótolhatta volna – 1947-ben a Carnegie Hallban.

Matisz László

BUDAPEST JAZZ ORCHESTRA
Budapest Jazz Suite
BMC Records

Bár az életben gyakran érvényesnek bizonyul a „kevesebb több” alapelve, egy zenekar tagjainak számát tekintve nyugodtan elhajthatjuk ezt a megállapítást. De egy big band által nyújtott zenei élmény csak akkor lesz rendkívüli, ha egy Budapest Jazz Orchestra kvalitásaival bíró együttes „vágja ki a rezet”. Az 1998-as megalakulása óta önmagával szemben egyre nagyobb követelményeket támasztó formáció első lemezén a művészeti vezető, Fekete-Kovács Kornél 8+8 tételes szvitjét játssza, mely nem csak hossza miatt tekinthető nagy formátumúnak. A kompozíciók változatossága, a hangszerelés kifinomultsága nem csak gyönyörködtet, tiszteletet is ébreszt. A BJO a big band játék által kínált szinte minden lehetőséget kihasználja. Felelevenítenek hagyományos megoldásokat, pl. a rezek és a fafúvósok felelgetését. A tradicionális felállásnak (5 szaxofon, 5 pozan, 4 trombita, ritmusszekció) köszönhetően a hangzás is gyakran az egykori big bandeket idézi. Mindemellett viszont bőven találunk modern elemeket is: rockos alapritmust, előtérbe helyezett elektromos gitárt, éles vágásokkal egymásba montírozott tételeket, és egy imát, melyet az Amerikából jött vendégművész, Butch Lacy zongorista, zeneszerző, hangszerelő irt és mond el a BJO zenei aláfestésével. Bármilyen stílusról legyen is szó, a zenekar hűen szólaltatja meg azt; az aktuális tempótól és hangerőtől függetlenül a tizennyolc ember mindvégig egyként hangzik. Ez az összhang feltehetően nagyon kemény, kitarító munka eredménye – s talán Isten is meghallgatta Lacy imáját, mely az utolsó tételben hallható: „I pray... that together we can become the channel for the music”. Az egy országra jutó profi big bandek számának tekintetében kis hazánk rendszerint sereghajtó volt. Pillanatnyilag a Budapest Jazz Orchestra az egyedüli ilyen zenekar, az általuk elért színvonal pedig örvendetesen magas. És ez még csak az első lemezük...

Bércesi Barbara

EICHINGER QUARTET
Légúti panaszok
Szerzői kiadás – Bahia

TIMELESS LIFE
What watch?
Szerzői kiadás

Egy ember, két csapat! Eichinger Tibor kvartettjének a Fonó Records által kiadott debütáló lemeze nem keltett nagy feltűnést (persze kérdezhetnék, mikor kelt itthon hazai jazzlemez nagy feltűnést), a szakma egyes tagjai azonban már akkor tudták: olyan erényeket csillogtatott meg a felvétel, amelyek az idő folyamán egyre csak nemesednek és finomodnak. Tudom, hogy sokan megköveznének majd az alábbi kijelentés miatt, de mégis, nekem az a benyomásom, mintha a gitárosok által vezetett formációk háttérbe szorultak volna. Itthon nem érkezett még el a hangszer reneszánsza, nincsenek Bill Frisell vagy Marc Ribbot kvalitású újítóink, a mostanság hallható gitárszólások inkább konvenciószerűen unalmasak, semmint üdítően frissítőek. Ezért szimpatikus az Eichinger-féle muzsika, ami ráadásul a mai magyar jazz túlzottan sokat mondani akaró, pesszimista világával is szakít. Az Eichinger Quartet és a Timeless Life zenekarok tulajdonképpen csak arról szólnak, hogy élni jó, legyünk vidámak és örüljünk a zenének. A számokat szubjektív impresszióik ihlették: nyaralás, egy délután... A jó hangulat pedig gyakran párosul humorral. A Quartet közreműködő énekesei viccesen „Széjgájsz”-nak nevezik magukat, és a különféle zenei utalásokkal sem állnak hadilábon. A két együttes felállásában Eichinger személyén kívül nincsenek más átfedések, ha csak azt nem tekinthetjük annak, hogy mindahányan tehetséges muzsikusok. Külön élvezet vibráfont hallgatni (Zrubka Zsombor) a gyakorta ötlettelennül zanszerelt kompozíciók világában. Csak remélni tudjuk, hogy a példa ragadós, és az optimizmus is lehet inspiráló erő.

Végső Zoltán

VADON IRÉN & C.A.E. TRIO
A Song For You
Jazz Garden

E lap egy korábbi számában módomban nyílt elmondani, milyen sokra tartom Téli Márta Smilingját; akkor még nem is áldomtam róla, hogy egyszer megtehetem ugyanezt Vadon Irénnel kapcsolatban is. De íme: itt a friss CD a kezemben, s most minden szót nehezen írok le, mert Irén és a C.A.E. Trió produkcióját túlságosan személyes ügyemnek tekintem. Természetesen nem (csak) arról van szó, hogy nagyon szeretem a vokális jazzt, és örülök minden újabb izgalmas teljesítménynek. Az ügy attól válik igazán személyessé számomra, hogy a lemezen hallható repertoár nagy részét régóta jól ismerem, az énekesnőt és a zenekart többször hallhattam a Jazz Gardenben, ahol Irén nem csupán rendszeres fellépő, hanem háziasszony is. Részben neki köszönhető tehát, hogy a klubba szinte bármelyik este nyugodtan betérhet a jazzrajongó, ha jó élő zenére vágynak. A koncertekből csak részben lehet következtetni arra, ami a CD-n felhangzik: Vukán sokáig – kényszerűségből – elektromos zongorán kísérte Irént, s a klubbeli dob se szólt úgy, ahogy a lemezen. Az élő előadások nyersebb hangja után Irén az érett művészek biztonságával mozog ismert standardok és korábban alig hallott jazz-melódiák, illetve a rock világából ismert számok (Unchain My Heart) között. Természetének megfelelően, elsősorban vidám hangulatú darabokból építkezett. Középtempójú blues is örömmel ad elő (Dr. Feelgood, Peel Me A Grape), akárcsak színpadon, én mégis úgy érzem, a lírai hangulatú dalokban szárnyal a leginkább: a CD-kezdő Garden In The Rain például igazi antológiadarab, melyben különös ihletettséggel kísér a trió. Az énekesnő maga is fontosnak érezheti e számot, hiszen majd két perccel hosszabb, mint a CD második leghosszabb felvétele. Szívesen írnám – elismerőleg –, hogy Irén ehhez vagy ahhoz a kedvenc amerikai énekesnőkhöz hasonlóan formál vagy hajlít egy-egy hangot, de még sokkal jobban esik, hogy egyik világsztár se jut eszembe az előadásáról. Vadon Irén művészete már most csak önmagára hasonlít, s ez így a legjobb.

Máté J. György

Oláh Kálmán *Good* korszaka

Külföldi és magyar elismerések a Trio Midnight zongoristájának

Oláh Kálmán, akit többek között a Trio Midnightnek köszönhetően már szinte egész Európában ismernek, tavaly megkapta a Gramofon magazin által alapított Magyar Jazz Díjat, az előző számunkban is olvasható indoklás szerint elsősorban külföldi lemezeiért. Bár ezek magyarországi forgalmazásáról lapzártá idején is még csak tárgyalások folynak, kötelességünknek érezzük bemutatni a zongorista-zeneszerző pályáján nagy elismerést hozó, művészi szempontból kiemelkedő műveket.

A történet kezdete a Magyar Intézetben, Stuttgartban lezajlott magyar-német jazztalálkozóig, időben '99-ig nyúlik vissza. Oláh Kálmán itt ismerkedett meg Mini Schultz bögőssel és Peter Lehel szaxofonossal. A magyar származású Lehel kvartettjével közelebbi együttműködés alakult ki. Az Expected and Found című Trio Midnight with Strings lemezt megismerve pedig a Stuttgarter Kamarazenekar és a Good International nevű dél-koreai lemezcég Kálmánt meghívta, hogy a Goldberg-variációk már elkészült kamarazenekari átiratára improvizáljon. „Én irtózom tőle, hogy tönkregyem Bach gyönyörű munkáját, de végül megegyeztünk abban, hogy én csak különálló tételeket játszom, reagálva az eredetire és bizonyos elemeket felhasználva” – mondta erről a Gramofonnak a zongorista. Többféle megközelítésben szólnak meg ezek az intermezók, amelyek különlegesen vibrálnak össze az eredeti művel. Van, ahol elhangzik Bach rövid témája, más kiejtésben, jazzesen, de Oláh gyakran csak egy motívumot használ és abból új kompozíciót bontakoztat ki, ismét másokban pedig tisztán improvizál.

A zongorista klasszikus zene iránti vonzódása már az első lemezén is érezhető, a – sikerszámmá lett – Polimodális bluesból, ami Bartók technikájára utal. Szólólemezén Debussyt is feldolgozott, az említett Trio Midnight with Strings lemez hangszerelése magáért beszél, és a trió legutolsó lemeze, az On Track pedig egészen elmélyült hangszerelési és kompozíciós pillanatok lenyomata. Oláh azt sem tagadja, hogy feleségének, aki klasszikus zongorista, és akivel egy Magyar Rádió-beli koncerten együtt is előadták a Goldberg-variációkat, természetesen szerepe volt a klasszikusok iránti vonzódásának alakításában.

(fotó: Kallus György)

Mint utólag kiderült, a Good International lemezcégnél Jacques Loussier, Keith Jarrett és Joachim Kühn neve is szóba került, de a jelek szerint nem kellett megbánják, hogy a magyar művészt választották, mert a lemezből 30 ezer példány már elfogyott. Annnyira népszerű lett Ázsiában, főleg Japánban, hogy egy japán kiadó is megkereste a zongoristát hasonló projekttel, amely talán körvonala-zódik is a közeljövőben.

A Goldberg-variációkban Oláh Kálmán a nagybögős Schultznak is

szerepet adott, többször duóznak, és ebből született a következő mű. A producer ötletére készítettek egy duólemez, ismét Bach-alapanyagból, de ezúttal a csellószvitteket dolgozták fel. A hangszerelést Oláh Kálmán oldotta meg. Szólódarabok lévén „bizonyos szempontból több lehetőségem volt, viszont nehezebb is volt felmérni a kereket” – emlékszik vissza a merésznek tűnő vállalkozásra.

A hat csellószvitből tíz tételt választott. Itt is többféle megközelítés hallható, például az első tracken egy az egyben lejátssza a prelűdöt a bögő, tartózkodó zongorakísérettel, de vannak teljesen átformált tételek is, kérdés-felelet jellegű játék, és jellemzően egy motívum kiemelése és új életre keltése is. „Hallottam már olyan kritikát is, hogy Bachot jazzben sokan nem szeretik. Pedig pont ez volt a lemez reklám-címkeje: Jazz in Bach / Bach in Jazz” – mondja Oláh, akinek viszont nyilvánvalóan sikerült a bachi világ megőrzése, az eredeti cél teljesítése közben, hogy saját világlátásukat, kreativitásukat is érvényre juttassák ebben a muzsikában.

Mind a Goldberg-variációkat, mind a Csellószvitteket koncerten is előadták Szöulban, tavalyelőtt nyáron és tavaly ősszel. „Életem talán legsikeresebb koncertjei ezek, egy legalább 1500 fős teremben telt ház volt mindannyiszor, több mint száz lemezt kellett utána dedikálni.” A zongorista annak örült a legjobban, hogy a közönség főleg fiatalokból állt. „A harmadikra már nem értek be, ilyen még nem fordult elő velem sem itthon, sem Európában.” Most már a duólemez is ugyanolyan tempóban fogy, mint az előző, vele kezdődik a cég igényes kivételű katalógusa.

Ugyan a Stuttgarter Kamarazenekar eljön az idei Budapesti Tavasz Fesztiválra, de mégsem a Goldberg-variációkat játsszák, a zenekar vezetőinek döntése értelmében. Oláh Kálmán viszont eljátszotta idő-

közben Barcza Horváth Józseffel duóban a Csellószvitteket Budapesten is. Alkotói munkájának szinte teljes keresztmetszetét adja viszont születésnapj estjén, március 7-én, a Stefánia Jazz Klubban.

A harmadik Good-lemez, amin a magyar zongorista is szerepel, a híres német trombitás, Herbert Joos lemeze, egy teljesen nemzetközi szexettel. „Abszolút mainstream jazz, egy koncert felvétele, amiben nagyon szívesen vettem részt. Nagyon jó dobos játszik rajta, az osztrák Mario Gonzi és Peter Lehel.” Időközben az is kiderült, hogy Lehel és Oláh egyszer régen, még amikor a szaxofonos itt tanult néhány hónapig Magyarországon, már szerepelt közösen a Merlin jazzklubban egy jam session alkalmával. „A komponálás mellett szeretem, ha ilyen feladatokat is kapok, különösen azért, mert mostanában keveset játszottunk a trióval. Hiányzik az elazulás, mert nekem a trió fellépései ezt jelentik”. Időközben Lehel-lel Oláh Kálmán befejezte következő közös lemezüket, amelyen végre a Trio Midnightnek is szerep jut. A Hungarian Mood címe is jelzi, hogy többféle stílust dolgoz fel: Oláh és Lehel hangszerelésében népdalfeldolgozás (Lovász Irénnel), egy cigányzenére utaló dal (Oláh Vilmossal, Kálmán primás testvérével) is hallható, és a Weiner-Szász Kamarazenekar, Dés András ütőhangszeres és Winand Gábor énekes is közreműködik majd. Még csak vázlatzerűen létezik Oláh Kálmán ötödik Good-lemezének körvonala, de már biztos a Trio Midnight részvétele, és a tisztán jazz irányultság.

Zipernovszky Kornél

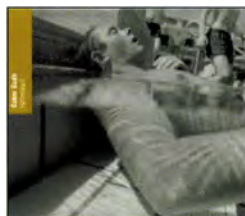

RENEE ROSNES
Life On Earth
Blue Note-EMI

A kanadai zongorista nő, Renee Rosnes a nyolcvanas évek végén tűnt fel a néhai Joe Henderson együttesében. 1989-ben a fiatal tehetségekre mindig fogékony Blue Note adta ki első albumát, és Rosnes azóta is megmaradt a legendás cég istállójában. A tartós művészi és üzleti kapcsolat magyarázata a zenéjében rejlik: az intenzív bop-gyökerű zongorajátékban, amely elkerüli mind az epigonok együgyű tradicionalizmusát, mind pedig a kényszeres, öncélú újítás szükségtelen bonyodalmaival. Mondhatnánk, ez a Blue Note krédója is. Rosnes legnagyobb erőnye, hogy zenéje erőteljes érzelmeket kommunikál emészthető formában. Játéka mindig letisztult, kompozíciói kerek. Új albumán igen szélesre veti a hálót. Szabadon merít India, Szenegál, Indonézia, Brazília és az észak-amerikai indiánok zenéjéből, de az európai klasszikából is. Mint pályafutása során oly gyakran, Rosnes most is vállalta a kockázatot, hogy a felvételekre olyan nagynevű zenészeket hívott meg, akik könnyen a háttérbe szoríthatnák. Ez kiváltképp az ütősökre áll ezen az albumon: Zakir Hussain, Mor Thiam, Duduka Da Fonseca, Jeff „Tain” Watts – Billy Drummondot szándékosan a végére hagyva, ő Renee Rosnes férje. A további neves szólistákat is tartalmazó „stáblista” azonban félrevezető: a zongora végig uralja a terepet, a párosítások viszont nem mindig működnek tökéletesen. A nyitószámokban például Hussain valóságos pergőtűzetet produkál a tablán, és Rosnes is tüzes szólót játszik, de anélkül, hogy dallamképzésében a legcsekélyebb engedelményt is tenné India felé. A ritmikus vagy kántáló világzenei kiruccanások gyakran feleslegesek. Kivétel ez alól a Senegal son, amely csodálatos összhangot produkál Mor Thiam djembe-játéka és a zongora perkusszív megszólalása között. Az album legnagyobb erőssége érdekes módon az a két ballada, amely egyáltalán nem kötődik a harmadik világ zenéjéhez. Noha az album anyaga nem áll egységes koncepcióba, de a kompozíció és az előadás színvonala mindvégig magas, és Renee Rosnes zenéje, mint mindig, ebben az esetben is végig élvezetes.

Pallai Péter

GÁDÓ GÁBOR
Homeward
BMC Records

Tudjuk Gádó Gáborról, hogy folytonos útkereső. Tisztában van vele, hogy soha nem lehet elégedetten megállni, a cél mindig előttünk lebeg. Habár ez spekulációnak tűnhet: különösen azóta, amióta Gádónak két hazája van (Párizs és Budapest), rendkívüli intenzitással bíró, elmélyült, ihletett muzsikát hallhatunk tőle – talán a hovatartozás feloldhatatlan dilemmájának átérzése jut így kifejezésre, talán egyszerűen valamiféle bölcsesség. Legfrissebb BMC-lemezén hazafelé tart. Sok helyen csak nyomokban, finom ízekben – pl. a hegedű alkalmazásával – jelenik meg leheletnyi világzenei hangulat, a harmadik számban viszont határozott népzenei ihletettség fedezhető fel a Gádótól megszokott zenei textúrában, mely jellemzően harmóniagazdag, dinamikájában változatos, gyakran tempó nélküli, és amelyben kiemelkedő szerepet kapnak a szólók. Ez alkalommal is mind francia társak (francia kvartettjének tagjai, vagyis Matthieu Donarier tenor- és szoprán-szaxofon, Sebastien Boisseaux bőgős és Joe Quitze dobos), mind magyar kollégák csatlakoztak a gitárhoz, utóbbiak közt találjuk Dresch Mihályt szaxofonon, Kovács Ferencet hegedűn, Szandai Mátyást bőgőn és Balázs Elemért dobon. Talán nem túlzás már most leszögezni a lemezzel kapcsolatban, hogy valószínűleg kevésbé válik olyan mértékadó klasszikussá, mint az előző album, az ... Angel, amelyről már most több szerzemény jó irányban halad afelé, hogy standarddévá váljon. Ez egyedülálló teljesítmény, még akkor is, ha egyelőre csak a BMC Records „istállójához” tartozó muzikusok éltetik tovább annak a lemeznek a témáit. A fűszer majd minden kompozícióban Winand Gábor énekhangja, viszont mintha egy kicsit túl sok lenne belőle; a hangzás gazdagítása helyett némileg felborítja az egyensúlyt. Ha némely dilemma nem is oldható fel, a játék során a zenében való közös feloldódás élménye megtapasztalható, s ez a befogadó számára is érzékelhető a Homeward hallgatása közben.

Bércesi Barbara

Attila Csányi Presents
The Unknown Hungarian Jazz
The Unissued Jazz Recordings 1942-1950 Vols. 1-2
Pannon Jazz

ATTILA CSÁNYI
PRESENTS

A magyar jazz ősgenerációjának igazi kordokumentuma ez a két CD. A '40-es évekből hallható felvételek eddig kiadatlanok, jórészt rádióközvetítések, házilag készített egyedi példányok. Az akkori kor legjobb muzikusait reprezentálják az egyes tételek: Martiny Lajos, Zágon Iván, Tabányi Mihály, Holéczy Ákos, Radics Gábor, Vig György, Kelényi György, Filu, Chappy zenekarai szólalnak meg a két korongon olyan szólistákkal, mint Beamter Bubi, Herrer Pál, Fényes Kató, Horváth „Nagy Patkány” Sándor, idősebb Pege Aladár és Bacsik Elek. Az utóbbi később az amerikai jazz élvonalában működött. A közreműködők névsora nem teljes, és tekintve, hogy nagyobb részben a háború utáni időszakból valók a felvételek, sokan nem is szerepelnek, akik nem érthették meg a háború végét. Elsősorban a szving kis- és nagyzenekarai hallhatóak, de a Magyar Rádió Tánczenekara 1949-ben meglepően modern bebopot játszik Martiny Lajos cím nélküli darabjában. Megdöbbenő, hogy ezek az előadók milyen felkészültek voltak, és mennyire hiteles jazzt játszottak a maguk korában. Jómagam gyakoroló muzsikusként is csupán néhány alkalommal találkozhattam személyesen, és meglepetten hallgatom újra és újra kompozícióikat, melyek büszkeséggel töltenek el, hogy ilyen zenei örökség birtokosai lehetünk. A hajdani hanghordozók mindegyike más-más fizikai ok miatt sérülékeny, rövid életű, keveset használható, így nem csoda, hogy a mára még fellelhető roncok restaurálása igencsak nehéz feladatnak bizonyult. Csányi azonban fáradhatatlanul gyűjtötte ezt a kincset érő anyagot, melyről időt és energiát nem kímélve mentették le a felvételeket, hogy hozzáférhetőek legyenek mindenki számára. A legjobb szívvel ajánlom minden hazai jazzkedvelőnek, hogy ismerje meg ezt a fantasztikus örökséget, a magyar jazz ősgenerációjának kordokumentumát.

Friedrich Károly

Fókuszban a Hot Jazz Band

Magyar-amerikai Best Of album

Élemedett rock-sztároktól természetes dolog, hogy tündöklésük korszakán túl, mielőtt teljesen bealkonyulna a bandának, megjelentetnek egy összefoglaló, úgynevezett Best Of... lemezt. A publikum általában kedvezően fogadja az effajta életmű-súrítményeket, ami teljesen értetető; különösen, ha időtálló, népszerű, vagy legalább a kellemes nosztalgiazás esélyét ígérő zeneszámokról van szó. Jazz-zenekar esetében viszont meglehetősen szokatlan az ilyesmi, mert ugye mondanom sem kell: abból, hogy egy zenekar igényesebb műfajt játszik, akár jól is, még korántsem következik, hogy a nagyközönséget is érdekli.

Ahhoz, hogy egy zenekar valóban sikeres legyen, a játékon túl valami mást sem árt tudni: érdekesnek, egyéniségnek, személyes varázssal bírónak kell lenni. Ha pedig még azt is figyelembe vesszük, hogy a jazzformációknak nem szokása leáldozni, fölöttébb furcsa dolog mérleget vonni egy válogatást tartalmazó jazzlemez által; főleg egy virágzó karrier derekán, mint jelen esetben. Vajon mi motiválhatta a Hot Jazz Bandet és a Sony – Columbia magyarországi cégét arra, hogy kiadjanak egy Best Of-albumot? A zenekar lendületben van: egymást érik az élő és médiafel-lépések, külföldi meghívások, '95 óta pedig a mostanival már a hatodik lemezük látott napvilágot. Vagyis az alkonyulásnak a gondolata is távol áll a Hot Jazz Bandtől. Az viszont kézenfekvő magyarázatnak tűnik, hogy ez a tradicionális jazzt játszó zenekar eleven cáfolata az olyan elítélte-teknek, mely szerint a színvonalas zenének esélye sincs a nagyközön-ség kegyeire. A műfaj szerény elfogadottságához viszonyítva példát-lan népszerűségnek örvendő együttes, egyszerűen megfelel a legmagasabb szakmai, és a fent sorolt közönség-lélektani kritériumok-nak. Továbbá van néhány ésszerű érv is, mely a lemez kiadása mellett szól, amit Bényei Tamás, az együttes vezetője először reflexszerűen kulisszatitoknak minősített, majd mégis beszélni kezdett róla: „Van már három amerikai, és két magyar zenét tartalmazó lemezünk. Ha valaki mindkét irányzatunkra kíváncsi volt, legalább két lemezt kellett vennie. Mivel nagyon sokan kérdezték tőlünk az utóbbi években – itthon és

külföldön egyaránt –, hogy van-e olyan CD-nk, amelyiken ilyen is, olyan is hallható, úgy gondoltuk, emiatt nem fogunk stúdióba menni; vagyis öt lemeznyi anyag talán elegendő alap ahhoz, hogy egy válogatás-albu-mot csináljunk – persze egy kicsit üzleti megfontolásból is. Közben pe-dig egy galáns szponzori ajánlatot is kaptunk. Így született a Best Of... Egyébként 2001-ben annyira elfoglalt volt a zenekar, hogy nem is ma-radt volna energiánk új lemez készítésére – ami pedig nagyon fontos dolog. Végül is a lemez a legjobb reklám egy zenekar számára.”

A Hot Jazz Bandról tudnunk kell, hogy az általuk megidézett korszak, a húszas és negyvenes évek közötti szving és dixieland revival élvonalbeli for-mációja világviszonylatban is, tudniillik eddig négy nemzetközi jazzverse-nyen indultak, és minden alkalommal az első díjjal tértek haza. Továbbá az idén harmadik alkalommal kaptak meghívást az amerikai Sacramentóban évente megrendezésre kerülő tradicionális jazzfesztiválra. Sikerük titkai ne-héz lenne összefoglalni, de talán egy a lehetséges megközelítések közül, ha felidézem egy korábbi beszélgetésünket a nagyszerű Joe Murányival, aki a következőket mondta a magyar dixie- és hot-zenekarok hitelességét firtató kérdésemre: „Az itt élő magyar muzsikuskok nem ebben a stílusban nőttek föl. Ez hallatszik a játékucon is. Néhány kivételtől eltekintve egy ki-csít »ideges fehér jazz«, amit a magyarok játszanak. Bárkivel szívesen ját-szom, aki ért hozzá, aki tudja, mi a swing. Itt például örömmel muzsikálok Ittzéssel, Bényeivel vagy Frankie Látóval – kiválóak mindannyian.”

A Hot Jazz Band azon kevés nem amerikai zenekarok egyike, akik Joe bá-csi véleményével összhangban kerültek az „ideges fehér jazzt”, és a lehető legautentikusabb tolmácsolásra törekednek. Így lehetséges, hogy olyan muzsikuskok is partnerként viszonyuljanak hozzájuk, mint Wynton Marsa-lis (képünkön Marciacban), Acker Bilk vagy Leroy Jones. A siker további titkai között a muzsikuskok felkészültsége, stílusérzéke, virtuozitása, és nem utolsó sorban személyisége gyanítható. A Best Of-esszencia meg-győző példa arra, hogy egy mai zenekar tradíció-tisztelete, egy bizonyos kötött irányzathoz való hűsége, egyéni stílussal, izléssel párosítva igazi

sikerre van ítélve – még a jazz ke-retein belül is. A legmeghök-entőbb bizonyíték erre, hogy – Bényei Tamás állítása szerint – a Hot Jazz Band lemezei eddig ki-vétel nélkül nyereséges vállalko-zásnak bizonyultak. Vajon van-e még legalább egy jazz-zenekar Magyarországon, amelyik ilyet tud?

Matisz László

A HARMONIA MUNDI, AZ ALIA VOX ÉS A TELARC ÚJDONSÁGAI

Kürtgát, Kodály és Veress gordonkaművei
Jean-Guihen Queyras

Jordi Savall

Michel Camilo

FORGALMAZZA: A KARSAY ÉS TÁRSA KFT.

MILES DAVIS
*The Complete In A
Silent Way Sessions*
Columbia – Sony

Miután a jazzrock születésének egyik döntő pillanatát (a Bitches Brew teljes felvételeit) bővített kiadásban hozzáférhetővé tette a Columbia Legacy, most a másik, egyébként ugyancsak Davis-féle történelmi pillanat következett. Összesen nyolc eddig kiadatlan, hosszú tracket ismerhetünk meg, és a luxuskiadású dobozban ott van a '69 nyarán megjelent eredeti is, ami összehasonlítható az „új” felvételekkel. Nehéz a dobozban rejtőző 96 oldalas könyvből bármit is kiemelni, le kell viszont szögezni, hogy az eddig „titkolt” felvételekből kibontakozó panoráma még sokkal elmélyíti a közkeletű igazságot Davis úttörő szerepéről. Szerencsére a lemezcég módszeresen adja ki a trombitás összes felvételét, az összkiadásnak ez már az ötödik kötete. A műfaji kísérletezés összesen hat hónap alatt kibontakozó eredményei lebilincselően izgalmasak és hangulatosak több mint harminc év után is.

Z. K.

JANIS SIEGEL
I Wish You Love
Telarc – Karsay és
Társas

Már az első számban felénekelte playback-vokál egyértelművé teszi a dolgot: Janis Siegel a Manhattan Transfer alapító énekes, aki hosszú idő után újra szólólemezt adott ki. Siegel saját magával (playback) és vendégeivel a számok közel felében ad vokálhátteret is a produkcióhoz. A parádés kíséret, néhány szólótával kiegészülve, Cedar Walton triójára épül. A repertoár kicsit fajsúlyosabb egy Manhattan-koncertlemezénél, általa a lemez számról-számról úgy bomlik ki a hallgató előtt, mint egy jó könyv. A dalok nagy része kevésbé ismert standard, néhány világlágerrel kiegészítve, amelyekben Siegel csodálatra méltóan csillog: nagy hangterjedelme, magabiztos improvizációi és érzelem-kifejezési készlete a lemezt első hallgatásra nagyon érdekessé teszik. Siegel egyéni interpretációira a Masquerade..., invenciójára pedig a Sandman és a Dream a Little Dream egyvelegé alakítása a legjobb példa.

Z. K.

RUSSELL MALONE
Heartstrings
Universal

Az egyetlen bajom ezzel a lemezzel, hogy nem hallok benne a keserves fájdalmat vagy a túlradó örömet: a lemez érzelmileg teljesen semleges. Mintha liftzene lenne (elevator music), de Malone nem liftzenész, hanem igazi jazzista. Ezzel az álomcsapattal (Kenny Barron, Christian McBride, Jeff „Tain” Watts) rendkívül forró jazzlemez készülhetett volna, de a gitáros hű magához, amúgy is puha hangvételét lágyította tovább vonósokkal. Nála mivesebben, érthetőbben senki nem artikulálja a nehéz jazz motívumokat. Mintha minden rögtönzött hangot a visszavonhatatlanság érvényével fogalmazna meg. Russell Malone hagyománytisztelő példaeértékű és kreativitását sem érheti szó. Lehet, hogy az általam hiányolt fájdalom nem üzleti okok miatt hiányzik, hanem Malone valóban nem ismeri azt – ha így van, őszintén irigylem.

J. G.

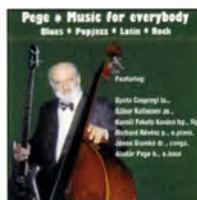

NORAH JONES
Come Away With Me
Blue Note – EMI

A 22 esztendő énekesnő a stílusok sajátos elegyével áll elő bemutatkozó albumán. A kompozíciók inkább a popzene körébe sorolhatók, előadásuk azonban annyira intim, hogy bizonyos fókig jazzessé válnak. Jones mindvégig megőrzi finom hangvételét. Megoldásai leginkább a countryénekesek technikájára emlékeztetnek, nem él sem „dögös” hangszínmegoldásokkal, sem blueshangokkal, mégis valami nagyobb mélység van jelen. A dalok többnyire lassúak, Jones remekül tölti ki zenével a hosszú ütemeket. A lemezt hallgatva egy egész sor énekes, Billie Holidaytól Carole Kingig eszünkbe jut, de érzünk asszociációkat Joni Mitchellre is. E hasonlóságok nem közvetlenek, inkább a fentiek megközelítésmódjára emlékeztetnek, ezáltal Jones egy teljesen egyéni, ám mégis mélyen a tradícióban gyökerező stílust tud megszólaltatni.

F. K.

PEGE ALADÁR
*Music For
Everybody*
Szerzői kiadás

Blues, popjazz, latin, rock, olvasható a lemez alcímében – és ezzel Pege Aladár arra utalt, hogy fiatal zenésztársaival azt a repertoárját játssza, amelyet a klubokban szokott előadni. Minden szerzemény és hangszerelés a zenekarvezető alkotása, a Kis kece lányom című népdal kivételével. Míg a számok többségében basszusgitáron játszik, ennek bevezetője vonóval szólal meg a nagybőgőn, ahogy a Nagybőgő-dal című jazzrockos téma improvizációja is. Az alapfelállás Révész Richárd billentyűsre, Sramkó János dobosra és Kollmann Gábor szaxofonosra épül, vendégzólísták: Fekete-Kovács Kornél és Csepregi Gyula. Ezzel a lemezzel egyidőben a világhírű bőgős Schubert, Vivaldi, Mozart, meg saját kompozícióból klasszikus lemezt is kiadott, mely nem kevésbé érdekes.

Z. K.

SILJE NEERGARD
At First Light
EmArcy – Universal

Neergard írta a tizenkét standard-jellegű szám háromnegyedét, a három tényleges örökzöld viszont olajozottan illeszkedik repertoárjába. Igazi dalokat hallunk, sem a hangszerelés, sem az énekesnő előadása nem tolauskodik előtérbe, a program kifejezetten hallgatóbarátnak is nevezhető, mert a gazdag és változatos érzelmi skála könnyen átélhető. A naív, az affektálás határán mozgó hangról sokaknak Blossom Dearie juthat eszébe, de a norvég énekesnő – ezen a lemezén – alig egy csepp iróniát enged meg magának. Neergard állandó kísérete, Tord Gustavsen zongorista triója és Magnus Lindgren szaxofonos-hangszerelő magas színvonalon, végig amerikai sounddal kísérik, de a vonósenekari tapétát a hetvenes években felejtették a falon.

Z. K.

Egy rovat margójára...

Talán Önökben is felmerült már a kérdés, hogy ha egy zenei lap igényes kiadványokról ír recenziót, vagy éppen egy-egy jól sikerült koncert történéseit önti szavakba, vajon miért nem szól azokról az eszközökről, amelyekkel mindez a lakószobánkba varázsolható. Hiszen különben ez már-már kezd megszokottá válni...

Sokan talán még emlékeznek rá, hogy jó húsz évvel ezelőtt a piacra lépett egy újság, amely hosszú évek munkájával megteremtette a hazai zenehallgatás kultúráját. Ez volt a néhai HI-FI Magazin. Megszűnését követően vagy egy tucat másik kiadvány próbálta betölteni a hiányával megjelent űrt, mindhiába. Pedig az autó, a fotózás, vagy a számítógép mellett a zenehallgatás is a legkedveltebb hobbik egyike. Csak azokhoz képest manapság egyre kevésbé jelentékeny. Ma már az autóban, a számítógépen vagy akár az utcán is hallgathatunk zenét – az elcsépekl reklámszöveggel élve – digitális vagy éppen CD minőségben.

Ettől függetlenül, (vagy éppen ezért?) nagyon sok zeneszerető ember akad, akik számára – legalábbis egyelőre – a zene igazi élvezete nem helyettesíthető semmivel. Őn is a zeneszerető emberek táborába tartozik, és esetleg a kíváncsiság szintjén érdekli a zenét reprodukálni hivatott készülékek világa? Akkor ez a rovat Önnek szól és „Ariadne fonalát” adva próbálja meg bevezetni egy világba, amely létezik is meg nem is. Ez kicsit kétértelműnek tűnik? Igen, az is akár csak ez a világ. Vannak a hatalmas reklámmal HIFI-nek, HIGH END-nek, vagy éppen AUDIOFILNEK nevezett produktumok, amelyek esetében biztosak csak abban lehetünk, hogy kiváló mért paraméterekkel rendelkeznek, alacsony zajjal/torzítással adják vissza a zenét, vagyis, annak egy részét, meg persze abban, hogy kellően drágán adják ahhoz, hogy ebbe az illusztrációnak számító társaságba bekerüljenek. De mint az élet minden területén, itt is van ellenpont, olyan, többnyire kis, vagy kevésbé ismert speciálcégek, akik készülékeik tervezéséhez a marketing helyett inkább a zene irányából közelítenek. És néha, a véletlenek folytán ezek közül egyik másik árazása még szerényebb is lehet. A baj csak az, hogy az audio világában az eligazodás nehéz, olyan, mint egy sűrű erdő, ahol félhomályban, vagy a reggeli párában a gombokkal teli rétet nem könnyű megelni.

Hitünk szerint ebben szeretnénk segíteni – felvértelve magunkat és persze az olvasókat néhány fegyverrel, ami ebben a HANGRENGETEGBEN a segítségünkre lehet. Alapozásként a következő oldalakon némi elméleti háttérre tehetnek szert, nem árt, ha közös barangolásunk során megértjük egymás szavát. Rovatunkban igyekszünk majd néhány arra érdemes készüléket bemutatni, ám azért, hogy amit leírunk, azt számon lehessen kérni (ne csak pusztába kiáltott szó legyen), nem készítünk tesztek, ám minden berendezést egy saját magunk által referenciának tekintett berendezéshez képest ítéljük meg. A meghallgatások eredményeit egy szerző tollából olvashatják majd, a készülékek előtt azonban – a szubjektívítés csökkentése okán – mindig többtagú zsűri foglal helyet. Sőt, a későbbi tervek között egy állandó lehallgató helyiség kiválasztása is szerepel!

Azt még korai lenne kijelenteni, hogy referenciákat tekintetében jól állunk, hiszen az olcsóbb árkatagóriájú lánc „biztosítása” sem kis feladat, mi is csak a jelforrásig jutottunk vele. És akkor hol van még a drágábbik rendszer?

Mindez csak részben technikai probléma, hiszen hosszú évekre kell döntenünk – feleséget sem egyik pillanatról a másikra választ az ember, mert rövidebb-hosszabb együttélés után esetleg kiderülhet, hogy bizony szépnek szép az ara, csak hát furcsa hóbortjai vannak, és azzal nehéz egy fedél alatt élni. Róadásul ott van még a dolog anyagi oldala...

Azt sem árt, ha tudjuk: autót vezetni nem ugyanaz, mint autót birtokolni és üzemeltetni! Akár csak az autózvezetői vizsga megszerzése előtt a műszaki alkalmassági oktatásra, a HIFI készülékeket használatához is szükség van néhány alapvető ismeret megalapozására. A hangszerviz ehhez nyújt fogózkodót, de ne feledjék, egy szimpla jogosítvány nem elégséges eredmény ahhoz, hogy forma 1 versenyzővé váljunk, legfeljebb igényes kezdet!

A HIFI szakajtóban számtalanszor találkozhatunk hangtechnikai készülékek szubjektív vizsgálatával, hiszen – bár az objektív mérések fontosak ugyan – a vélemények végső megfogalmazása mégis csak a meghallgatások nyomán jön létre. E vizsgálatok mindenkor a tesztelők által jónak tartott és ismert etalon felvételek megszólaltatásával történnek. Aig olvashatunk azonban a hangfelvételek teszteléséről, pedig – mint bármely művészi produktum esetén – akár egyszerű hallgatóként, akár szakemberként, jogunk van azokról valamilyen véleményt mondanunk. A hangmez kritikák esetében is megfigyelhető, hogy az elhangzó műről, a művészekről, az előadásról sok szó esik, ám magáról a felvételről – tehát az akusztikai tálalásról – nagyon kevés, vagy szinte semmi.

Olyan ez, mintha egy fotókiállításról beszámolva csak a képek „tartalmáról” szólnánk, ám magát a kompozíciót –, tehát azt, hogy a művész a háromdimenziós valóságot milyen egyéni eszközökkel közvetíti felénk – elhallgatnánk. Márpedig a hangfelvétel – ideális esetben – ugyanúgy művészi újjáteremtés, mint pl. a fotóművészet, melynek révén a hangmérnök a stúdióban elhangzottakat technikai eszközök segítségével, a művel és előadással szembeni alázattal, saját művészi hitvallásának megfelelően ülteti át a hangszórókra. Ezért elengedhetetlen, hogy a hangfelvétel-készítéshez az esztétika oldaláról is közelítsünk. Kérdés azonban, hogy ezt milyen szempontok szerint tehetjük? A hangfelvétel első fél évszázadában, amikor a szakma még alapvető technikai nehézségekkel küzdött, szóba sem kerülhetett egy átfogó értékelési rendszer megalkotása. Ezért csak a negyvenes évek hangtechnikai szakirodalmában jelentek meg az értékelés első csirái, például abban a hangtechnikai tankönyvben, melynek előszavát maga Honegger írta, az egyik fejezetben a következő itéleteket olvashatjuk: a hangzás lehet kellemes, kellemetlen, egysíkú, nem plasztikus, éles, metsző, hegyes, durva, friss, gyöngyöző, levegős, finom, áttetsző, fénygazdag, ragyogó, fakó, természetes, mesterséges, a hangkeverés pedig egyensúlyt teremtő, megemlíti a finom úszásokat. Megfigyelhetjük, hogy e jelzők között egy sincsen, amely kifejezetten hangi jelenségekre vonatkozna, s valóban: a zenei hangzás leírása szinte minden esetben kölcsönöz. Hol a fénytantól (világos, sötét), hol a tárgyak alakjától, felületétől, anyagától (éles, lekerekített, sima, durva, bársonyos), máskor emberi tulajdonságokat vesz alapul (visszafogott, tolakodó.) Ritkán fordul elő a kifejezetten akusztikai jelző, mint pl. a „zengő”, melynek ellentétét már ismét „jövvények”: száraz, fojtott, tompa. E jelzők olykor valóban gyönyörű szóvirágok, ám hogy például hol a határ a kétségtelenül elismerő „fényes” és a nem túl hízogó „éles” jelző között, az már ugyancsak izlés dolga.

A hangfelvétel nagykorúvá válása egyre jobban megkövetelte az egységes ítélezési rendszer kidolgozását, ahol a szempontok és a jelzők viszonylag jól körülírható jelentéssel rendelkeznek,

Lenke

ETALON

MusiCante
kreaton

...az élő zene tükre...

...a megfizethető minőség...

...zene mindenkinek...

Az Etalon termékcsaládokat (Kreaton, MusiCante)

bemutatja: Kelenföldi Zsolt

Kis- és nagykereskedelmi értékesítés:

1028 Budapest, Patakhegyi út 11.

Telefon: (1) 397 0262

E-mail: etalonak@axelero.hu

Honlap: www.etalonacoustics.com

így a hatvanas években ez a munka nemzetközi összefogással meg is kezdődött. Az ötlet konkrétan az európai rádiószervezetektől indult ki – első sorban az egyre pezsgőbb nemzetközi zenei műsorcsere kapcsán –, s nem véletlen, hogy a kidolgozás elméleti és gyakorlati feladatainak megoldásában a Magyar Rádió zenei rendezői és hangmérnökei tevékeny részt vállaltak. E munka két sikon zajlott: egyrészt ki kellett dolgozni a hangfelvételek szubjektív megítéléséhez szükséges paramétereket (szempontokat), másrészt nemzetközi rádiós hanganyagok alapján azokat a gyakorlatban ki is kellett próbálni. Az évek hosszú során a paraméterek egyre finomodtak, miközben a technika fejlődése egyes szempontok jelentőségét csökkentette (pl. a torzítás ma már nem olyan jelentős, a zajok megítélésében pedig a technikai eredetű zajokról az akusztikai eredetűekre tevődött át a hangsúly), így a rendszer mindenkor naprakészen alkalmas volt – és ma is alkalmas – a kor hangfelvételeinek elemzésére. A felvételek és a hangtechnikai készülékek szubjektív elemzése – jóllehet végső soron mindkettő hangi jelenség megítélése – mégis egymással ellentétes folyamat. A készülékek esetében etalon felvételekkel teszteljük a készüléket, a hangfelvételek esetében pedig etalon hangtechnikai- akusztikai körülmények között ítéljük meg a felvételeket. És itt igen hangsúlyosak az akusztikai körülmények, tehát a minél jobb minőségű meghallgató rendszer, mely nélkül az egész tevékenység csupán tapogatózás a sötétben.

Az alábbiakban – e cikk keretei között először csupán vázlatosan – áttekintjük a hangfelvételek szubjektív megítélésének jelenleg alkalmazott paramétereit.

Teremhatás, teremézet

A teremhatás az élő zenei előadások esetében is talán a legkövetlenebbül érzékelhető jellemző. Ott is és a hangfelvételek hallgatásakor is első sorban a tér zengése közvetíti számunkra a teremézetet. Azonban ideális tér önmagában nem létezik, mert az csak magával az elhangzó művel, az előadással kölcsönhatásban tanulmányozható. Egy gregorián kórus a 6-8 másodperces utözengési időt is könnyedén elviseli – sőt, ebben a közegben kifejezetten szépen szólal meg –, ám ugyanebben a térben egy vonósnégyes már elképzelhetetlen. A teremhatás tehát akkor ideális, ha egy adott zenetörténeti korszak, vagy stílus hangzásvilágát a legszűkebben, leghasznosabban tárja elénk, s ha a tér zengése – hozzásimulva a hangokhoz – valóban „felöltözteti” a hangzást, miközben egy pillanatra sem tűnik zavarónak, stílusidegennek.

Az utözengési idő azonban önmagában még nem elégséges a teremhatás jellemzéséhez, hiszen fontos „al-paraméter” a mélységi megjelenés – azaz a hangforrások térbeli tagozódása, a térjelek homogenitása, hangszínezete, és a hallgató által érzékelhető terem nagysága.

Sztereo hatás

Nem azonos a teremhatással, hiszen a sztereoózis megkülönbözteti a bázist kitöltő (vagy még azon is túlterjedő) teret, ill. a bázison belül érzékelhető irányokat. A sztereo hatás ez utóbbit, tehát az irányok érzékelhetőségét jelenti, al-paraméterként ide számítva az irányok egyensúlyát (hogy pl. a felvétel nem aszimmetrikus-e), az irányok stabilitását (nincsenek-e zavaró mozgások), megkomponált mozgások esetén azok egyenletességét, illetve magának a hangképnek a szélességét.

A sztereo hatás természetesen csak a hangsugárzók szimmetriatengelyében értékelhető.

Hangtisztaság

Nem az intonációs tisztaságot foglalja magába, hiszen e paraméterek magával az előadással nem foglalkoznak, hanem a szólamok követhetőségét, körvonalazottságát jelenti. Prózai felvételek esetén itt történik a szövegérthetőség megítélése, s lényegében zenénél is a zenei szövet világos megjelenéséről van szó.

Hangzásegyensúly

Ez a paraméter a felvételen hallható hangforrások kölcsönös, az együttes egészéhez viszonyított hangosságát jelenti, de egyetlen hangszer esetén is vizsgálható, pl. a zongora hangfekvései vagy az orgona művei között hallható arányokat illetően. Jóllehet alapvetően zenei tényezőről van szó, ám a mikrofontechnika és többmikrofonos eljárás esetén a keveréstechnika sokat segíthet a szerző által megálmodott arányok megteremtésében. Itt vesszük figyelembe a hangfelvétel dinamikai kérdéseit is, ami a hallgatók szempontjából a digitális korszak talán egyik legkényesebb (és meglehetősen elhallgatott) kérdése.

Hangszínezet

Megítélésekor a hangforrások emlékeinkben élő „eredeti” és a felvételen hallható spektrumát hasonlítjuk össze. Megítélése nagyon függ a lehallgató rendszer minőségétől, valamint a meghallgatásra kerülő hanganyagok lejátszási sorrendjétől, ugyanis hangszín-érzékelésünk meglehetősen viszonylagos: a közvetlen megelőző élmények nem könnyen törölődnek ki tudatunkból. Kompaktlemezek elemzésekor pedig nehéz megkülönböztetnünk, hogy egy nyersebb, élesebb hangzás mennyire a felvétel és mennyire a lejátszó rendszer sajátja. Jóllehet egy meglehetősen „köznap” fogalomról van szó, reális kritikai megítélése mégis körültekintést igényel.

Zajmentesség

A hangfelvételeken hallható zajok az alábbiak szerint csoportosíthatók:

hangtechnikai eredetű zajok és torzítások – az előadók, ill. közvetítések esetén a közönség zajai –, elektromos, elektromágneses környezeti zavarok – a hangfelvételi helyszín hiányos hanggátlásából eredő zajok. A digitális technikának köszönhetően a hangtechnikai eredetű zajok – a bithibáktól eltekintve – ma már nem jelentősek, ellenben éppen a nagyobb dinamika miatt sokkal jobban érzékelhetők a környezet akusztikai zajai.

Az ismertetett paraméterek – jóllehet hangtechnikai jellegűek, – mégis csak az elhangzó zenével, előadással összefüggésben alkalmazhatók. S az is előfordulhat, hogy az első hallásra olykor még hibának tűnő jelenség az előadó több lemezének meghallgatása után egy tudatos koncepcióból eredő erénnyé válik. A biztos ítélkezéshez pedig nem csak a már említett kitűnő lehallgatórendszer és természetesen a jó fül, hanem a rendszeres hallástréning is kell. Ugyanakkor megéri a fáradozást, hiszen nyomában a zene élvezete mellett a hangfelvétel művészetének szépségeiben is gyönyörködhetünk.

Ujházy László

Az érzés, mely hatalmába keríti, miután rátette a tűt a lemezre.

SME lemezjátszók és hangkarok. Egy másik világ.

SME Model 10/A

SME V

SME IV

SME 300-as széria

SME Model 20/2A

SME Model 30/2A

SME
A legjobb hangkarok a világon.

Mark Levinson, Proceed, Revel, Conrad-Johnson, VTL, Martin-Logan, SME, Metronome, Benz-Micro
Bemutatóterem: 1137 Budapest, Szent István krt. 12., l.em. 4/a.
Telefon: 329-2980, 359-3136, 359-3137 | e-mail: limar93@mail.datanet.hu

Limar Kft.
www.limar.hu

Első, induló rovatunkat némi magyarázkodással kezdjük, hiszen cikkünk alanyául minden bizonnyal szerencsésebb lett volna valamilyen jelforrást választani.

Hogy miért került ide mégis egy hangdoboz? Nos ahogy arról a bevezetőben olvashattak, a magunk számára is szigorú kereteket szabunk egy-egy meghallgatáshoz, ehhez pedig még idő kell! Ugyanakkor az sem elhanyagolható tény, hogy a hanglánc utolsó eleme, már fizikai küllemével is olvasmányosabb cikk megírására inspirálja a szerzőt, mint mondjuk egy integrált erősítő. Így ezt reméljük, elnézik nekünk, s Önök közül sokakat tudunk a Gramofon hasábjain keresztül megismertetni a hangreprodukciós eszközök világával.

Bemutatónk alanya nem új fejlesztés, de tetszhalott állapotából újraéledni készülő, nemsokára építőkészlet (kit) formájában is megjelenő instrumentum. Meglehetősen magas, karcsú, elegáns megjelenésű bútordarab. Falát matt szürke festék borítja. Az oldalán valódi cseresznyefa keret fut körbe, amely kettős funkciót lát el. Egyrészt esztétikai díszítőelem, amely merész vonalvezetésével egyéni, összetéveszthetetlen stílust kölcsönöz a hangdoboznak. Másrészt ez tartja meg a hanyatt dőlni készülő dobozt egyensúlyi helyzetében, kellemes ível éppen ott szélesedve ki, ahol a hangszórók keltette dobozrezonanciák csillapítására a leginkább szükség van. A doboz egyébként amúgy meglehetősen nehezen tud „beindulni”, mivel a 22mm vastag MDF-faforgácslap szendvics, a két réteg közt rezgécscillapító ragasztóval, nem hagyja magát egykönnyen berezgetni. A különleges formához nem mindennapi belső is társul. Az egész konstrukció a talp alján levő három furatba illeszthető – külön megvásárolható – kúpok nélkül 117cm magasra nyúlik fel. A doboz maga 110cm magas, 20cm széles és 29cm mély. A szürkére eloxált inverz, titán csipogó a talajszinttől 106cm magasan (szó szerint!) van, alatta 23,5cm-rel az impregnált papír membránú dohogó, ez utóbbit kifejezetten ehhez a dobozhoz tervezték és gyártják. Amúgy mindkettő a francia FOCAL terméke. A két hangszóró távolsága szokatlanul nagynek tűnik, ám a doboz hátradöntött helyzetéből adódóan a hallgató szempontjából valójában kevesebb. A hangsugárzó konstrukcióját tekintve átmenetet képez az ún. labirintus (transmission line) és a tölcseres rendszer között. Az egy pár aranyozott csatlakozó aljzat a doboz hátfalába simul, ám csak banán dugót fogad. A keresztváltó kilétét homály fedí, mindössze annyit tudhatunk róla, hogy fázismenete teljesen lineáris. A hangdobozt két változatban le-

het megvásárolni. Barkácsoló kedvű vásárlók kitént 110 ezer forintot áron juthatnak hozzá. A készlet tartalmazza a hangszórókat, a csavarokat, a tömítő anyagot, keresztváltót, belső kábeleket és a csatlakozó aljzatot, ám ez esetben a dobozt tervrajz alapján, a vásárló maga kell, hogy elkészítse. Természetesen van mód arra is, hogy „gyári termékként” vásárolják meg, így viszont hozzávetőlegesen 500 ezer forintot kell érte leszurkolni. Ez utóbbi összeg – figyelembe véve a kit igen kedvező árát – a gyönyörű kabinet ellenére meglehetősen borsosnak tűnik! Az általam idestova fél éve rendszeresen hallgatott párnak már jó néhány évnyi ideje volt bejáródn. Hangkarakterét az első pillanatban megszerettem, és ez a vonzalom az eltelt idő alatt cseppet sem csitult bennem. Szeretek hosszú ideig, nyugodtan, elgondolkodva zenét hallgatni, sokszor hangosan. Ő hagyja. Hangosan sem „hangoskodik”, megőrzi méltóságát. Unalmasnak semmi esetre sem mondható, hangja nagy volumenű, a térben szétáradó. Elegendő részletet, sok finom hangszint jelenít meg. Tekintélyes méretét meghazudtolva, amikor zenél, „el tud tűnni” a szobából, csukott szemmel aligha tud az ember rámutatni hová is lett felállítva, nem úgy a megjelenített hangszerekre. Ráadásul nem köti a sztereó székhöz a hallgatót, azaz egy néhány fős „zenebolond” társaság minden tagja közel azonos élményben részesül. Van azonban egy kitént pont, ahonnan hallgatva szinte átlényegül. Kellő távolságból (ez helyiségenként más és más lehet), pontosan egyenlő messze a két doboztól, fülünkkel a magas és a mély-közép sugárzó között félút magasságában – ehhez viszonylag magas székre kell ülni – olyan térélményben lehet részünk, amit többnyire csak igen drága berendezések képesek produkálni!

Sokféle zenét hallgattam vele, de – már csak a lap hitvallása okán is –, néhány klasszikus- és jazz-zenei felvételen keresztül ajánlom a tisztelt Olvasó figyelmébe. Persze lehetett volna más zenei stílus is, hiszen nem „játssza” jobban, vagy rosszabbul a különböző műfajokat. Szaknyelven azt mondják: „amolyan zenei mindenevő”.

Sokféle zenét hallgattam vele, de – már csak a lap hitvallása okán is –, néhány klasszikus- és jazz-zenei felvételen keresztül ajánlom a tisztelt Olvasó figyelmébe. Persze lehetett volna más zenei stílus is, hiszen nem „játssza” jobban, vagy rosszabbul a különböző műfajokat. Szaknyelven azt mondják: „amolyan zenei mindenevő”.

MŰSZORGSKIJ – RAVEL

Egy kiállítás képei. Arturo Toscanini és az NBC Szimfonikus Zenekar. Carnegie Hall, 1953. január 26. RCA – monó felvétel, analóg lemezzel.

Az idős mester – 86 évesen – egy ifjú titán lehengerlő lendületével, a sokat megélt ember összes bölcsességével, a csatába induló generális kérlelhetetlenségével űzi végig a zenekart a művön, miközben a hallgató egyik ámulatból a másikba esik a zene feszes ritmusába csempészett számtalan ritmikai, dinamikai leleménytől. Az előadáson végigvonuló hallatlan feszültség, feszítettség drámai erővel jelenik meg. Az archív felvételekre jellemző, hogy olcsóbb rendszereken kissé repedt fázék-jellegű intonációval jelennek meg. A Pennart Pisán szinte telt, kerek, téréből zengő hatást kelt ez a lemez. Monó felvételtől lévén szó, térábrázolása nem a ma megszokott és elfogadott módon értelmezendő, mégsem egy pontból sugárzik szét. Nem sztereó, de mégis határozott dimenziókkal bír, „mélysége van a zenéjének”. Anélkül, hogy az egyes hangszerek, hangszercsoportok tónusáról, természetéről, élethűségéről értekezni, kijelenthetem néhány kisebb hiányossága ellenére ott vagyok a koncertteremben, és a közönséggel együtt fojtom vissza lélegzetemet.

JOSHUA REDMAN QUARTET
Spirit Of The Moment, Live at the Village Vanguard
 Warner Bros., 1995., AAD

Nagy idők, nagy koncertek tanúja a Village Vanguard, ahol mind a mai napig kétcsatornás, analóg magnóval rögzítik a zenei esteket. Még sosem jártam ott, de ha egyszer New Yorkba tévedek, akkor ígérem, nem fogom kihagyni! Jónéhány lemezem örzi fantasztikus atmoszféráját, hangulatát, értő közönségének reakcióit, neszezését, pohárcsörgését. A ferde „pizai tornyoknak” köszönhetően többször néztem riadtan az asztalon lévő poharam után: nem az enyémet koccantották-e le éppen. Pedig nem is a dermesztő élethűség, hanem a hangok, a zene természetes, magától értetődő áramlásának megjelenítése jellemzi interpretációjukat. Ezen a lemezen meglehetősen nagy hangsúlyt kap a szaxofon, szólói izgalmasak. Nem a virtuozitás, hanem a változatos fújástechnika, az időről időre előtűnő sokféle hangszín, a cseppet sem öncélú humor tartja folyamatosan ébren a hallgató figyelmét. Egy-egy jól időzített cinnbeütés azonban arra ébreszt rá, hogy mégis csak „el-szálltál”. Aztán az együttes zenélés perceiben a hangszerek magától értetődő egysége, jól beállított aránya tűnik föl. A zene lüktetése újra meg újra magával ragad, két szám között pedig én is a poharam után nyúlok – még megvan.

ANA KARAM
Viola fora de moda, Chesky Jazz Test vol.1.
 Chesky Records, 1990.

Egy kis „audiofilia”. Egzotikus csörgők-börgők, hiteles bőgő, zengő gitár – minden rendben. Ez a lemez azonban mégis inkább az énekhang miatt került sorra. Ana hangja meggyőző, betölti a szobát, de azt is meg tudom mondani, éppen hol áll. Hangja nem to-lakszik, kellemes hallgatni. Lehet mondani: az életnagyságú hangszerek előtt valós, hús-vér énekesnő áll.

ANTONIO VIVALDI
A négy évszak, Fabio Biondi és az Europa Galante
 Virgin – EMI, 2001.

A néhány évvel korábbi, az Opus 111 kiadásában megjelent – akkor nagy meglepetést keltett – előadásnál ez utóbbi érettebb, átgondoltabb, de ugyanakkor dinamikusabb, izgalmasabb, dráma-ibb, valamint a felvétel minőségénél fogva közvetlenebb, személyesebb hatást kelt. Legyen ez Biondi dicséretére mondva, de nem

hagyható említés nélkül a „pizai ferde tornyok” empátikus képessége sem, amellyel ezeket a drasztikusnak egyáltalán nem mondható különbségeket ennyire kézzelfoghatóan tudja tolmácsolni. Hangszer és zenekar úgy lélegzik együtt, mint ahogyan Vivaldi korában ember és természet irhatta életkőreit. De Biondi ennyivel nem elégszik meg – áthúzza a hangjegyeket két évszázadon. Aktualizálja, mintegy „újrhangszereli” a XVIII. századi darabot – benne napjaink emberi viszonyait értelmezi újra – így hát nem csodálkozom, ha oly gyakran rohan. Érzem a feszültséget, otthon vagyok benne. Tüvélem ezt is, mint már annyi mindent. Az Europa Galante előadásában életre kelnek a hangszerek és regélnek. Eszembe jut, hogy hány éve nem láttam már „évszakot”, de már arról is elfelejtkeztem, milyen a bőrömön érezni a létezését vagy arcomat az égnek feszíteni. Ez a zene a „legviharosabb” megnyugvás!

A Pennart Pisa kissé extravagáns hangsugárzó de szeretettel ajánlható. Azoknak akik a zenehallgatás során nem a bombasztikus effektusokra vadásznak, hanem a zenét magát, annak szövetét, belülről fakadó erejét keresik és szeretik – sallangok nélkül.

Kelemen Marcel

Név:	Pennart Pisa, két utas TL rendszerű hangdoboz
Ár:	110.000Ft (kit) 500.000Ft (gyári modell)
Forgalmazó:	Auditorium

Láttuk-hallottuk

Képzeld el, hogy milyen szervezőmunkát igényel egy most alakuló, új szimfonikus zenekar tagjainak összegyűjtése, a karmester „megtalálása” és a próbák megszervezése – a további lépésekről nem is beszélve. Az egyéni képességek figyelembevétele, a repertoár kidolgozása és számtalan egyéb – még általam sem ismert – fontos momentum áttekintése. Ezért érthető, hogy egy nívósabb, sikerekre vágyó, elismerésre érdemes együttes „megalkotása” nem egyszerű és hétköznapi feladat...

Remélem, sikerült érzékeltetni – a talán túlzó példa segítségével –, hogy nem kisebb feladat tornyosul előttünk akkor sem, amikor lakásunkban (HIFI készülékeken) zenét szeretnénk hallgatni. Már igényeink megfogalmazása is problémákat okozhat – mivel nem rendelkezünk a jövőbelátás képességével –, nem tudhatjuk, hogy a későbbiek során milyen magas szintre fejlődik zenei hallásunk, érzékelésünk. Talán segítség lehet a vásárlás előtt egy rövid eszmefuttatás arról, hogy milyen rendszerszemlélet vezethet el minket az audió nirvánába.

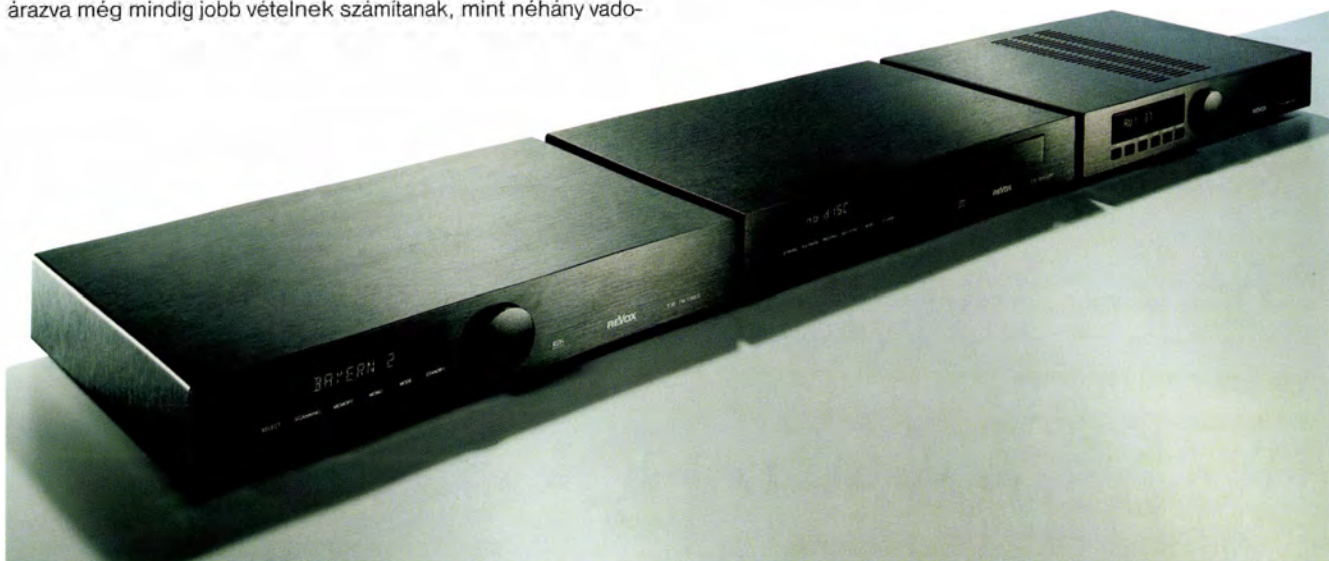
Alapfokú rendszerek

Ilyen minőségű gépek találhatók szinte minden család birtokában, kiválasztásuk, megvásárlásuk nem igényel különösebb szakértelmet. Sokszor számít a márkás név, a forma, a kezelhetőség és nem utolsósorban az ár! A HIFI tornyok jellemző tulajdonsága, hogy a zenei történések sodrában ritkán ragadják el hallgatójukat, inkább unaloműzőnek, a háttérzenélésre szolgálnak. Ennek ellenére sokan kényszerülnek arra, hogy ilyen olcsó készülékekből építsék fel rendszerüket. Eddigi, kialakult ismereteim alapján elmondhatom, hogy a régebbi gyártású gépek leárazva még mindig jobb vételnek számítanak, mint néhány vado-

natúj, csillogó műanyag csodamasina. Néhány cég neve itt is segítséget adhat: MARANTZ, REVOX, ALTEC LANSING, MCINTOSH, QUAD, STAX, ORTOFON, SME – persze az üzemképességet vizsgálni kell! Az olcsó készülékek másik csoportja a – főleg Angliában gyártott – „néphifi” kategória, mely egyszerű kivitelű, minimalista koncepció alapján gyártott készülékekből áll. Itt inkább a tartalom a fontos, nem pedig a forma – az alacsony gyártási költségek betartásával összhangban. Jellemző tulajdonsága ezeknek a készülékeknek, hogy már fel tudják ébreszteni a zeneszerető hallgató vágyait az igényesebb rendszer kiépítésére. Néhány ismertebb név a palettáról: NAD, ROTEL, ION, PROJECT, REGA, QED, ARCAM, GOLDRING, HEYBROK.

HIFI rendszerek

Néhány év és az elköltött százazrek számbavétele után elérkezhetünk a következő stációhoz, melyet akár emberi fejlődésünk egy újabb fokának is felfoghatunk. Ugyanis – mint itt már sejtethetik kedves Olvasóink – elsősorban nem arról van szó, hogy a készülékek minőségében történt forradalmi változás (HIFI-ből HIGH END lett). Nem, a változás elsősorban a zenét hallgató embert érinti, mert már meg tudja fogalmazni elvárásait a szobájában felhangzó zenével kapcsolatban. Sajnos igényeink felszínre kerülésével a problémák száma csak fokozódni látszik, mivel a gyártók igen visszafogottan adagolják a készülékek belső értékeit – hiszen van drágább modelljük is, annak jobban kell szólnia! Ebben a kategóriában már mindenki azt állítja, hogy megteremti a valóság illúzióját a szobánkban, de ez csak keveseknek sikerül! Feladatunk csak az lehet, hogy megtaláljuk a pénztárcánknak megfelelő komponenseket – nem törődve a színes, harsány reklámoktól hangos piaccal. Műsorforrásként a CD technika még első lehet, bár a fejlődés igen rohamos és nem tudhatjuk, hogy a gyártók mikor kínálják dömpingáron új gépeiket: DVD AUDIO, SACD. Erősítőnk jó minőségű félvezető, vagy olcsóbb elektroncsöves lehet – igen csöves, mert a zenehallgatáshoz ez egyre nyilvánvalóbban hozzátartozik. Ne feledjük: a reklámokkal ellentétben nem mindig az újabb generációjú készülék a jobb! Az

|| reménytelenül mindennek! (Revox, Svalco)

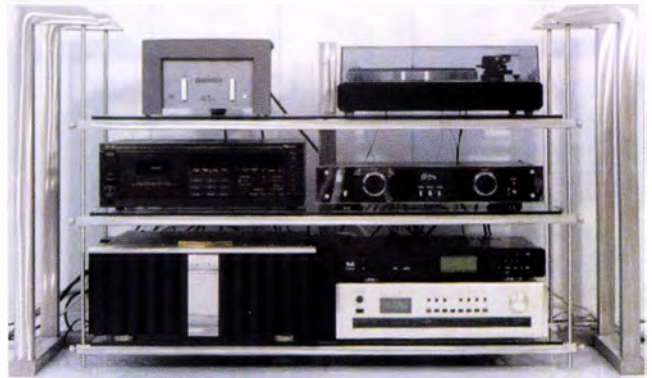

Komoly külső, komoly ár! (MBI, Németország)

elektroncsöves erősítők fennmaradásának is az az oka, hogy szebben muzsikálnak, mint félvezetős társaik – igaz, cserébe viszont sokkal unpraktikusabbak azoknál. Hangfalakat is választanunk kell, igaz itt már a család tűrőképességét, szobánk méreteit, zenei világunkat is figyelembe kell vennünk – ebben a (fordított) sorrendben! A tartozékoknak is megfelelő szerepük van, sok esetben a különböző állványok, alátétek, összekötő kábelek is jelentősen alakíthatják a kialakult hangképet. Itt is akad tipp: MUSICAL FIDELITY, LUXMAN, KEF, AUDION, SPENDOR, ARC, TEAC, CLEARAUDIO, ROKSAN.

HIGH END rendszerek

Akárcsak a zenélésben, úgy annak a reprodukciójában is van felsőfok, annak ellenére, hogy ezt a szintet sokan szeretnék egyre alacsonyabbra tornászni, hogy még a közepes kategóriájú készülékek is HIGH END jelzöt viselhessenek! Érdekeik ellenkezőnek a valódi, természetű hangzást kereső emberek vágyaival, így rendkívüli nehézséget okozhat az eligazodás ebben a nagy anyagi áldozatokat igénylő hobbyban. Jó nevű óriáscegek, kis manufaktúrák, magányos zsenik és számtalan kőker is dolgozik e területen – ráadásul egy-egy téves döntés itt már milliókba kerülhet! Sajnos az igen magas ár, a híres márkanev, a rendkívül attraktív külső nem garantál semmit, sőt még a kereskedő (eladó) minden elképzelést felülmúló előadása sem. Vásárláskor csak önmagunkra hagyatkozhatunk, itt kezd el számítani a HIFI-ben eltöltött éveink száma (ezeket nem lehet átugrani!), az ott szerzett tudásunk, tapasztalataink, mert ne gondoljuk, hogy pénzünk elköltése garantálja a minőséget! Hihetetlen széles és gazdag a

Mindenből a legjobbat!
(összevalogatott komponensek Németországból)

zenei világ, számtalan irányzata van a művészi önkifejezésnek, ezért nem tudja átfogni, otthonunkban megjeleníteni a HIGH END berendezés sem mindegyiket! Jó úton járunk, ha az önismeret olyan fokára jutunk, hogy meg tudjuk határozni az általunk szeretett zenei stílust, hangzásvilágot. Ugyanis ehhez a célhoz kell keresnünk eszközöket, készülékeket, hogy megtaláljuk lelki békénket. Ezért is jellemző a HIGH END kategóriában az analóg jelforrás használata (fekete lemez, FM tuner, szalagos magnó), az elterjedten használt csöves erősítők zeneisége fokozza a várt hatást és a jó minőségű hangfalak is alaposan kivehetik részüket a felsőfokú reprodukcióból. Ezen a szinten már nem adok meg márkákat, tippeket és ez nem is várható el igazság szerint senkitől sem, mert a zenét szerető emberek belső harmóniáját megteremtő érzéseit nem tudjuk kívülről befolyásolni. Talán a koncertterekben szerzett élmények, a körültekintő, mindenhol a hallgathatóságot kereső zenei megközelítés hoz majd további kapcsolódást és örömeit ebben a hobbyban...

Takács Jenő

Beyerdynamic
Transrotor
Dynaudio
creativ
NAD
T+A

All that Jazz

jazz
&
classic

LP
CD
DVD
XRCD
SACD
DVD AUDIO

www.cd-bar.hu
Bp., 1088 Krúdy Gyula u. 6. h.p.: 10-20-ig
T.: 486-0572 / 486-0573 szo.: 10-16-ig

Lemezjátszó-hangszedők beállítása

Sokan, sokszor keltették már halálhírét a fekete lemezeknek, amelyek azonban köszönik szépen, továbbra is jól vannak, sőt napjainkban is jelennek meg új felvételek ilyen médiahordozón. Mivel az „analóg barátok” tábora napjainkban is gyarapszik, rovatunkat egy minden bizonnyal sokak érdeklődésére számot tartó témával indítjuk útjára. A bemutatónkban szereplő modellre két okból esett a választásunk. Egyrészt, mert a REGA RB 300/250 hangkart rengeteg gyártó kínálja lemezjátszóihoz. Ez a kar egyszerű beállítást tesz lehetővé, könnyű elsajátítani a lépéseket. Másrészt ahogyan a bevezetőben említettük, a leendő referencia-készülékek között szereplő olcsóbbik lemezjátszóban is ilyen hangkar van. A képek egy komplett hangszedő cseréjét mutatják be, a hangszedőtartót (Shell) használó típusok esetében a hangszedő beszerelése függ a fejtartó típusától!

3. Következhet a karkábelek csatlakoztatása a hangszedőhöz. A hangkarok vezetékai színjelöltek, ugyanezek a színjelek általában a hangszedő érintkezőinél is fel vannak tüntetve. Ha mégsem lenne, a hangszedő érintkezői balról jobbra haladva: piros, fehér (felső sor), zöld és kék (alsó sor). A kábelsarukat nagyon óvatosan, lehetőleg csipesszel toljuk a helyükre!

4. Ha ez sikerül, a hangszedő túlnyúlás beállítása következik. A legtöbb lemezjátszóhoz gyárilag mellékelnek beállító sablont. Ha ezzel nem rendelkezünk, beszerezhetünk univerzális típusokat is. Mi is egy ilyen terméket, a MOBILE FIDELITY – GEO DISC fantáziánévű termékét használtuk. A legtöbb ilyen sablonon feliratozzák az elvégzendő lépéseket, amelyek többnyire azzal kezdődnek, hogy a hosszanti egyenest (a kar leendő síkját) állítsuk be úgy, hogy az a hangkar forgástengelyének középpontjába mutasson.

1. Mielőtt hozzákezdene a hangszedő beszereléséhez, frissen szerzett

hangszedőnk (pick-up) beszereléséhez vagy a régi kicseréléséhez, szerezzünk be minden szükséges eszközt. Beállító sablon, lehetőleg nem korrodáló és nem mágnesezhető – pl. alumínium-, vagy műanyag-csavarok a tű rögzítéséhez –, csipesz a kábelsaruk felhelyezéséhez, tűerőmérő mérleg, beállító lemez. És persze egy kisméretű csavarhúzóval se feledkezzünk meg!

2. Az első lépés a hangszedő beszerelése a hangkarba. Bizonyos hangkaroknál csak két furat áll rendelkezésre a hangszedő rögzítésére, ilyenkor a csavarokat meg kell húzni! Ha a

hangszedőt rögzítő csavarok számára két hosszanti kivágást (sliccet) képezték ki, azokat még nem szabad teljesen meghúzni, hiszen a tű pontos beállítását még nem végeztük el!

5. A hangszedő túlnyúlás beállítása után a hangszedő beállítása következik. A legtöbb lemezjátszóhoz gyárilag mellékelnek beállító sablont. Ha ezzel nem rendelkezünk, beszerezhetünk univerzális típusokat is. Mi is egy ilyen terméket, a MOBILE FIDELITY – GEO DISC fantáziánévű termékét használtuk. A legtöbb ilyen sablonon feliratozzák az elvégzendő lépéseket, amelyek többnyire azzal kezdődnek, hogy a hosszanti egyenest (a kar leendő síkját) állítsuk be úgy, hogy az a hangkar forgástengelyének középpontjába mutasson.

5. Ezután a tű hegyét a sablon kijelölt pontja fölé kell mozgatni, amelyet vagy kereszt, vagy egy kis kör jelöl. A pontos helyet az egyszerűbb sablonok a lemeztányér egyetlen helyén (többnyire a sugár 1/3 részénél, kívül) jelzik, komolyabb sablonokon a túpozíció két vagy három helyen (1/3; 1/2; 2/3 pozíció) vizsgálendő. A beállítás elvégzéséhez vagy a hangszedő testét kell a hosszanti kivágásban mozgatni, majd a csavarokat teljesen meghúzni, vagy fixen beszerelt hangszedő esetén a kar hosszát változtatva lehet a tűt a megfelelő pozícióba állítani.

FONTOS, hogy a hangszedő teste a beállító sablon rovátkolt részének hosszanti vonalaival párhuzamosan álljon! A sablonunkon minél több túpozíciót jelöltek be, annál precízebb lehet a beállítás. Ne csüggedjünk, ha ez elsőre lassan megy, ugyanis többnyire ez a folyamatnak a leghosszadalmasabb és a hang szempontjából a legkritikusabb része. Érdemes rá időt szánni!

7a. A kar kiegyensúlyozását követően, a tűnyomó erő beállítása következik. A beállítás a kar konstrukciós kialakításától függően más és más. Az egyik gyakori megoldás rugóerő ellenében állítja be a megfelelő értéket, ilyen a közkedvelt RB 300 hangkar. Ebben az esetben a hangszedő adattapjából ki kell keresni az előírt tűnyomás értékét, és az osztással ellátott skálán ezt kell beállítani.

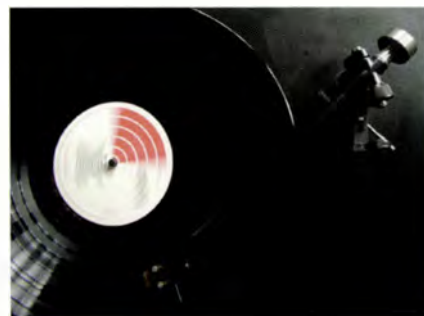
6. A tűnyúlás beállítása után a kar kilebegtetése következik. A kar hátulján lévő ellensúlyt a kar forgáspontjához közeli végállásba toljuk, a tűnyomó erő és az antiskating értékét pedig nullára állítjuk. Ha ez megtörtént, az egyik kezünkkel óvatosan megemeljük a kart, és az ellensúlyt annyira hátratekerjük, hogy azt közel „súlytalannak” érezzük. Ezt követően a karliftet leengedve a hangkar már nem „támaszkodik rá” a tűre, így nem fenyegeti közvetlen veszély megregrága hangszedőnkét. Most finom lépésekben addig kell az ellensúlyt állítani, míg leengedett lift esetén a hangkar vízszintes helyzetben nem marad (lebeg). Illusztrációnk ezt az állapotot mutatja.

7b. Ha a kar tűnyomás szabályozóján nincs osztás, szinte biztosak lehetünk benne, hogy hangkarunk nem rugóerő, hanem ellensúly ellenében állítja be a megfelelő tűnyomás értéket, mint pl: az RB 250-es hangkar esetében. Ekkor szükségünk van egy tűmérlegre. A mérleg „nyelvén” látható osztás azon része fölé helyezzük a hangszedőt, amely tűnyomás értéket az adattap előírt. A képen a tű a 2g-os osztáshoz van állítva. A mérleg nyelvén egy hosszanti vályú található, a hangszedő épségének érdekében, a tű hegyét ebbe a vályúba kell beleügyeskedni.

Most a hangkar ellensúlyával először durván, majd a tűnyomó erő szabályozóval finoman kiegyensúlyozható a mérleg.

8. Utolsó lépés az antiskating (tűvisszatérítő erő) beállítása.

A rugós tűnyomó erő szabályozást használó kar esetében az antiskatinget arra az értékre kell állítani, ami a tűnyomásérték állítószervének skálájáról leolvasható. Az ellensúllyal operáló hangkar esetében mérőlemez segítségével állítható be az antiskating helyes értéke. Ha nincs mérőlemezünk, akkor „csak” a világ legprecízebb beállító műszerére, vagyis a fülünkre hagyatkozhatunk. Jó, ha tudjuk, a rosszul beállított antiskating a lemez belső barázdáinál jól hallható torzítást és fokozott tűkopást okoz!

Nagy Sándor

A MISKOLCI SZIMFONIKUS ZENEKAR TAVASZI KONCERTJEI

2002. április 20., 19.30

Zeneakadémia Nagyterem

Bruch: Mózes – biblikus oratórium op.67 (magyarországi bemutató)
km: Cantate Domino (Hollandia)
Christliche Oratoriumverein Scheveningen (Hollandia)
Budapesti Ifjúsági Kórus (Karigazgató: Gerenday Ágnes)
Miskolci Szimfonikus Zenekar
Énekes szólisták: Csereklyei Andrea, Wendler Attila, Szüle Tamás
Vezényel: Jos Vranken Jr. (Hollandia)

2002. május 7 – 14.

Miskolci Nemzeti Színház

Magyar Televízió X. Nemzetközi Karmesterverseny – elődöntő

2002. június 14., 21.00

Bartók+Puccini Nemzetközi Operafesztivál – Miskolc

Nyitókoncert – Nyári Színpad
Bartók: A Kékszakállú herceg vára
szólisták: Polgár László, Komlósi Ildikó
Részletek Puccini operáiból
szólisták: Tokody Ilona, Giuseppe Giacomini
km: Miskolci Szimfonikus Zenekar
vezényel: Vladimir Jurowski

2002. június 16., 21.00

Bartók+Puccini Nemzetközi Operafesztivál – Miskolc

Nyári Színpad
Marton Éva áriaestje Puccini műveiből
km: Kiss B. Attila
Miskolci Szimfonikus Zenekar
vezényel: Kovács László

Kennedy megkomolyodott: 1998 óta újra járja a világot Stradivari mesterhegedűjével, s újabban már karmesterként is szívesen látott vendég a világ nagy koncerttermeiben.

MIDEM Classical Awards Cannes, 2002. január

A globális recesszió utáni mérsékelt optimizmus jegyében zajlott le az év elején a világ legnagyobb hanglemezipari találkozója, a cannes-i MIDEM, amelynek keretein belül adták át az előző év legjobb lemezeinek odaitélt Cannes Classical Awards díjait. A hattagú nemzetközi zsűrinek idén először a Gramofon is teljes jogú tagja volt. A képen lapunk főszerkesztője, Retkes Attila adja át – Cannes-ban, a Salle Debussy színpadán – a legjobb „különleges kiadványnak” (Special Edition) járó díjat a Hungaroton ügyvezető igazgatójának, Hollós Máténak a kiadó gondozásában megjelent, 29 lemezből álló Bartók-összkiadásért. Az alábbiakban a kategóriagyőztesek listája olvasható.

Régizene

GESUALDO : Quatro Libro de madrigali. La Venexiana. Glossa

17–18. századi vokális mű

J.S. BACH: Motetták BWV 225-229; Sächsisches Vokalensemble, Matthias Jung. Tacet

Dal és vokális szóló

MOZART : Ariák. Natalie Dessay.
Virgin

Billentyűs zene

SOSZTAKOVICS: Prelúdium és fuga. Konstantin Scherbakov. Naxos

17–18. századi hangszeres szóló és kamarazene

VIVIANI: Capricciók. Gunar Letzbor.
Arcana

17–18. századi opera

HÁNDEL: Rinaldo. Christopher Hogwood.
Decca

18. századi versenymű

C. P. E. BACH: Concertók és szimfóniák. Akademie für alte Musik. Harmonia Mundi

18–19. századi szimfonikus mű

BRUCKNER: összes szimfóniája. Stanislaw Skrowaczewski. Arte Nova

19. századi hangszeres szóló és kamarazene

RIES: Csellószonáták. Larisch & Hill.
CPO

19–20. századi opera

MASSENET: Manon. Alagna, Gheorghiu; Pappano. EMI

19–20. századi vokális mű

SIBELIUS: Kullervo. Vänskä. BIS

20. századi hangszeres szóló és kamarazene

BRITTEN: Csellószvittek. Mörk.
Virgin

20. századi szimfonikus mű

MESSIAEN: Turangalila szimfónia. Wit.
Naxos

19–20. századi versenymű

HARTMANN: Concerto funebre. Faust;
Poppen. ECM

Szimfonikus és versenyművek – CD premier (megosztott)

ENGLUND: The Great Wall of China. 4. és 5.
szimfónia. Klas. Ondine
PIERNÉ : Cydalise et le Chevrepied. Shallon.
Timpani

Opera – CD premier

ALBENIZ : Merlin. De Eusebeo.
Decca

Analóg felvétel újrakiadása CD-n

Lalo/Ravel/Enescu. Silvestri.
Supraphon

Filmzene

FRANKEL: The Battle of the Bulge.
CPO

Archív felvételek

GRIEG: Zongoraverseny (+Debussy művei).
Michelangeli. BBC

További különdíjak az alábbi kategóriákban:

Legjobb fiatal előadóművész

James Ehnes, hegedű (Bach: Szonáták és partiták. Analekta

Legjobb kortárs zeneszerző

Poul Ruders: The Handmaid's Tale.
Da Capo

Legjobb speciális lemezkiadvány

Bartók összes műve. Hungaroton Classic

Életműdíj

Robert Craft, Michael Gielen, Ivan Moravec

Emile Berliner emlékdíj (legjobb zenei rendező, hangmérnök)

Christopher Raeburn

DVD/Video: Opera

Previn: A vágó villamosa. San Franciscó-i opera.
Arthaus

DVD/Video: balett, koncert, dokumentum

Kaguyahime: The Moon Princess. Holland
Táncszínház, Jiri Kylian. Arthaus

Az év hangfelvétele.

Pierne: Cydalise et le Chevre-pied.
David Shalon. Timpani

FŐVÁROSI NAGYCIRKUSZ 2002 MÁRCIUS 19. KEDD 19:30

EAR
EGYÜTTES
előadásában

MADARÁSZ IVÁN
SUGÁR MIKLÓS
FARAGÓ BÉLA
SZIGETI ISTVÁN
új műveinek bemutató hangversenye

JEGYEK AZ ISMERT JEGYIRODÁKBAN KAPHATÓK!
Rendezők: Nádor Programiroda és a MACIVA
Info: Tel/fax: 344-70-72, mobil: 06-20-9284-667
www.hangverseny.hu concert@pannongsm.hu

Budapest Music Center Records

BOGÁNYI

F E S Z T I V Á L

a Zeneakadémia
nagytermében

2002. május 31.

DEBUSSY:

Egy faun délutánja

J. FRANÇAIX:

Fagottverseny

CHOPIN:

f-moll zongoraverseny No. 2, op. 21

DOHNÁNYI:

Szimfonikus percek op. 36

Közreműködik:

Bogányi Bence – fagott
Bogányi Gergely – zongora

Vezényel:

Ligeti András

2002. június 7.

KODÁLY:

Galántai táncok

REINECKE:

D-dúr fuvolaverseny op. 283

DOHNÁNYI:

*Koncertdarab csellóra
és zenekarra op. 12*

KODÁLY:

*„Fölszállott a páva”
Változatok magyar
népdalra*

Közreműködik:

Bogányi Bernadett – fuvola
Bogányi Tibor – cselló

Vezényel: Ligeti András

2002. június 14.

WEBER:

Euryanthe-nyitány

WEBER:

*Andante és magyar
rondó fagott és zenekarra*

MENDELSSOHN:

*g-moll zongoraverseny
No. 1, op. 25*

CHAMINADE:

*Concertino fuvolára és
zenekarra op. 107*

HOLST: *A bolygók (részletek)*

- *Mars, a háborút hozó*
- *Vénusz, a békét hozó*
- *Merkúr, a szárnyas hírnök*
- *Jupiter, az örömet hozó*

Közreműködik:

Bogányi Bence – fagott
Bogányi Gergely – zongora
Bogányi Bernadett – fuvola

Vezényel: Bogányi Tibor

Támogatónk:

Közreműködik a Matáv Szimfonikus Zenekar

Ismétlő koncertek: szervezés alatt

Bővebb információt a Matáv Szimfonikus Zenekar Jegyirodájában kaphat.

Tel.: 302-3841, 428-0791

SZÍNHÁZ ZENE TALK SHOW

A PRO CULTURA URBIS DÍJJAL KITÜNTETETT
IBS SZÍNPAD (BUDA STAGE)

1021 TÁROGATÓ ÚT 2-4. TELEFON: 391-2525

SZÍNHÁZ, TALK SHOW, ZENE!

Művészeti vezető: Vámos Miklós

2002 MÁRCIUS

1. PÉNTEK	19.30	KONCERT: RAIFFEISEN JAZZ KLUB (TRIO MIDNIGHT ÉS DRESCH MIHÁLY)
2. SZOMBAT	11.00	BONBON MATINÉ: „SPIRITUÁLÉK VILÁGA”. A FOUR FATHERS EGYÜTTES MŰSORA. (HAPCI ZKR. BÉRL. 4. EA.)
	19.30	SZÍNHÁZ: KÉSZ REGÉNY. VÁMOS MIKLÓS MŰSORA
3. VASÁRNAP	19.30	SZÍNHÁZ: „ÉS ROMEO ÉS JÚLIA...”
5. KEDD	19.30	SZÍNHÁZ: D. MARGULIES: NASS
7. CSÜTÖRTÖK	19.30	KONCERT: COTTON CLUB SINGERS
8. PÉNTEK	15.30	SZÍNHÁZ: ÓZ, A NAGY VARÁZSLÓ. ZENÉS JÁTÉK GYEREKEKNEK
	19.30	KONCERT: HARMONIKAVARÁZS. KÖZREMŰKÖDIK: TABÁNYI MIHÁLY ÉS EGYÜTTESE, MOLNÁR GYÖRGY ÉS AZ „EZERJÓ HARMONIKA EGYÜTTES” AGNECZ KATALIN VEZETÉSÉVEL
9. SZOMBAT	11.00	BONBON MATINÉ: „GYEREKSZÁJ”. A HARMÓNIA KÓRUS MŰSORA. (SZUNDI BÉRL. 5. EA.)
	15.00	GYEREKSZÍNHÁZ: „NAGY SLÁGEREK, KICSIKNEK”. FÁBIÁN ÉVA ÉS BARÁTAINAK SHOW-JA
	19.30	SZÍNHÁZ: ROCKY HORROR SHOW
10. VASÁRNAP	19.30	SZÍNHÁZ: DAVID TRISTAM: FORGET-ME-KNOT (A COMEDY IN 2 ACTS). A SZEGEDI SCENE HOUSE TÁRSULAT ANGOL NYELVŰ ELŐADÁSA!
16. SZOMBAT	11.00	BONBON MATINÉ: „KIS KEZEK, NAGY MESTERMŰVEK”. A JÁRDÁNYI PÁL ZENEISKOLA NÖVENDEKEINEK GÁLA HANGVERSENYE. (KUKA BÉRL. 5. EA.)
	19.30	SZÍNHÁZ: G.Ö.R.CS. 2000
17. VASÁRNAP	19.30	SZÍNHÁZ: S.Ö.R. SHAKESPEARE ÖSSZES RÖVIDÍTVE
19. KEDD	19.30	KONCERT: GERENDÁS PÉTER JÓTÉKONYSÁGI KONCERTJE A „RASSZIZMUS ELLENI VILÁGNAP” ALKALMÁBÓL
20. SZERDA	19.30	SZÍNHÁZ: „ISTENI SHOW” - MUSICAL. RENDEZŐ: BALÁZS ÁGNES
21. CSÜTÖRTÖK	19.30	SZÍNHÁZ: G.Ö.R.CS. 2000
22. PÉNTEK	15.30	SZÍNHÁZ: ÓZ, A NAGY VARÁZSLÓ. ZENÉS JÁTÉK GYEREKEKNEK
	19.30	KONCERT: SEBESTYÉN MÁRTA ÉS A GRYLLUS TESTVÉREK HÚSVÉTI KONCERTJE
23. SZOMBAT	11.00	BONBON MATINÉ: „LATIN VARÁZS”. LATIN TÁNCBEMUTATÓ, A MŰFAJ VILÁGBAJNOKAINAK KÖZREMŰKÖDÉSÉVEL. (HÓFEHÉRKE BÉRL. 5. EA.)
	19.30	SZÍNHÁZ: „ISTENI SHOW”- MUSICAL. RENDEZŐ: BALÁZS ÁGNES
24. VASÁRNAP	19.30	SZÍNHÁZ: SHAKESPEARE: SZENTIVÁNÉJI ÁLOM. A FÖLDESSY MARGIT STÚDIÓ NÖVENDEKEI
27. SZERDA	19.30	SZÍNHÁZ: „ÉS ROMEO ÉS JÚLIA...”
28. CSÜTÖRTÖK	19.30	TALK SHOW: NAGYÍTÁS. SZILÁGYI JÁNOS MŰSORA
30. SZOMBAT	11.00	BONBON MATINÉ: A 100 FOLK CELSIUS EGYÜTTES MŰSORA. (VIDOR BÉRL. 5. EA.)
31. VASÁRNAP	19.30	SZÍNHÁZ: ROCKY HORROR SHOW

A MŰSORVÁLTOZTATÁS JOGÁT FENNTARTJUK!

JEGYEK VÁSÁROLHATÓK A HELYSZÍNEEN, A THÁLIA SZÍNHÁZ SZERVEZÉSÉN (312-2859) ÉS AZ ISMERT JEGYIRODÁKBAN.

IBS JEGYPÉNZTÁR: 391-2525, NYITVA: HÉTFŐTŐL PÉNTEKIG 10.00-12.00 ÓRAIG, DU: 13.00-18.00 ÓRAIG, ELŐADÁSOK NAPJÁN: 20.00 ÓRAIG,
HÉTVEGÉN ÉS ÜNNEPNAP: NYITÁS AZ ELŐADÁSOK ELŐTT EGY ÓRAVAL.

Tisztelt Olvasó!

Újra megfrissült és tizenhat oldallal bővült Magyarország egyetlen klasszikus és jazz zenei magazinja. A hatodik éve megszakítás nélkül működő Gramofon a mostani, tavaszi szám után folyamatosan jelentkezik új rovatóival, a GramofonHANG-gal. A mindig aktuális CD-kínálaton túl a GramofonHANG mostantól a hangtechnika színvonalas kínálatában igyekszik kalauzolni az olvasót. Régi vágya teljesült ezzel a szerkesztőségnek, hiszen az igényes, kulturált zenehallgatáshoz hozzátartozik, hogy minőségi hanghordozót minőségi lejátszóba helyezve juthassunk hozzá az ideális hangzóélményhez.

A Gramofon hasábjain természetesen a jövőben is megtalálhatja – az eddiginél terjedelmesebb formában – a magazin eddigi népszerű rovatait:

Zenés színház

Európai zenefővárosok

Lemezkritika (klasszikus, jazz, világzene)

Gramofon galéria

Fesztivál- és koncertajánló

Interjúk hazai és külföldi előadóművészekkel

Mindezt 2002-ben változatlan áron kínáljuk Önöknek. A Gramofon egy-egy példánya 750 forintba, az éves előfizetés 3000 forintba kerül. Előfizetőink számára idén is sok-sok meglepetést tartogatunk: ezúttal 2-2 ajándék koncertjegyet találnak kézbesített példányukban a Gramofon leghűségesebb olvasói a Nádor Programiroda jóvoltából.

Idén is megrendezzük családias hangulatú klubesteinket, melyek helyszíne az International Buda Stage. Az időpontokról, a fellépő művészekről előfizetőink idén is névre szóló meghívóból értesülnek. Ugyancsak az IBS ad otthont novemberben a Magyar Klasszikus Díj és Magyar Jazz Díj immár hagyományos gálaestjének.

Érdemes hetente többször is ellátogatni a www.gramofon.hu zenei portálra. A weboldalon egyre több információ és exkluzív interjú is várják az interneten böngésző zenerajongókat.

www.gramofon.hu

Klasszikus és Jazz Online

Együttműködő partnerek:

International Buda Stage, Kárpátia Étterem,

Muzzik, Bartók Rádió

Szakmai partnerek:

Nemzeti Filharmonikus Zenekar, Énekkar és Kottatár; Távközlési Zenei Alapítvány; Miskolci Szimfonikus Zenekar; EMI; Sony Music; Universal Music; Warner Music; BMC Records; MusiCDome; Fonó Records; Varga István; Gramy Records; Karsay és Társa Kft.; Jakobi Koncert Kft.; Hollósy Zongoraterem Kft., Etalon Akusztika Kft., Limar Kft.

Kiemelt támogatók:

antenna hungária

SIEMENS

 matáv

Fővárosi Közgyűlés Kulturális Bizottsága

Klasszikus és Jazz

GRAMOFON

Alapította:

Iványi Margó, Bősze Ádám és
Retkes Attila, 1996-ban

Igazgató-főszerkesztő:

Retkes Attila

Felelős szerkesztő:

H. Magyar Kornél

Rovatszerkesztők:

Albert Mária (zenés színház)

H. Magyar Kornél

(crossover, világzene)

Retkes Attila (klasszikus)

Zipernovszky Kornél (jazz)

Nagy Sándor (GramofonHANG –

szakmai lektor: Degrell László)

Címlapfotó:

Warner Music

A nével el nem látott írasokért a rovat-
szerkesztők vállalják a felelősséget.

A szerkesztőség címe:

1037 Budapest,

Szépvölgyi út 99.

Telefon: 430-2872

Fax: 436-0101

E-mail: info@gramofon.hu

A Gramofon honlapja:

<http://www.gramofon.hu>

Kiadja a Klasszikus és Jazz Lap-,
Könyv- és Hanglemezkiadó Kft.
1037 Budapest, Szépvölgyi út 99.

Lapterv, tipográfia
és nyomdai előkészítés:

ArtStation

Nyomdai kivitelezés:

Mega Kft.

Megjelenik évszakonként.

Előfizethető a kiadó

címén, telefonon, faxon, e-mailben
vagy SMS-ben (06/20/934-1397).

Az éves előfizetés ára
3000 forint.

A Gramofon 2002. márciusától meg-
található legalább 35 terjesztési ponton
országwide. A terjesztési pontok
listáját keresse honlapunkon:
www.gramofon.hu